

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

TALOUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Esa-Pekka Eskelinen

**YRITYSAVUSTUSTEN MYÖNTÖPERUSTEET JA VAIKUTTAVUUDEN
ARVIOINTI**

Pro gradu -tutkielma
Kansantaloustieteen koulutusohjelma
Marraskuu 2012

Yksikkö Kansantaloustieteen yksikkö			
Tekijä Eskelinen Esa-Pekka		Työn valvoja Svento R. professori	
Työn nimi Yritysavustusten myöntöperusteet ja vaikuttavuuden arviointi			
Oppiaine kansantaloustiede	Työn laji Pro gradu	Aika 2012 marraskuu	Sivumäärä 69 + 9 kpl
Tiivistelmä <p>Tutkielmassa pyritään selvittämään myöntävätkö ELY-keskukset lain valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006) mukaisten yritystukiohjelmien yritysavustuksia talousteoreettisin perustein. Tämä tapahtuu analysoimalla yritystukilaissa ELY-keskuksille asetettuja yritysavustusten myöntämistä koskevia tavoitteita. Kyselyllä saadun aineiston perusteella analysoidaan myös perusteita, joilla yrittäjät itse ovat hakeneet yritysavustusta.</p> <p>Ohjelmakauden 2007–2013 alkupuolella ELY-keskusten myöntämien lain (1336/2006) mukaisten yritysavustusten, yrityksen kehittämisavustuksen sekä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen, allokoitumisesta alueellisesti pyritään antamaan kuva erilaisten kuvioiden ja taulukoiden avulla. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen tukemista hankkeista havainnoidaan myös niiden synnyttämiä yritystason vaikutuksia.</p> <p>Tutkielman mukaan talousteorian mukaiset perusteet yritysavustusten myöntämiselle eivät tule eksplisiittisesti selvästi esille ELY-keskusten tavoitteissa, vaikkakin on vaikea perustella väitettä, etteivät ELY-keskusten yritysavustusten myöntämistä koskevat tavoitteet ohjaisi yritysavustuksia myönnettäväksi ensisijaisesti talousteoreettisin perustein. ELY-keskusten yritysavustusten myöntämistä ohjaavista tavoitteista on kuitenkin selvästi nähtävissä myös alueellisen tasa-arvoisuuden tavoite. Kyselyaineiston perusteella on pääteltävissä, etteivät yritykset ole hakeneet avustuksia puhtaasti talousteoreettisin perustein.</p> <p>Ohjelmakauden 2007–2013 alkupuolen havaintoaineistossa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen tukemien hankkeiden kohdalla hankkeiden synnyttämät todelliset vaikuttavuudet poikkeavat suuresti avustuspäätösvaiheen vaikuttavuusarvioista niin, että todelliset vaikuttavuudet ovat keskimäärin huomattavasti avustuspäätösvaiheessa arvioituja vaikuttavuuksia pienempiä. Vaikuttavuutta on yliarvioitu suuressa osassa hankkeita. Regressioanalyysin avulla tutkitaan löytyykö yritysten ja avustusten ominaisuuksista vaikuttavuuksien virhearvioinnille systemaattisia selityksiä. Regressioanalyysin tuloksista saadaan suuntaa antavia huomioita ELY-keskusten virkamiehille, jotka myöntävät yritysavustuksia. Tulosten robustisuus tulisi varmentaa eri ajanjakson ja mahdollisesti eri ELY-keskuksen havaintoaineistolla.</p>			
Asiasanat markkinoiden epätäydellisyys, suora tuki, vaikuttavuus, yritystuki			
Muita tietoja			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	YRITYSAVUSTUSTEN TALOUSTEOREETTISET JA TASA-ARVOISUUDEN PERUSTEET	10
2.1	Markkinoiden epätäydellisyys	10
2.1.1	Rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyys	11
2.1.2	Positiiviset ulkoisvaikutukset.....	19
2.1.3	Järjestelmäpuutteet.....	22
2.2	Alueellinen tasa-arvoisuus	24
3	YRITYSAVUSTUSTEN MYÖNTÄMISEN KÄYTÄNNÖN PERUSTEET	26
3.1	ELY-keskusten tavoitteet	26
3.2	Yritysten omat näkemykset	31
4	YRITYSAVUSTUKSET SUOMESSA	38
5	YRITYSAVUSTUKSET POHJOIS-POHJANMAALLA	42
5.1	Myönnetyt yrityksen kehittämisavustukset	43
5.2	Myönnetyt yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukset	46
5.3	Loppuun maksetut avustukset	47
6	ARVIOIDUN JA TODELLISEN VAIKUTTAVUUDEN ERO SELITTÄMINEN	57
7	YHTEENVETO	63
	LÄHTEET	66
	LIITTEET	
	Liite 1 Kansallisen ja Euroopan yhteisön alue- ja rakennepolitiikan tavoitteet ja painotukset	70
	Liite 2 Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelman 2007–2013 tavoitteet	72
	Liite 3 Tukialueet	76
	Liite 4 Yritysavustusten enimmäisprosenttiosuudet hankkeiden menoista sekä kokoluokkamäärittelyt	77

Liite 5 Vastausyhdistelmien jakaumat tukialueittain.....	79
Liite 6 Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kunnat ja kaupungit	80
Liite 7 Yrityksen kehittämisavustuksella tuetun hankkeen jälkikäteiskysely	81
Liite 8 Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuetun hankkeen jälkikäteiskysely	83
Liite 9 Muuttujien korrelaatiomatriisit sekä mallien selittävien muuttujien ja virhetermien korrelaatiot	84

KUVIOT

Kuvio 1. Yritysten ongelmat uuden rahoituksen hankinnassa viimeisen 12 kuukauden aikana (Yritysten rahoituskysely vuosi 2010).	19
Kuvio 2. Väite 1: Harkinnanvarainen yritystukien myöntäminen yrityksille on tarpeellista Suomen kansalaisten hyvinvoinnin/elintason kannalta ajateltuna.	32
Kuvio 3. Väite 2: Suomen alueellisten elintasoerojen tasoittaminen on tärkeää senkin uhalla, että sillä on negatiivinen vaikutus Suomen kokonaiselintason.....	33
Kuvio 4. Väite 3: Mielestäni tärkeämpi peruste yritystukien myöntämiselle seuraavista kahdesta on.	33
Kuvio 5. Vastaajien mielipiteet väitteeseen 2, jaoteltuna tukialueittain sekä väitteeseen 3 annetun mielipiteen perusteella.	36
Kuvio 6. Alueelliset ELY-keskukset (Tilastokeskus).	41
Kuvio 7. Pohjois-Pohjanmaan seutukunnat (Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2011–2014).	42
Kuvio 8. Myönnettyjen yrityksen kehittämisavustusten rahamääräinen jakautuminen toimialoittain seutukuntatasolla Pohjois-Pohjanmaalla 21.6.2007–7.6.2010.	43
Kuvio 9. Myönnettyjen yrityksen kehittämisavustusten prosentuaalinen jakautuminen toimialoittain seutukuntatasolla Pohjois-Pohjanmaalla 21.6.2007–7.6.2010.	44
Kuvio 10. Myönnetty keskimääräiset yrityksen kehittämisavustukset toimialoittain Pohjois-Pohjanmaalla 21.6.2007–7.6.2010.	45
Kuvio 11. Myönnetty yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukset rahamääräisesti (pylväät, vasen pystyakseli) ja kappalemääräisesti (erikoismerkit, oikea pystyakseli) Pohjois-Pohjanmaan seutukuntatasolla 21.6.2007–7.6.2010.	47
Kuvio 12. Jälkikäteiskyselyn vastausmäärät 31.8.2012 mennessä ohjelmakauden 2007–2013 yrityksen kehittämisavustuksella tuetuista hankkeista toimialoittain.....	50
Kuvio 13. Tietyllä tukimuotoyhdistelmällä tuettujen hankkeiden esiintymisjakauma.....	51
Kuvio 14. Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kunnat (www.ely-keskus.fi).....	80

TAULUKOT

Taulukko 1. Yritystukilain mukaiset tavoitteet.	27
Taulukko 2. Väitteen 1 prosentuaalinen vastausjakauma tukialueittain.	35
Taulukko 3. Väitteen 2 prosentuaalinen vastausjakauma tukialueittain.	35
Taulukko 4. Väitteen 3 prosentuaalinen vastausjakauma tukialueittain.	35

Taulukko 5. Yritystoimipaikkojen määrät sekä ELY-keskusten myöntämät avustukset 21.6.2007–7.6.2010.....	41
Taulukko 6. Yrityksen kehittämisavustusta saaneiden yritystoimipaikkojen määrä suhteessa seutukunnan yritystoimipaikkojen kokonaismäärään 21.6.2007–7.6.2010.....	46
Taulukko 7. Loppuun maksettujen ohjelmakauden 2007–2013 yrityksen kehittämisavustusta saaneiden hankkeiden lukumäärät Pohjois-Pohjanmaalla seutukunnittain ja yrityskokoluokittain.....	50
Taulukko 8. Yrityksen hakemusvaiheessa ilmoittama yrityksen kehittämisavustuksen vaikutus hankkeen toteuttamiselle.	53
Taulukko 9. Yrityksen kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden vaikutukset ELY-keskuksittain.	55
Taulukko 10. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden vaikutukset.....	56
Taulukko 11. Mallit liikevaihdon kasvun virhearvioinnille.	59
Taulukko 12. Mallit työpaikkojen virhearvioinnille.	61

1 JOHDANTO

Talusteorian mukaan valtion puuttuminen markkinoiden toimintaan on perusteltua vain, jos se korjaa markkinoiden toiminnan puutteita. Yritystukien myöntäminen on yksi valtion tavoista puuttua markkinoiden toimintaan. Markkinoiden epäonnistuminen tuottaa kansantalouden kannalta optimaalinen yritystoiminnan ja investointien taso on ollut perinteinen talusteoreettinen peruste yritystukien myöntämiselle (Asplund & Kiander 2003).

On tärkeää, että yritystukia myönnetään käytännön toiminnassa talusteoreettisin perustein, jotta ei päädytä resurssien tehottomampaan allokaatioon. Tässä tutkielmassa keskitytään Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksien (ELY-keskuksien) Elinkeino, työvoima, osaaminen ja kulttuuri -vastuualueen yritysrahoitusyksikön myöntämiin avustuksiin¹. Tutkielman yhtenä tavoitteena on selvittää myöntääkö ELY-keskukset yritysavustuksia² talusteoreettisin perustein. Tämä tapahtuu analysoimalla yritystukilaisissa ELY-keskuksille asetettuja yritysavustusten myöntämistä koskevia tavoitteita. Kyselyllä saadun aineiston perusteella analysoidaan myös perusteita, joilla yrittäjät itse ovat hakeneet yritysavustusta.

Tutkielmassa keskitytään ELY-keskusten myöntämiin valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (1336/2006) mukaisiin yritysavustuksiin. Näitä ovat yrityksen kehittämisavustus sekä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus. Näiden yritysavustusten allokoitumisesta alueellisesti pyritään antamaan kuva erilaisten kuviodien ja taulukoiden avulla. Suomen tasolla allokoitumista tarkastellaan suurpiirteisemmin, mutta Pohjois-Pohjanmaan kohdalla tarkastelu on yksityiskohtaisempaa. Pohjois-Pohjanmaan alueella toimivan Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen tukemista hankkeista havainnoidaan myös niiden synnyttämiä yritystason vaikutuksia.

¹ Tästä lähtien kirjoitettaessa ELY-keskuksesta, tarkoitetaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksien Elinkeino, työvoima, osaaminen ja kulttuuri -vastuualueen yritysrahoitusyksikköä.

² Tässä tutkielmassa yritysavustuksesta kirjoitettaessa tarkoitetaan yhtä yritystuen muodoista, suoraa vastikkeetonta tukea.

Tutkimuksen mukaan talusteorian mukaiset perusteet yritysavustusten myöntämiselle eivät tule eksplisiittisesti selvästi esille yrityksen kehittämisavustuksen tai yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen yritystukiohjelmien³ tavoitteista, vaikka laissa yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997) mainitaan yritystukiohjelmien ensisijaisena tavoitteena olevan markkinoiden toiminnan puutteiden korjaaminen. On kuitenkin vaikea perustella väitettä, ettei osa ELY-keskusten tavoitteista johda yritysavustusten myöntämiseen myös talusteoreettisin perustein. On kuitenkin selvää, että tavoitteet ohjaavat avustusten myöntämistä myös alueellista tasa-arvoisuutta lisäävään toimintaan, ja siten avustuksia ei puhtaasti myönnetä talusteoreettisin perustein.

Ohjelmakauden 2007–2013 alkupuolen havaintoaineistossa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen tukemien hankkeiden kohdalla hankkeiden synnyttämät todelliset vaikuttavuudet poikkeavat suuresti avustuspäätösvaiheen vaikuttavuusarvioista niin, että todelliset vaikuttavuudet ovat keskimäärin huomattavasti avustuspäätösvaiheessa arvioituja vaikuttavuuksia pienempiä. Vaikuttavuutta on yliarvioitu suuressa osassa hankkeita. Regressioanalyysin avulla tutkitaan löytyykö yritysten ja avustusten ominaisuuksista vaikuttavuuksien virhearvioinnille systemaattisia selityksiä. Löydettyjen mallien tulosten mukaan liikevaihdon kasvun yliarviointi lisääntyy suhteellisesti yrityksen koon kasvuun nähden ja kun tuetaan muiden kehittämistoimenpiteiden⁴ hanketta. Tulosten mukaan työpaikkojen yliarviointi laskee yrityksen iän myötä, mutta lisääntyy yrityksen koon kasvaessa. Myös tuettaessa yrityksen investointeja⁵, on työpaikkavaikutusten yliarviointi todennäköisempää.

³ ”Yritystukiohjelmalla tarkoitetaan säädökseen tai viranomaisen päätökseen perustuvaa avustushjelmaa, jossa määritellään yritystuen kohde, muoto ja määrä, ja jonka nojalla tehdään yksittäiset yritystukipäätökset” (Laitinen 2009: 4).

⁴ Yrityksen liiketoimintaosaamisen ja kansainvälistymisen kehittäminen sekä yrityksen perustamis- ja toimintaedellytysten selvittäminen sekä muu niihin rinnastettavan yritystoiminnan merkittävä kehittäminen.

⁵ Tässä tutkielmassa avustustukimuodoista kirjoitettaessa, tarkoitetaan hankkeen investointien tukemisella yrityksen maa-alueiden, rakennusten, koneiden, laitteiden, kaluston tekniikan siirtoon liittyvien patenttioikeuksien, käyttöilupien, tietotaidon ja patentoimattoman teknisen tietämyksen hankinnan tai koneiden ja laitteiden pitkäaikaisen vuokraamisen tukemista. Muutoin tarkoitetaan investoinneilla yleisesti rahallista panostusta tiettyyn kohteeseen, jonka odotetaan tuottavan tuloja tulevaisuudessa.

Luvussa 2 käydään läpi talousteoriaan ja alueelliseen tasa-arvoisuuteen pohjautuvat perusteet yritysavustusten myöntämiselle. Luvussa 3 tutkitaan noudatetaanko talousteorian antamia perusteita käytännössä ELY-keskuksissa. Lisäksi tutkitaan yrittäjien omia perusteita yritysavustusten hakemiselle. Luku 4 kuvaa yritysavustusten allokoinnin Suomen tasolla. Luvussa 5 kuvataan yritysavustusten allokoinnista eri seutukuntiin Pohjois-Pohjanmaalla, jonka lisäksi kuvataan myös tuettujen hankkeiden vaikuttavuuksia. Luvussa 6 analysoidaan avustuspäätösvaiheen vaikuttavuusarvioiden ja todellisten vaikuttavuuksien erojen syitä.

2 YRITYSAVUSTUSTEN TALOUSTEOREETTISET JA TASA-ARVOISUUDEN PERUSTEET

2.1 Markkinoiden epätäydellisyys

Perinteisesti yritystukien myöntämistä on perusteltu markkinoiden epäonnistumisella tuottaa kansantalouden kannalta optimaalista yritystoiminnan ja investointien tasoa. Lyhyesti sanottuna tämä tapahtuu, koska yrittäjillä tai potentiaalisilla yrittäjillä on haluttomuutta tai kykenemättömyyttä ryhtyä yritys- tai investointitoimintaan, vaikka se olisi yhteiskunnan kannalta hyödyllistä. Haluttomuus johtuu toiminnan liian alhaisesta odotetusta yksityisestä tuotosta suhteessa riskiin. Kykenemättömyys johtuu siitä, ettei yrittäjä tai potentiaalinen yrittäjä kykene saamaan toiminnan toteuttamiseen tarvittavaa rahoitusta sisäisistä tai ulkoisista lähteistä. Haluttomuus ja kykenemättömyys kuvaavat talusteorian määrittämiä tärkeimpiä perusteita yritystukien myöntämiselle, jotka käsitteinä ovat positiiviset ulkoisvaikutukset sekä rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyys. (Asplund & Kiander 2003.) Innovaatioiden osalta näiden kahden klassisen markkinoiden epätäydellisyyteen nojautuvien yritystukien myöntämisen perusteiden rinnalle ovat nousseet järjestelmäpuutteet (system failures) (Asplund & Kiander 2003, Chaminade & Edquist 2006). Talusteorian mukaan yritystuilla tulee korjata markkinoiden epätäydellisyyttä. Valtion kykyä korjata markkinoiden epätäydellisyyttä yritystukien myöntämisen keinoin tulee kuitenkin kriittisesti arvioida, jotta vältettäisiin julkisen vallan epäonnistuminen (government failure). Vaikka yritystuilla kyettäisiinkin korjaamaan markkinoiden epätäydellisyyksiä, voi yritystukien kokonaiskustannukset ylittää saadut hyödyt. Yritystukien kokonaiskustannuksissa tulee huomioida itse rahamääräinen yritystuki⁶, hallinnolliset kustannukset sekä näiden kulujen rahoittamisesta mahdollisesti aiheutuneet tehokkuustappiot⁷. Myös tukitoimintaan käytettyjen julkisten varojen vaihtoehtoiskustannus tulee huomioida yritystukijärjestelmän tai sen osien olemassa oloa perusteltaessa.

⁶ Käytännössä myös avustusten kilpailua vääristävät vaikutukset tulee huomioida, koska avustuksia on käytännössä lähes mahdoton myöntää niin, etteivät ne vääristäisi kilpailua.

⁷ Tehokkuustappio aiheutuu todennäköisesti, jos kulut rahoitetaan veroja keräämällä, sillä verot aiheuttavat lähes aina vääristymiä talouden toiminnassa.

2.1.1 Rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyys

Rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyys johtuu epäsymmetrisestä informaatiosta yrittäjien ja rahoittajien välillä. Yritysten rahoitusta hankaloittavat epäsymmetrisen informaation ongelmat voidaan jakaa kahteen osaan. Nämä ovat epäedullinen valikoituminen (adverse selection) sekä moral hazard -ilmiö. Löyhästi puhuttaessa, rahoitusmarkkinoilla epäedullisen valikoitumisen on taipumus tapahtua tilanteissa joissa yrittäjillä on parempi tieto hankkeidensa odotetuista tuotoista kuin rahoittajilla, ja moral hazard -ilmiön tilanteissa joissa yrittäjien tekemiä toimenpiteitä ei voida näyttää toteen kolmannelle osapuolelle, kuten oikeusistuimelle. (Takalo 2009.)

Samoin kuin käytettyjen autojen markkinoilla Akerlofin (1970) kuuluisassa esimerkissä, epäedullinen valikoituminen voi tapahtua myös yritysrahoitusmarkkinoilla, kun rahoittajat eivät kykene erottamaan hyviä yrityksiä⁸ huonoista, johtuen epäsymmetrisestä informaatiosta. Rahoittajan päätyessä hinnoittelemaan rahoituksen rahoitusta hakevien yritysten keskimääräisen laadun perusteella, sen yritysjoukon, joka hyväksyy kyseisen hinnoittelun ja siten rahoitussopimuksen, keskimääräinen laatu ei edusta kaikkien rahoitusta hakeneiden yritysten keskimääräistä laatua. Kyseisen yritysjoukon keskimääräinen laatu on rahoitusta hakeneiden yritysten keskimääräistä laatua huonompi.

Rahoittajat haluaisivat rahoittaa hyviä yrityksiä ja hankkeita, jotta heidän tulonsa maksimoituisivat. Tilanteessa jossa rahoittaja ei epäsymmetrisen informaation takia kykene erottamaan, eli seulomaan, hyviä yrityksiä tai hankkeita huonoista, yrittäjien yksityinen tieto yrityksestään tai hankkeestaan ei ole siirtynyt rahoittajalle. Yksityisen tiedon hankkiminen voi olla rahoittajalle liian kallista tai jopa mahdotonta. Joissain tilanteissa yrittäjä voi olla haluton paljastamaan yksityistä tietoa hankkeestaan mahdollisille rahoittajille, varsinkin t&k -hankkeiden tapauksessa, koska vaarana on imitointi, sillä kilpailijat saattavat saada yksityiskohtaista tietoa hankkeesta käyttöönsä (Bhattacharya & Ritter 1983). Huonoihin hankkeisiin rahoitusta hakevat yrittäjät ovat luonnollisesti myös

⁸ Hyvällä hankkeella tai yrityksellä tarkoitetaan tässä tutkielmassa taloudellisesti kannattavaa yritystä tai hanketta.

haluttomia paljastamaan kaikkea yksityistä tietoaan rahoittajille, jotta he saisivat rahoituksen.

Epäedullisen valikoitumisen estämiseksi on tarjottu seulontaa itsevalikoitumisen avulla (screening through self-selection) ja merkinantoa (signaling). Heikomman informaation varassa oleva rahoittaja voi yrittää saada rahoitettavan itse paljastamaan laatunsa tarjoamalla erilaisia rahoitus sopimuksia. Hyvän laadun rahoitettava voi taas yrittää todistaa laatunsa antamalla siitä merkkejä, joihin huonon laadun rahoitettava ei kykene. (Lofgren, Weibull & Persson 2002.)

Moral hazard -ilmiö tapahtuu kun yrittäjä saa rahoituksen rahoittajalta, jonka jälkeen yrittäjä toimii toisin kuin on rahoittajan kanssa sovittu, mikä vaarantaa rahoittajan sijoittamalleen tai lainaamalleen pääomalle odottaman tuoton sekä pääoman palautumisen. Epäsysteemisestä informaatiosta johtuen, rahoittaja ei kykene ennustamaan rahoitettavan käytöstä. Tämän takia moral hazard -ilmiö voi estää rahoituksen saannin pelkästään olemalla vaara, joka ei välttämättä edes toteutuisi. On mahdollista, että moral hazard -ilmiö tapahtuu rahoittajan puolellakin. Esimerkkinä tilanne, jossa riskipääomasijoittaja haluaa sijoittamilleen varoille vastineena enemmistöosuuden yrityksestä, mutta lupaa yrittäjälle valtuuden johtaa yrityksen operatiivisia toimintoja oman harkinnan mukaan. Tässä tilanteessa on vaara, että enemmistöosuuden saatuaan riskipääomasijoittaja sekaantuukin yrityksen operatiivisiin johtotehtäviin ilman yrittäjän suostumusta. Jos asiaa ei voida korjata sovitun mukaiseksi, esimerkiksi oikeusistuimessa, voi olla että yrittäjä ei ole halukas ottamaan vastaan riskipääomasijoittajan pääomasijoitusta enemmistöosuusvaatimuksen kera, johtuen moral hazard -ilmiön vaarasta. Moral hazard -ilmiön estämiseksi voidaan laatia sopimuksia ja valvoa näiden sopimusten noudattamista (Holmström 1979).

Takalon (2009) mukaan epäsymmetrinen informaatio yrittäjien ja rahoittajien välillä on ominaista nuorien, inhimilliseen pääomaan painottuneiden sekä korkean teknologian yritysten ja hankkeiden kohdalla. Felsenstein ja Fleischer (2002)

kirjoittavat, että pienemmällä, uudemmalla, vähemmistön⁹ omistamalla sekä syrjäisellä alueella sijaitsevalla yrityksellä on todennäköisesti vaikeampi hankkia velkarahoitusta. Heidän mukaan informaation kokoaminen pienemmistä, uudemmista ja syrjäisemmistä yrityksistä on kalliimpaa, jonka takia tämän kaltaiset hyvätkin yritykset voivat jäädä epäoikeudenmukaisesti ilman rahoitusta, johtuen epäsymmetrisestä informaatiosta. Kerrin ja Nandan (2009) tutkimus tukee viimeksi mainittua, sillä heidän mukaansa erityisen merkittävää aloittaville yrityksille rahoituksen saannissa on rahoituksen välittäjien, kuten pankkien maantieteellinen läheisyys. Heidän mukaan rahoituksen välittäjä pystyy paremmin seulomaan ja valvomaan yrityksiä, jotka ovat lähellä rahoituksen välittäjän toimipistettä. Tällä tavoin rahoituksen välittäjä pystyy vähentämään informaation epäsymmetrisyyttä itsensä ja rahoitettavan yrityksen välillä. Sama pätee myös riskipääomasijoittajiin, sillä Sorensonin ja Stuartin (2001) mukaan myös riskipääomasijoittajat sijoittavat varojaan mieluiten yrityksiin, jotka ovat maantieteellisesti lähellä heitä itseään minimoidakseen epäsymmetrisestä informaatiosta johtuvia ongelmia. Petersenin ja Rajanin (1994) tutkimuksen tulokset korostavat maantieteellisen läheisyyden sijaan rahoittajan ja rahoitettavan yrityksen välisen suhteen kestoa epäsymmetrisen informaation ongelman korjaajana. Heidän mukaansa suhdepankkitoiminnassa (relationship banking) asiakassuhteen keston lisääntyessä pankilla oleva yksityinen tieto yrityksestä lisääntyy.

Intuitiivisesti ajateltuna, sekä Akerlofin (1970) tutkimuksen perusteella, epäsymmetrisestä informaatiosta johtuvan epäedullisen valikoitumisen voisi kuvitella johtavan jopa yritysten rahoitusmarkkinoiden luhistumiseen, ja siten kansantalouden kannalta optimaalista tasoa alhaisempaan yritystoiminnan ja investointien tasoon. Stiglitzin ja Weissin (1981) mukaan epäedullinen valikoituminen johtaa luottosäännöstelyyn ja siten riittämättömään yrittäjien lainoittamiseen. Heidän mukaan luottosäännöstely ilmenee annettujen lainojen määrän rajoittamisena, ei niinkään lainan koon rajoittamisena tai koron määräytymisenä lainan koon funktiona. Epäoikeudenmukaisesti ilman rahoitusta jääneiden hyvien yritysten tukeminen yritysavustuksella olisi kansantalouden edun

⁹ Tässä tarkoitetaan vähemmistöä sen sosiologisessa merkityksessä.

mukaista. On myös tutkimuksia, joiden mukaan yritystukien myöntäminen ei ole optimaalinen toimintatapa tilanteessa, jossa rahoittajat eivät kykene erottamaan hyviä yrityksiä ja hankkeita huonoista. De Mezan ja Webbin (1987) mukaan epäsymmetrinen informaatio voi johtaa yritysten yli-investoimiseen, sillä pankit eivät kykene erottamaan hyviä hankkeita huonoista, ja päätyvät siten rahoittamaan molempia. Tällaisessa tilanteessa oikeanlainen valtion väliintulo on hankkeiden tuoton tai hankkeiden ulkoiselle rahoitukselle maksettavan tuoton verotus, eikä yritystuet (De Meza & Webb 1987). De Mezan ja Webbin sekä Stiglitzin ja Weissin tuloksien erilaisuuteen vaikuttaa suuresti oletukset pankkien käytössä olevasta yritysten hankkeita koskevasta informaatiosta (Kanniainen 2006). Hellmannin ja Stiglitzin (2000) sekä Boadwayn ja Keenin (2006) tutkimusten teoreettiset mallit sallivat yrityksen hakea rahoitusta velka- tai osakemarkkinoilta. Nämäkin tutkimukset antavat keskenään ristiriitaisia politiikkaohjeistuksia. Epäedullinen valikoituminen ei ole teoreettisesti vahva peruste yritystukien myöntämisen muodossa tapahtuvalle valtion väliintulolle (Takalo 2009).

Teoreettisten mallien tulokset riippuvat suuresti niiden sisältämistä oletuksista. Vaikka teoria ei yksioikoisesti osoita epäsymmetrisestä informaatiosta aiheutuvan seulontaongelman johtavan yritysten rahoitusrajoitteisiin¹⁰ niin, empiirinen tutkimus kuitenkin osoittaa epäedullisen valikoitumisen ongelman aiheuttavan Suomen pääomamarkkinoilla yritysten rahoitusrajoitteita. Hyytinen ja Väänänen (2006) tarkastelivat empiirisessä tutkimuksessaan Suomen pääomamarkkinoilla epäsymmetrisestä informaatiosta johtuvia pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) kohtaamia rahoitusrajoitteita.¹¹ Heidän aineisto perustui vuonna 2003 suoritettuun pk-yrityksille suunnattuun kyselyyn. Tutkimus paljasti epäedullisen valikoitumisen olevan yleisempi rahoitusrajoitteita aiheuttava ongelma Suomessa

¹⁰ Tässä tutkielmassa tarkoitetaan, että yritys kohtaa rahoitusrajoitteita, jos hankkeen ulkoisen rahoituksen kustannukset ovat suuremmat epäsymmetrisen informaation maailmassa kuin symmetrisen informaation maailmassa tai, jos ulkoista rahoitusta ei saada epäsymmetrisen informaation maailmassa, vaikka rahoituksen saanti olisi onnistunut symmetrisen informaation maailmassa.

¹¹ Katso myös Hyytinen & Väänänen (2004a), Hyytinen ja Väänänen (2004b) sekä Hyytinen ja Pajarinen (2004), jotka osoittavat epäsymmetrisen informaation valitsevan Suomen pk-yritysten yritysrahoitusmarkkinoilla nimenomaan nuorimpien yritysten kohdalla. Tutkimusten mukaan epäsymmetrisen informaation vuoksi nuorempien yritysten rahoituskustannukset ovat vanhempia yrityksiä suurempia.

moral hazard -ilmiöön verrattuna. Tutkimus osoitti myös epäedullisen valikoitumisen olemassa oloa kuvaavalla muuttujalla olevan moral hazard -ilmiötä kuvaavaa muuttujaa suurempi selittävä voima mallissa, joka selitti pk-yritysten ulkoisen rahoituksen saatavuutta. Nämä tutkimustulokset ohjaavat valtiota keskittymään yritystukipolitiikassaan enemmän epäedullisen valikoitumisen ongelmaan. Hyytisen ja Väänänen käyttämän aineiston laatua on kuitenkin vaikea määrittellä, sillä kysely suunnattiin rahoitettavalle osapuolelle eikä rahoittajalle, jolloin kyselyn tulokset olisivat olleet todennäköisesti luotettavampia. Lisäksi aineiston yritykset, jotka ovat väittäneet kärsineensä epäsymmetrisen informaation vuoksi rahoitusrajoitteista, ovat todellisuudessa voineet kärsiä rahoitusongelmista huonon laatunsa takia.

Epäedullisen valikoitumisen ongelman aiheuttaessa yritysten rahoitusvaikeuksia, Niinimäen ja Takalon (2007) tutkimustulos vahvistaa oikeutusta valtion väliintulolle yritystukien muodossa. Heidän mukaan yritysten seulonnassa ovat paremmassa asemassa ne rahoittajat, jotka kykenevät vertailemaan hanketta useampiin samantyyppisiin hankkeisiin. Tästä johtuen suuremmat keskittyneet toimijat ovat paremmassa asemassa hajanaisiin pienempiin toimijoihin verrattuna. ELY-keskus sidosryhmineen on melko suuri toimija, jonka virkamiehet ovat kukin keskittyneet tiettyjen alojen hankkeiden arvioimiseen. Avustushakemuksia käsittelevän virkamiehen arvioimat hankkeet eivät kuitenkaan rajoitu kovin kapealle sektorille, joten suurimittainen erikoistuminen on hankalaa.¹² On vaikea arvioida ELY-keskuksen virkamiehen aseman paremmuutta vertailla hankkeita muihin rahoittajiin nähden. Jos ELY-keskuksen virkamies on paremmassa asemassa hankkeeseen liittyvän informaation kokoamisessa ja siten hankkeen arvioimisessa, niin hankkeelle saatu yritysavustus voi lisätä yksityisen sektorin informaatiota hankkeen kannattavuudesta. Takalon ja Tanayaman (2010) teoreettisen mallin mukaan yrittäjän innovaatiolleen saama suora yritystuki toimii informatiivisena merkinä hankkeen hyvästä laadusta yksityisen sektorin rahoittajille ja siten alentaa yrityksen rahoitusrajoitteita.

¹² Virkamiehillä on tosin käytössään myös ELY-keskuksen toimialapäälliköiden tuki. Jokaiselle toimialalle on oma erikoistunut toimialapäällikkönsä.

Riskipääomasijoittajat ovat tärkeä toimija yritysten rahoitusrajoitteiden vähentäjänä. Eri aloille erikoistuneet riskipääomasijoittajat voivat tietotaitonsa avulla vähentää informaation epäsymmetrisyyttä itsensä ja rahoitusta hakevien yritysten välillä. Lerner (2002) kuitenkin huomioi, että riskipääomasijoittajat ovat keskittyneet vain harvoille aloille, joten vähemmälle huomiolle jääneiden alojen yritykset kärsivät enemmän rahoitusrajoitteista. Jos valtio kykenee tunnistamaan nämä laiminlyötyjen alojen yritykset ja avustaa niitä yritystuilla, niin sertifiointihypoteesiin (certification hypothesis) perustuen tämä voi antaa merkin yksityisille sijoittajille yrityksen ja hankkeen laadusta, ja siten helpottaa yksityisen rahoituksen saantia. Valtion virkamiehillä voi joillain aloilla olla etu informaation epäsymmetrisyyden vähentämisessä. Esimerkiksi kansallisen terveystieteiden instituutin (National Institute of Health) tai puolustusministeriön erikoisasiantuntijalla voi olla merkittävä tietämys siitä, mitkä bioteknologiset tai muut edistyneet materiaalit ovat lupaavimpia. Tällä tietämyksellä valtion virkamies voi kyetä arvioimaan hankkeen tai yrityksen paremmin kuin yksityinen sektori. Yleisesti sertifiointihypoteesin mukaan yritystukien antamat merkit ovat erityisen arvokkaita teknologiapainotteisilla aloilla, joilla perinteiset taloudelliset mittavälineet yrityksen tai hankkeen arvioimisessa eivät ole niin hyödyllisiä. (Lerner 2002.)

Moral hazard -ilmiön vaara luo yritystukien myöntämiselle vahvemman teoreettisen perustelun. Holmströmin ja Tirolen (1997) malli osoittaa rahoitusta hakevan yrityksen nettovarallisuuden olevan rahoittajalle tärkeä osoitus yrityksen kannustimesta viedä rahoitettu hanke sovittulla tavalla läpi. Heidän mukaansa toteuttamiskelpoisia hankkeita saattaa jäädä rahoittamatta, jos yrittäjällä ei ole riittävästi omaa varallisuutta sidottuna hankkeeseen. Rahoittajat näkevät moral hazard -ilmiön olevan suurempi vaara yrityksillä, joilla on vähemmän rahamääräistä hävittävää. Esimerkiksi pankkien tai riskipääomasijoittajien suorittama valvonta voi vähentää moral hazard -ilmiön ongelmaa, mutta ei välttämättä ole riittävä sitä poistamaan. Varsinkin aloittavilla yrityksillä, erityisesti inhimilliseen pääomaan painottuneilla yrityksillä, ei monesti ole kuin inhimillistä ja immateriaalista pääomaa, jota kiinnittää hankkeeseen. Tällaiset yritykset voivat siis kohdata rahoitusrajoitteita, vaikka ne olisivatkin todellisuudessa sitoutuneita rahoittajan kanssa sovittaviin

ehtoihin. Siten yritystukien myöntäminen tämän tyyppisille yrityksille voi olla moral hazard -ilmiön ongelmalla perusteltavissa. (Takalo 2009).

Yritysavustuksia ei tule myöntää epäsymmetrisen informaation ongelmien takia rahoitusrajoitteista kärsivien yritysten hankkeisiin, ellei kyseinen hanke ole taloudellisesti kannattava. Yritysavustuksia myöntävä virkamies kohtaakin haastavan tehtävän, koska virkamiehen tulee kyetä seulomaan hyvät hankkeet huonoista, johon yksityinen rahoitussektori ei ole kyennyt.

ELY-keskukset myöntävät harkinnanvaraisesti suoria vastikkeettomia avustuksia yritysten hankkeisiin, jotka maksetaan hankkeen edistymisen mukaan, tavallisesti yhdessä tai kahdessa erässä. Avustukset eivät kata koko hankkeen kustannuksia¹³, vaan yleensä suurin osa tulee rahoittaa muista lähteistä. Koska avustukset maksetaan jälkikäteisesti, tulee myös avustuksella katettava osuus menoista rahoittaa ensin muilla keinoin. Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006) säättää niistä perusteista, joita käytetään myönnettäessä yrityksen kehittämisavusta tai yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta. Kyseisen lain pykälän 19 mukaan avustusta saadaan käyttää ainoastaan avustuspäätöksen mukaiseen tarkoitukseen. Valtionavustuslain (688/2001) pykälien 21 ja 22 mukaan ELY-keskuksen valtionapuviranomaisen¹⁴ on tapauksessa, jossa avustusta on käytetty vastoin avustuspäätöksen mukaista tarkoitusta, velvollisuus tai harkinnanvarainen oikeus lopettaa avustuksen maksaminen sekä periä takaisin jo maksettu avustus. Lain valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006) luku 5 täsmentää kyseisiä pykäläiä. Lainsäädäntö määrittelee myös ELY-keskuksen viranomaisen oikeudesta suorittaa laajamittainen tarkastus avustuksen hakijan ja avustuksen saajan yrityksestä¹⁵. Avustuksen hakija ja avustuksen saaja on velvollinen ilman aiheetonta viivytystä korvauksetta esittämään tarkastusta suorittavalle kaikki tarvittavat asiakirjat ja muun avustuksen käyttöön liittyvän aineiston sekä muutoinkin avustamaan tarkastuksessa. Tarkastusta suorittavalla on oikeus myös päästä

¹³ Liitteessä 4 tukiprosentit.

¹⁴ Valtionapuviranomaisella tarkoitetaan sitä viranomaista, jonka tehtäviin kyseistä valtionavustusta koskevat asiat lainsäädännön nojalla kuuluvat.

¹⁵ Katso lain valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006) 21§.

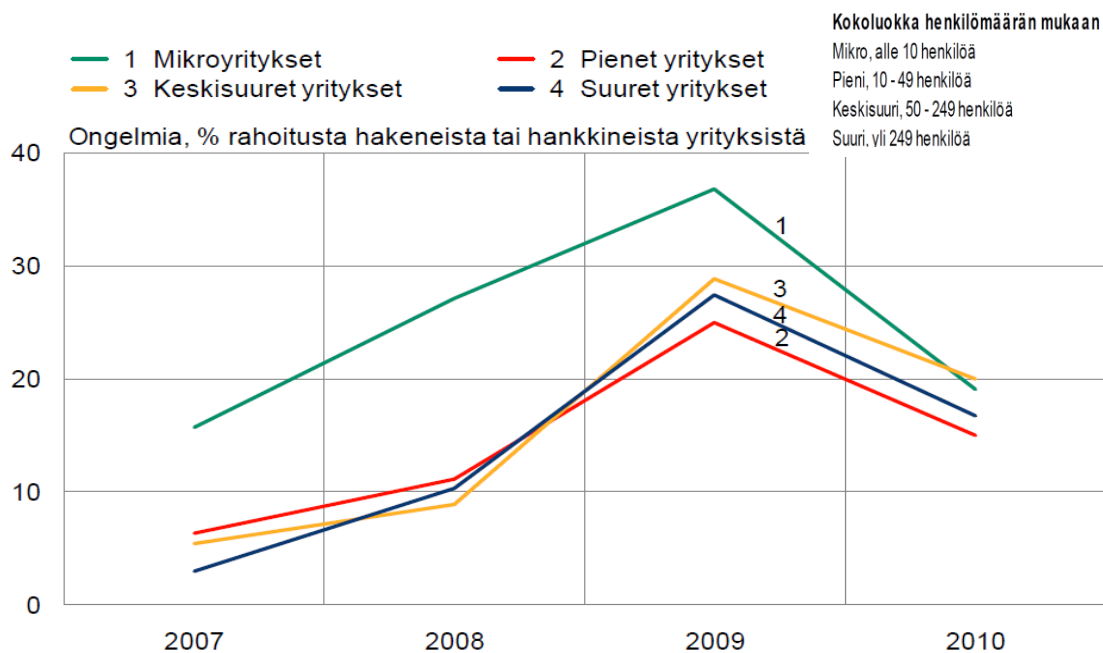
tarkastettavan hallitsemiin tai käytössä oleviin tiloihin ja alueille, jotka liittyvät saatuun avustukseen.

Edellä mainitut lain säätelemät oikeudet ja velvollisuudet ELY-keskuksen myöntämien yritysavustusten maksamiselle saattavat vähentää moral hazard -ilmiön vaaraa. Yritysavustuksen jälkikäteen maksaminen sekä lain säätelemät oikeudet tarkastuksen suorittamiselle saattavat suoda ELY-keskukselle paremmat mahdollisuudet hankkeen valvonnalle ja siten moral hazard -ilmiön vähentämiselle, tai jopa poistamiselle, yksityisiin rahoittajiin sekä joihinkin julkisiin rahoittajiin verrattuna. Jos ELY-keskus kykenee uskottavasti toimillaan poistamaan hanketta toteuttavan yrittäjän moral hazard -ilmiön, yksityisen rahoituksen saanti hankkeelle helpottuu. Myöntämällä yritysavustuksia yrityksille, jotka ovat kärsineet moral hazard -ilmiön takia epäoikeudenmukaisesti rahoitusrajoitteista, lähentää yritystoiminnan ja investointien tasoa lähemmäs kansantaloudellista optimia.

Suomen Pankki, Elinkeinoelämän keskusliitto ja sen edeltäjät sekä työ- ja elinkeinoministeriö (aiemmin kauppa- ja teollisuusministeriö) ovat syksystä 1994 lähtien selvittäneet Suomessa sijaitsevien yritysten rahoitustarpeita sekä rahoituksen saatavuutta ja hintaa. Selvitys on tehty vuodesta 2000 lähtien kerran vuodessa yrityksille lähetettävän rahoituskyselyn avulla. Rahoituskyselyiden perusteella voidaan havaita, että osa yrityksistä kärsii joka vuosi rahoitusongelmista¹⁶. Yritysten ilmoittamista rahoitusongelmista ei voi tehdä suoraa päätelmää rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyydestä, vaan rahoitusmarkkinat saattavat toimia niin kuin niiden tuleekin, jättäen rahoittamatta taloudellisesti kannattamattomat hankkeet ja yritykset. Alla olevasta kuviosta 1 voidaan päätellä, että yritysten ilmoittamien rahoitusongelmien suuri nousu vuodesta 2007 vuoteen 2010 kuvastaa ainakin osittain kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden häiriöitä. On todennäköistä, että kansainvälisesti kiristyneet rahoitusmarkkinat ovat rajoittaneet myös hyvien hankkeiden ja yritysten rahoitusta Suomessa noina vuosina. Yritysten rahoituskyselyjen perusteella yritystukijärjestelmän tehtävän voidaan nähdä

¹⁶ Tässä rahoitusongelmilla tarkoitetaan, että ongelmia voi olla rahoituksen saatavuudessa, rahoitusta ei saada laisinkaan tai sitä saadaan liian vähän, tai ehdoissa, esimerkiksi rahoituksen hinta tai vakuusvaatimukset on koettu liian korkeiksi tai rahoituksen pituus on haluttua lyhyempi.

korostuvan juuri kriisien aiheuttaman yksityisen rahoituksen saatavuuden heikentyessä.

Kuvio 1. Yritysten ongelmat uuden rahoituksen hankinnassa viimeisen 12 kuukauden aikana (Yritysten rahoituskysely vuosi 2010).

2.1.2 Positiiviset ulkoisvaikutukset

Tilanteet, joissa yritystoiminnan yhteiskunnalliset tuotot¹⁷ ylittävät yksityiset tuotot johtuvat positiivisista ulkoisvaikutuksista. Yrityksen, tai muun toimijan, tuottamaa hyötyä, josta se ei itse pääse osalliseksi, kutsutaan positiiviseksi ulkoisvaikutukseksi. Markkinat eivät kykene huomioimaan ulkoisvaikutuksia, joten ne epäonnistuvat tuottamaan yhteiskunnan kannalta optimaalisen yritystoiminnan ja investointien tason. Yritystoiminnan yhteiskunnalliset tuotot voivat ylittää yksityiset tuotot monesta eri syystä. Murrayn, Hyytisen ja Maulan (2009) sekä Takalon (2009) ja Tokilan (2011) mukaan on olemassa kolme yleisintä syytä. Ensinnäkin, yritykset luovat uusia tuotteita, palveluja ja tuotantomenetelmiä, jotka nostavat niiden tuottavuutta, mutta lisäksi ne parantavat kuluttajien hyvinvointia (Murray ym. 2009: 151). Esimerkiksi yritys, joka myy innovaationsa markkinoille pystyy harvoin täydellisesti diskriminoimaan hinnalla, niin että se saisi kaiken kuluttajan ylijäämän

¹⁷ Hankkeen yhteiskunnallinen tuotto koostuu hankkeen yksityisestä tuotosta ja hankkeen aiheuttamista ulkoisvaikutuksista.

itselleen (Takalo 2009: 6). Toisena on teknologian ja tiedon läikkymis- ja kertymisvaikutukset. Tieto voi siirtyä yritysten välillä esimerkiksi työvoiman mukana (Takalo 2009: 6). Yritykset voivat käyttää muiden luomaa teknologiaa ja tietoa hyväkseen kehittäessään omaa tuotantoaan ja uusia innovaatioita. Alkuperäinen keksijä kykenee harvoin ottamaan kaikkea hyötyä itselleen luomuksestaan, johtuen tiedon ja teknologian läikkymisestä (Murray ym. 2009: 151–152, Takalo 2009: 6–8 & Tokila 2011: 23). Alkuperäisen keksijän on usein vaikea edes nähdä kaikkia mahdollisuuksia mihin hänen innovaatiotaan voidaan käyttää tulevaisuudessa, kun uusia käyttömahdollisuuksia keksitään ja innovaatioita yhdistellään (Takalo 2009: 7). Kolmas syy yksityisen tuoton ylittävälle yhteiskunnalliselle tuotolle ovat rykelmäedut (agglomeration benefits). Yrityksen sijoittumispäätös voi johtaa muiden yritysten saamiin rykelmäetuihin (Murray ym. 2009: 152). Liiketoimintaryhmittymissä yritykset hyötyvät rykelmäeduista, joita ovat esimerkiksi verkostoulkovaikutukset, alentuneet kuljetuskustannukset ja tehokkaampi työmarkkinoiden toimivuus (Murray ym. 2009, Tokila 2011: 23). Yksittäisellä yrittäjällä on harvoin riittävästi kannustimia perustaa liiketoimintaryhmittymiä, koska yksittäinen yrittäjä ei kykene saamaan itselleen tarpeeksi hyötyä, joka kattaisi perustamiskustannukset (Parker 2009 via Tokila 2011: 23). Yritysavustuksilla valtio voi kannustaa kuntia tai yrityksiä esimerkiksi yrityspuistojen rakentamiseen. Täytyy muistaa, että ulkoisvaikutukset voivat olla myös negatiivisia. Esimerkiksi jotkin uudet teknologiat voivat luoda niin suuria ympäristötuhoja, että uuden teknologian yhteiskunnallinen arvo voi olla negatiivinen, vaikka se tuottaisi myös positiivisia ulkoisvaikutuksia (Takalo 2009: 7).

Hanke jonka yhteiskunnallinen tuotto on positiivinen ja yli yksityisen tuoton, on ainakin yhteiskunnan kannalta kannattavaa toteuttaa. Jos hankkeen yksityinen tuotto ei ole riittävä kannustin hankkeen toteuttamiseen, voidaan yritysavustuksella kannustaa yritystä toteuttamaan hanke. Yritysavustuksen myöntäminen on perusteltua, jos hankkeen yhteiskunnallinen tuotto on positiivinen sen jälkeen kun siitä on vähennetty itse rahamääräinen yritystuki, hallinnolliset kulut sekä kulujen

rahoittamisesta mahdollisesti aiheutunut tehokkuustappio¹⁸. Tulee huomioida myös vaihtoehtoiskustannukset. Julkisia varoja tulee myöntää avustuksina sellaisiin hankkeisiin, joissa yhteiskunnallinen tuotto ylittää julkisten varojen vaihtoehtoiskustannuksen. Vaikka rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyyden perusteella oikeaksi valtion toimintatavaksi osoittautuisi hankkeiden ulkoiselle rahoitukselle maksettavan tuoton verottaminen, niin hankkeen ulkoisvaikutukset voivat peruuttaa kyseisen politiikkapäätelmän ja osoittaa hankkeelle myönnettävän yritysavustuksen sopivaksi toimintatavaksi (Takalo 2009).

T&k-toiminnan edistäminen on nykyään tärkein perustelu suorille yritystuille, koska kyseisen toiminnan nähdään yleensä sisältävän runsaasti positiivisia ulkoisvaikutuksia. T&k-toiminnan nähdään olevan avainasemassa kokonaistuottavuuden kasvun edistäjänä, joka on puolestaan keskeinen asia hyvinvoinnin kasvun kannalta. (Asplund & Kiander 2003.) Teoriassa ulkoisvaikutukset perustelevat yritysavustusten myöntämistä, mutta todellisuudessa ulkoisvaikutuksia ja siten myös yhteiskunnallista tuottoa on erittäin vaikea arvioida. Yritysavustuksen määrän tulisi teoriassa olla yhteydessä avustettavan toiminnan synnyttämiin ulkoisvaikutuksiin, joten käytännön työ yritysavustusten myöntäjänä on äärimmäisen haastavaa, jos tämä yhteys halutaan saavuttaa. Myös epäsymmetrisestä informaatiosta johtuvien rahoitusrajoitteiden perusteella myönnetyn suoran tuen optimaalisen suuruuden määrittäminen on erittäin vaikeaa.

Ulkoisvaikutuksia sisältävät hankkeet sekä informaation epätäydellisyydestä johtuvat rahoitusrajoitteet luovat tärkeimmät perusteet yritysavustusten myöntämiselle, mutta ne eivät ole riittävä peruste. Yritysavustuksia myöntävän valtion viranomaisen tulee kyetä ratkaisemaan vaikea seulontaongelma eli kyetä määrittämään ne yritykset, jotka todella tarvitsevat avustusta hankkeen toteutumiseksi. Jos seulontaongelmaa ei kyetä ratkaisemaan, on olemassa suuri riski, että yritysavustusten myöntämisellä syrjäytetään yksityistä toimintaa ja julkisia varoja käytetään tehottomasti. Seulontaongelman ratkaiseminen estää pääoman turhan ja haitallisen siirron talouden sektoreiden välillä sekä verojen keräämisen, joka on usein myös vääristävä.

¹⁸ Jos kulut on katettu veroja keräämällä, on yritystuen myöntäminen aiheuttanut tehokkuustappion, sillä verot aiheuttavat lähes aina vääristymiä taloudessa, jotka laskevat talouden tehokkuutta.

(Hyytinen & Väänänen 2002.) Yritysavustuksilla tulee tukea sellaista yritystoimintaa, jota ei ilman avustusta olisi toteutettu. Eli yritysavustusten tulee tukea talouden toimintaa, joka on yksityistä toimintaa täydentävää. (Felsenstein, Fleischer & Sidi 1998.)

2.1.3 Järjestelmäpuutteet

Innovaatiopolitiikka voidaan määritellä julkisen vallan toimiksi, joilla vaikutetaan innovaatioprosesseihin, eli innovaatioiden (tuotteiden ja tuotantomenetelmien) kehitykseen ja leviämiseen. Nykyään monen maan innovaatiopolitiikan suunnitteluun ja täytäntöönpanoon on vaikuttanut suuresti innovaation systeeminen lähestymistapa (system of innovation approach). Tällaisia maita ovat muun muassa Suomi, Ruotsi ja Japani. (Chaminade & Edquist 2010.)

Innovaation systeeminen lähestymistapa on antanut tavan tunnistaa uusia perusteita valtion väliintulolle. Näitä ovat järjestelmäpuutteet. Innovaation systeemisen lähestymistavan mukaan innovaatio syntyy vuorovaikutteisessa epälineaarisisessa prosessissa, jossa toimijat, esimerkiksi yritykset, ovat vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden (esimerkiksi tutkimuslaitokset, asiakkaat, viranomaiset ja rahoittajat) sekä instituutioiden (esimerkiksi immateriaalioikeudet, säännökset ja kulttuurit) kanssa. (Klein Woolthuis, Lankhuizen & Gilsing 2005.) Kansallisella tasolla innovaatioprosessiin vaikuttavaa joukkoa toimijoita ja instituutioita kutsutaan kansalliseksi innovaatiojärjestelmäksi (Boekholt, Lankhuizen, Arnold, Clark, Kuusisto, de Laat, Simmonds, Cozzens, Kingsley & Johnston 2001).

Vuosituhanen alussa ymmärrys innovaation synnystä siirtyi pois lineaarisesta lähestymistavasta, joka olettaa t&k -toimintaan suunnatun panostuksen johtavan suoraa uusiin innovaatioihin ja niiden kaupallistamiseen, ja sen seurauksena parempaan taloudelliseen suoritukseen. Tämän seurauksena teknologiapolitiikan välineiden, kuten erilaisten ohjelmien ja rahoitusmuotojen, painopistettä on siirretty suorien rahallisten kannustimien tarjonnasta, joilla pyritään lisäämään yritysten t&k -toimintaa, laajempaan menettelytapojen joukkoon, jotka painottavat kansallisen

innovaatiojärjestelmän eri tekijöitä. (Boekholt ym. 2001, Chaminade & Edquist 2006.)

Kansallisen innovaatiojärjestelmän toimintaa häiritseviä ja estäviä ongelmia kutsutaan järjestelmäpuutteiksi. Valtion väliintulolla tulisi korjata näitä koko kansalliseen innovaatiojärjestelmään liittyviä puutteita. Useat tutkijat ovat kiinnittäneet huomiota järjestelmäpuutteisiin ja määrittäneet niiden eri esiintymismuotoja. (Klein Woolthuis ym. 2005: 610.) Klein Woolthuis ym. (2005) ovat luokitelleet aikaisempien tutkimusten määrittämiä järjestelmäpuutteita uudelleen, niin että eri järjestelmäpuutteiden määritelmät eivät ole keskenään päällekkäisiä. Heidän määrittämät järjestelmäpuutteet ovat riittämätön infrastruktuuri, instituutioiden puutteet, vuorovaikutuksen puutteet ja kyvykkyyden puutteet (capabilities' failure).

Tärkeimpiä innovaatioita koskevia infrastruktuurisia puutteita ovat tiedonvälitykseen ja energiaan¹⁹, sekä tieteeseen ja teknologiaan²⁰ liittyvä puutteet (Edquist, Hommen, Johnson, Lemola, Malerb, Reiß & Smith 1998 via Klein Woolthuis ym. 2005: 612, Smith 2000), sekä lisäksi tiloihin ja kuljetukseen²¹ liittyvät puutteet (Klein Woolthuis ym. 2005). Yleensä edellä mainituille infrastruktuureille on ominaista niiden suuri laajuus ja toiminnan todella pitkä aikahorisontti. Lisäksi on ominaista, että infrastruktuurin tulee saavuttaa tietty mittakaava toimiakseen (esimerkiksi rautatiet). Näiden ominaisuuksien takia on erittäin epätodennäköistä, että investointi tuottaisi riittävää yksityistä tuottoa. (Smith 2000.) Tämä selittää julkisen vallan vastuun näiden infrastruktuuristen tarpeiden huomioimisessa sekä puutteiden esiintymisen estämisessä ja poistamisessa (Klein Woolthuis ym. 2005).

Jaettaessa instituutioiden puutteet koviin ja pehmeisiin, kovilla instituutioilla tarkoitetaan virallisia, kirjoitettuja ja tarkoituksellisesti luotuja instituutiota, kun taas

¹⁹ Suurnopeus (high-speed) tieto- ja viestintäteknologiainfrastruktuurin, laajakaistan, puhelinten, energian tarjonta, jne. (Edquist ym. 1998 via Klein Woolthuis ym. 2005: 612, Smith 2000).

²⁰ Tieteellisen ja sovelletun tiedon ja taidon saatavuus, testauslait, tiedonsiirron mahdollisuudet, patentit, valmennus, koulutus jne. (Edquist ym. 1998 via Klein Woolthuis ym. 2005: 612, Smith 2000).

²¹ Tasaiset tiet, luotettavat rautatiet, asiaankuuluvat toimistotilat, laboratoriotilat, tiedepuistot, jne. (Klein Woolthuis ym. 2005).

pehmeillä instituutioilla tarkoitetaan epävirallisia ja monesti spontaanisti kehittyneitä instituutioita (Douglass 1990 via Klein Woolthuis ym. 2005: 612). Vuorovaikutuksen puutteet eivät käy ilmi ainoastaan yritysten välisissä suhteissa, vaan myös esimerkiksi yrityksen suhteissa julkiseen valtaan, julkisiin tietolaitoksiin ja kolmansiin osapuoliin, kuten erikoistuneisiin konsultteihin. Vuorovaikutuksen puute, tai ongelma, voi syntyä jos on liian vähän vuorovaikutusta (heikon verkoston ongelma) tai jos on liian paljon vuorovaikutusta (vahvan verkoston ongelma). (Klein Woolthuis ym. 2005.)

Vahvan ja heikon verkoston ongelmat voivat johtaa niin kutsuttuun lukkiutumistilanteeseen (Klein Woolthuis ym. 2005), jolloin yritys, toimiala tai jopa yhteiskunnallistaloudellinen järjestelmä voi lukkiutua tiettyyn teknologiseen paradigmaan (Smith 2000). Lukkiutuminen tiettyyn teknologiaan voi johtua myös kyvykkyyden puutteista, eli yrityksen kyvyistä ja voimavaroissa, siirtyä uuteen teknologiaan (Klein Woolthuis ym. 2005). Sopeutuminen uusiin teknologioihin ja markkinoille tuottaa useasti ongelmia yrityksille, koska yritykset keskittyvät usein lähes täysin siihen minkä ne osaavat parhaiten, eli tuotteisiin ja teknologioihin joista niillä on kokemusta ja taitoa (Smith 2000). Keskittyminen voi estää yrityksen kehitystä, jos yrityksellä ei ole tai sille ei ole kehittynyt kyvykkyyttä, joka vaaditaan uuteen teknologiaan sopeutumisessa. Erityisesti pk-yritysten sopeutuminen uuteen teknologiaan voi tuottaa hankaluuksia, johtuen rajoitetuista voimavaroista ja henkilöstöstä. (Klein Woolthuis ym. 2005.)

Innovaatioiden systeemisen lähestymistavan näkökulmasta yritysavustuksilla tulee korjata koko innovaatiojärjestelmään liittyviä puutteita. Parhaimmat mahdollisuudet tähän lienevät riittämättömän infrastruktuurin, vuorovaikutuksen puutteiden ja kyvykkyyden puutteiden kohdalla. Yleisesti sanottuna, julkisen vallan tulee pyrkiä korjaamaan havaittuja järjestelmäpuutteita, mutta ainoastaan jos sillä on kyky siihen.

2.2 Alueellinen tasa-arvoisuus

Taloudellinen kehitys maiden sisällä tai eri maiden välillä on eri syistä johtuen harvoin homogeenistä. Tämä voi johtaa alueelliseen epätasa-arvoisuuteen, joka

voidaan ymmärtää alueellisina eroina elämän laadussa, tuloissa ja kulutuksessa (Pekkala 2000). Helpoiten tämä on mitattavissa tulojen tai kulutuksen eroilla per henkilö (Pekkala 2000). Aluepolitiikan päätavoite kansallisella tasolla painottuu usein alueiden välisen tuotannon ja tulojen jaon parantamiseen alueiden välisen tasa-arvoisuuden lisäämiseksi, vaikka seurauksena olisi kokonaistuotannon lasku (Mera 1967). Esimerkiksi Suomessa suoria yritystukia, verokannustimia ja rahoitustukia on käytetty aluepolitiikan toteuttamisen välineenä jo 1960-luvulta alkaen ja ne ovat edelleen keskeinen aluepolitiikan toteuttamisen väline (Laitinen 2009). Alueelliseen tasa-arvoisuuteen tähtäävä yritystukipolitiikka pyrkii tasoittamaan alueiden välisiä kehityseroja auttamalla vähemmän kehittyneiden alueiden yrityksiä (Tokila 2011). Yritystoiminnan tai investointihankkeen liiketaloudellinen kannattavuus kehitysalueilla on useasti huono, mutta yritystuilla hankkeet tulevat yritysten kannalta toteuttamiskelpoisiksi (Asplund & Kiander 2003).

Yritystuilla nähdään olevan pitempikantoisia vaikutuksia. Sen sijaan, että annettaisiin suoraa rahallista avustusta huonommassa asemassa olevien alueiden asukkaille, yritystuilla pyritään luomaan alueelle kestävää taloudellista kehitystä, jonka toivotaan johtavan alueiden välisen tasa-arvoisuuden lisääntymiseen. Suora rahallinen avustus tasoittaisi kulutusmahdollisuuksia, mutta vain väliaikaisesti. Yritystukien myöntämisen tasa-arvoisuusperuste pohjautuu moraalifilosofiaan ja on siksi erotettu tässä tutkielmassa yritystukien talousteoreettisista perusteista. Alueellinen tasa-arvoisuus voidaan nähdä olevan käypä peruste yritystukien myöntämiselle, jos se saavuttaa riittävän kannatuksen kansan keskuudessa. On huomion arvoista todeta, että yritysavustus voi edistää alueellista tasa-arvoisuutta, vaikka se myönnettäisiinkin puhtaasti talousteoreettisin perustein.

3 YRITYSAVUSTUSTEN MYÖNTÄMISEN KÄYTÄNNÖN PERUSTEET

3.1 ELY-keskusten tavoitteet

Tässä tutkielmassa keskitytään ohjelmakauden 2007–2013 alkupuolella²² ELY-keskusten myöntämiin lain valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006) mukaisiin yritysavustuksiin, eli yrityksen kehittämisavustukseen ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukseen. Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (675/2007) täsmentää tätä lakia. Suurin osa ELY-keskusten myöntämisestä yritysavustuksista on osarahoitettu Euroopan unionin (EU) rakennerahaston varoista²³, niinpä edellä mainittujen säädösten sisältö on pyritty määrittämään niin, että se vastaisi yritystukien kehityksen kansallisia tarpeita ja soveltuisi EU:n rakennerahasto-ohjelmien kansalliseksi säädöspohjaksi (Laitinen 2009).

ELY-keskusten yritysavustusten myöntämistä ohjaavat pääasiassa edellisessä kappaleessa mainittu laki (1336/2006) sekä sitä täsmentävä asetus (675/2007). Lisäksi yleisempiä yritysavustusten myöntämistä koskevia säännöksiä on kirjattu lakiin yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997) sekä valtionavustuslakiin (688/2001).

Kansallisen lainsäädännön lisäksi avustusten myöntämisessä tulee ottaa huomioon kansallisen ja Euroopan yhteisön alue- ja rakennepolitiikan tavoitteet²⁴. Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan tavoitteet ovat nähtävissä komission julkaisusta: Kasvua ja työllisyyttä tukeva koheesio- ja kasvupolitiikka: yhteisön strategiset suuntaviivat vuosiksi 2007–2013. Kansallisen alue- ja rakennepolitiikan tavoitteet selviävät TEM:n julkaisusta: Valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet vuosiksi 2007–2011. Suomen rakennerahastostrategia 2007–2013 ottaa huomioon sekä Euroopan unionin tavoitteet että keskeiset kansallisen alue- ja rakennepolitiikan linjaukset.

²² Tarkemmin määriteltynä, keskitytään 21.6.2007–7.6.2010 väliseen ajanjaksoon.

²³ EU:n rakennerahastorahoituksen ja kansallisen julkisen rahoituksen suhde on Pohjois-Suomen EAKR-ohjelmassa 50/50 ohjelmakaudella 2007–2013 (Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013).

²⁴ Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi 1336/2006 1:1.2..

Suomen rakennerahastostrategia antaa kehykset alueellisille toimenpideohjelmille. Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelman ohjelma-alue kattaa Lapin, Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnat. Jotta Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus voi myöntää hankkeelle EAKR-rahoitusta, tulee hankkeen soveltua Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelman 2007–2013 tavoitteisiin. Tarkempaa ohjeistusta yritysavustusten myöntämiseksi ELY-keskukset saavat käsikirjan²⁵, TEM:n vuosiohjeen sekä muun TEM:n ohjeistuksen muodossa.

Taulukosta 1 selviää yritystukilain mukaiset tavoitteet yritysavustusten myöntämiseksi. Jäljempänä tarkastellaan yritystukilain mukaisia tavoitteita talousteoreettisesta näkökulmasta.

Taulukko 1. Yritystukilain mukaiset tavoitteet.

Säännös	Tavoite
1. Yleiset tavoitteet	
Laki yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997), 3 §	- Yritystukiohjelmalla on edistettävä kansantalouden kasvuedellytyksiä sekä lisättävä yritystoiminnan tehokkuutta. - Yritystukiohjelma on kohdennettava ensisijaisesti sellaisiin tarkoituksiin, joilla poistetaan puutteita markkinoiden toiminnassa. - Yritystukiohjelma on laadittava siten, että yritystuen kilpailua vääristävät vaikutukset ovat mahdollisimman vähäisiä. - Yritystukiohjelma on suunnattava ensi sijassa tutkimukseen, tuotekehitykseen, koulutukseen, kansainvälistymiseen tai muuhun yrityksen aineettomaan kehittämistoimintaan taikka pienten ja keskisuurten yritysten pitkän aikavälin kilpailukyvyyn parantamiseen. Suurten yritysten tavanomaisten investointien ja käyttöomavarojen rahoitukseen voidaan yritystukea antaa vain erityisistä syistä.
Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006), 1 §	- edistää taloudellista kasvua, työllisyyttä sekä muita elinkeinopoliittisia tavoitteita myöntämällä avustuksia erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kasvua, kehittämistä ja perustamista edistäviin hankkeisiin - yritysten pitkän aikavälin kilpailukyvyyn parantaminen
Valtionavustuslaki (688/2001), 2:7.4.	- ei aiheuta muita kuin vähäisiä kilpailua ja markkinoiden toimintaa vääristäviä vaikutuksia Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa
2. Tuen suuntaamista koskeva yleistavoite	
Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (675/2007), 3 §	Avustusta voidaan myöntää hankkeisiin, joissa avustuksella arvioidaan olevan merkittävä vaikutus hankkeen toteuttamiseen: 1) nopeammassa aikataulussa; 2) korkeatasoisempana; 3) laajempaan; tai 4) hanketta ei toteuteta ilman myönnettävää avustusta.
Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi	Avustusta suunnataan hankkeisiin, jotka edistävät: 1) uuden yritystoiminnan syntymistä; 2) uusien tuotteiden, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä sekä käyttöönottoa;

²⁵ Käsikirjaksi kutsutaan ohjetta valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain ja asetuksen täytäntöönpanosta.

(675/2007), 4 §	3) tutkimustulosten kaupallistamista ja innovaatiotoimintaa; 4) uuden teknologian soveltamista ja käyttöönottoa; 5) pienten ja keskisuurten yritysten yhteistoimintaa; 6) alueiden yritystoiminnan monipuolistamista tai vahvistamista; tai 7) yritysten ja oppi- ja tutkimuslaitosten sekä yritysten ja muiden julkisten yhteisöjen yhteistoimintaa.
Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (1055/2008), 4 §	Yrityksen kehittämisavustusta voidaan suunnata myös hankkeisiin, jotka edistävät pienten ja keskisuurten yritysten: 1) valmiuksia käynnistää uusia tutkimus- ja kehityshankkeita; 2) uusien innovatiivisten liiketoimintojen käynnistymistä; 3) kansainvälistymistä; tai 4) kehittämiseen liittyvää teknologisen taikka muun osaamisen lisäämistä.
3. Tukiryhmiä koskevat erityistavoitteet	
3.1 Yrityksen kehittämisavustus	
Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006), 7 §	- yrityksen kannattava jatkuva toiminta (myös edellytys avustuksen saantiin)
Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (675/2007), 6 §	Merkittävä vaikutus yrityksen: 1) kasvuun; 2) teknologiaan; 3) kansainvälistymiseen; 4) tuottavuuteen; tai 5) liiketoimintaosaamiseen. Avustuksen myöntämistä puoltavana tekijänä pidetään hankkeen myönteisiä työllisyys-, ympäristö- ja tasa-arvovaikutuksia.
3.2 Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus	
Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006), 12 §	Myönnetään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määritellyille, voittoa tavoittelemattomille julkisille ja yksityisille yhteisöille sekä säätiöille hankkeisiin, joiden tarkoituksena on yritysten toimintaympäristön tai yritystoiminnan kehittämisedellytysten parantaminen.
Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006), 13 §	Hankkeen arvioidaan edistävän merkittävästi alueen pienten ja keskisuurten yritysten perustamista, laajentamista tai kehittämistä.

”Yritystukiohjelmalla tarkoitetaan säädökseen tai viranomaisen päätökseen perustuvaa avustusohjelmaa, jossa määritellään yritystuen kohde, muoto ja määrä, ja jonka nojalla tehdään yksittäiset yritystukipäätökset” (Laitinen 2009: 4). Laki yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997) on säädetty toimimaan yritystukiohjelmien puitelakina. Taulukosta 1 nähdään viitteitä talousteorian mukaisista yritystukien myöntämisen perusteista, sillä lain yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997) 3 § sanoo, että yritystukiohjelma on kohdennettava ensisijaisesti sellaisiin tarkoituksiin, joilla poistetaan puutteita markkinoiden toiminnassa. Markkinoiden toimintapuutteita ei kuitenkaan ole tarkemmin määritelty lain tasolla. Hallituksen esityksestä Eduskunnalle laiksi yritystuen yleisistä ehdoista ja laiksi yritystuesta annetun lain 21§:n muuttamisesta (HE 252/1996) on nähtävissä, että markkinoiden toiminnan puutteiden poistamisella on tarkoitettu tässäkin tutkielmassa kuvattujen talousteorian mukaisten markkinaepätäydellisyyksien korjaamista.

Lain valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006) mukaiset tukiohjelmat eivät kuitenkaan suoranaisesti tuo esille, että avustuksia tulisi myöntää ensisijaisesti sellaisiin tarkoituksiin, joilla poistetaan puutteita markkinoiden toiminnassa. Tämä ei käy ilmi myöskään kyseisen lain esitöistä. On kuitenkin vaikea perustella väitettä, ettei lain (1336/2006) ja sitä täsmentävään asetuksen (675/2007) tavoitteisiin pyrkimisen ensisijainen tarkoitus olisi korjata rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyyttä tai järjestelmäpuutteita tai kannustaa yhteiskunnallisesti kannattavien, mutta yksityisesti kannattamattomien hankkeiden toteutusta. Esimerkiksi yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus on selkeästi kohdistettu hankkeisiin, joissa yhteiskunnalliset tuotot ylittävät yksityiset tuotot. Moniin muihinkin tavoitteisiin pyrkiminen, kuten pyrkimys edistää yritysten innovatiivisuutta, kansainvälistymistä²⁶ ja kilpailukykyä, voi synnyttää positiivisia ulkoisvaikutuksia (Hyytinen & Väänänen 2002). Tavoitteet yritysten ja oppi- ja tutkimuslaitosten sekä yritysten ja muiden julkisten yhteisöjen yhteistoiminnan edistämisestä sekä uuden teknologian soveltamisen ja käyttöönoton edistämisestä voivat ohjata järjestelmäpuutteiden korjaamiseen. Epäsymmetrisen informaation takia rahoitusrajoitteista kärsivät yritykset ovat yleensä pieniä ja nuoria yrityksiä, joten avustusten suuntaaminen pääasiassa pk-yrityksille ja uuden yritystoiminnan syntymiseen ohjaa avustusten myöntämiskäytäntöä kohti talousteoreettisesti perusteltua tapaa. Lisäksi tukiprosenttien porrastaminen niin, että pienempiä yrityksiä voidaan tukea suuremmalla prosentiosuudella kuin suurempia yrityksiä²⁷ on linjassa talousteorian ja empiirisen tutkimuksen tulosten kanssa, sillä pienemmät yritykset kärsivät usein suuria yrityksiä enemmän epäsymmetrisen informaation aiheuttamista rahoitusrajoitteista.

Luvusta 2.1 kävi ilmi, että avustuksilla tulee tukea talouden toimintaa, joka on yksityistä toimintaa täydentävää. Tämä on huomioitu yritystukilainsäädännössä, sillä valtioneuvoston asetuksen valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (675/2007) 4§ sanoo, että avustusta voidaan myöntää hankkeisiin, joissa avustuksella arvioidaan olevan merkittävä vaikutus hankkeen toteuttamiseen nopeammassa

²⁶ Esimerkiksi yhden yrityksen panostus vientiin ja menestys viennissä voi avata uusia markkinoita myös muille yrityksille.

²⁷ Katso tukiprosentit liitteestä 4.

aikataulussa, korkeatasoisempana tai laajempaan, tai hankkeisiin joita ei toteuteta ilman myönnettävää avustusta. Tämän pykälän toteutuminen ja oikein mitoiteltu avustus takaa sen, että avustuksella ei syrjäytetä yksityistä toimintaa, vaan täydennetään sitä.

Avustuksia myönnettäessä huomioon otettavat kansallisen ja Euroopan yhteisön alue- ja rakennepolitiikan tavoitteet²⁸ eivät myöskään huomioi tavoitteissaan eksplisiittisesti talousteoreettisia perusteita yritysavustusten myöntämiselle. Kuten lain (1336/2006) ja sitä täsmentävän asetuksen (675/2007) mukaiset tavoitteet, myös kansallisen ja Euroopan yhteisön alue- ja rakennepolitiikan tavoitteet kuitenkin ohjaavat tukemaan hankkeita, jotka usein tuottavat positiivisia ulkoisvaikutuksia ja korjaavat järjestelmäpuutteita sekä rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyyttä.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi ja yritystoiminnan tukemisesta annetun lain 41 §:n muuttamisesta (HE 162/2006) sanoo seuraavaa: ”Ehdotetun lain tavoitteena on tehostaa julkisen vallan toimenpiteitä erityisesti pk-yritystoiminnan edistämiseksi. Tavoitteena on myös parantaa yritysten pitkän aikavälin kilpailukykyä kehittämällä osaamista, teknologian tasoa, kansainvälistymisen edellytyksiä sekä yritysten toimintaympäristöä. Tavoitteena on lisäksi suunnata avustuksia erityisesti yrityksille, joilla on hyvät kasvuedellytykset. Alueellisen elinkeinopolitiikan osalta esitys sisältää säännökset alueellisesti porrastetusta avustuksesta investointeihin. Investointien tukemiseen oikeutetut alueet, samoin kuin avustusten enimmäistasot, hyväksyy Euroopan yhteisöjen komissio Suomen esityksestä. Tavoitteena on alueiden kehittämislain (602/2002) mukaisesti pyrkiä tasoittamaan alueellisen kehityksen eroja, edistämällä kilpailukykyisen yrityskannan ja tuotantotoiminnan lisäämistä heikommin kehittyneillä alueilla.” Lain (1336/2006) esityöt osoittavat selvästi yritysavustusten myöntämisen alueellisen tasa-arvoisuuden tavoitteen. Säädösten tasolla tämä näkyy selvästi asetuksen (675/2007) porrastetuista investointien enimmäistukiosuuksista valtioneuvoston määrittämällä tukialueilla,²⁹ jotka perustuvat alueellisiin kehityseroihin. Laissa (1336/2006) näkyy myös alueellisen tasa-arvoisuuden tavoite,

²⁸ Katso liitteet 1 ja 2.

²⁹ Katso liitteet 3 ja 4.

mutta epäsuorasti. Lain (1336/2006) 1§ sanoo lain tarkoituksena olevan taloudellisen kasvun, työllisyyden sekä muiden elinkeinopoliittisten tavoitteiden edistäminen. HE 162/2006 täsmentää muiden elinkeinopoliittisten tavoitteiden olevan muun muassa elinkeinorakenteen monipuolistaminen, eri alueiden tasapainoisen kehityksen turvaaminen, tuottavuuden kohentaminen erityisesti palvelualoilla sekä liiketoiminnan osaamisen kehittäminen ja liiketoiminnan uudistaminen. Myös kansallisen ja Euroopan yhteisön alue- ja rakennepoliitiikan tavoitteissa tulevat esille alueiden välisten kehittyneisyyserojen tasoittamisen tavoitteet. Toisaalta, kuten alaluvussa 2.1 mainittiin, kärsivät syrjäisempien seutujen yritykset yleensä enemmän epäsymmetrisen informaation aiheuttamista rahoitusrajoitteista. Tämän takia voidaan tukialuejaon perusteella määräytyvien enimmäistukiprosenttien nähdä olevan linjassa myös taloustieteen teorian ja empiiristen tutkimusten tulosten antamien suuntaviivojen kanssa, koska säädetyt enimmäistukiprosentit sallivat tukea enemmän niin sanottujen syrjäseutujen yritysten investointihankkeita.

Lain yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997) kolmatta pykälää tulisi muuttaa niin, että kyseisessä pykälässä määritelty yritystukiohjelmien ensisijainen markkinoiden toiminnan puutteiden poistamisen tarkoitus tulisi tarkemmin esille. Lain esitöiden tarkempi määrittely markkinoiden toiminnan puutteiden poistamisesta tulisi nostaa lain tasolle, jotta talousteorian mukaiset perusteet tulisivat varmemmin käytäntöön yritystukiohjelmien valmistelussa ja toimeenpanossa. Vastaavasti yritystukiohjelmiä koskevassa tarkemmassa lainsäädännössä talousteorian mukaiset perusteet avustusten myöntämiselle tulisi olla selvästi esillä, jotta avustuksia myöntävien virkamiesten avustuspäätöstoiminta olisi varmemmin talousteorian mukaista.

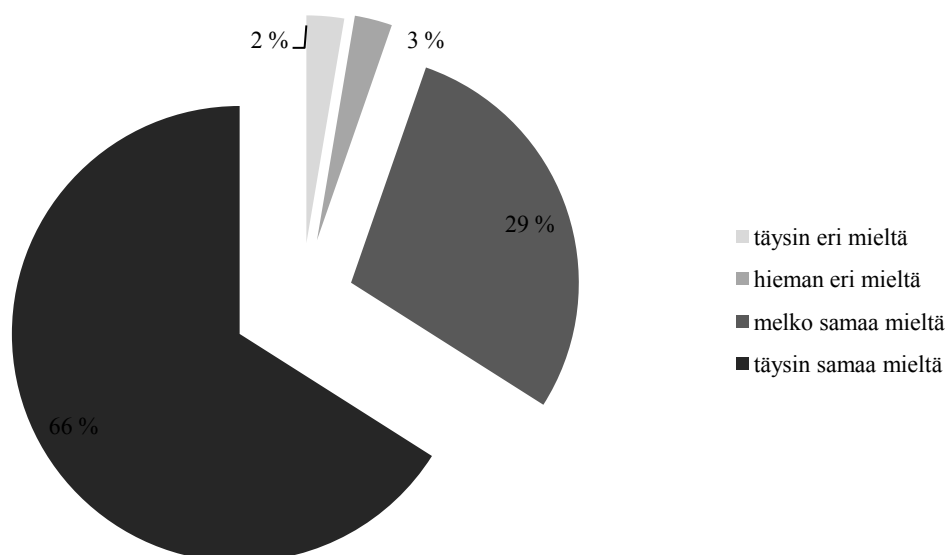
3.2 Yritysten omat näkemykset

Seuraavaksi tarkasteltavat yritysten edustajien antamat mielipiteet on kerätty kyselyllä, joka lähetettiin luvussa 5.3 mainittavan jälkikäteiskyselyn yhteydessä. 7.6.–8.6.2012 lähetettiin yhteensä 287 kappaletta³⁰ kyselyitä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta ohjelmakaudella 2007–2013 yrityksen kehittämisavustusta,

³⁰ Kunnille ei lähetetty (5 kpl), koska haluttiin saada esille yrittäjien/yritysten/yhteisöjen mielipiteitä.

yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta ja yritystukilain mukaista työllisyysperusteista avustusta saaneille yrityksille, joiden avustukset ovat olleet loppuun maksettuina 7.6.2010 mennessä. Epämääräisten vastausten karsimisen jälkeen saatiin yhteensä 150 eri yrityksen edustajan mielipiteet.

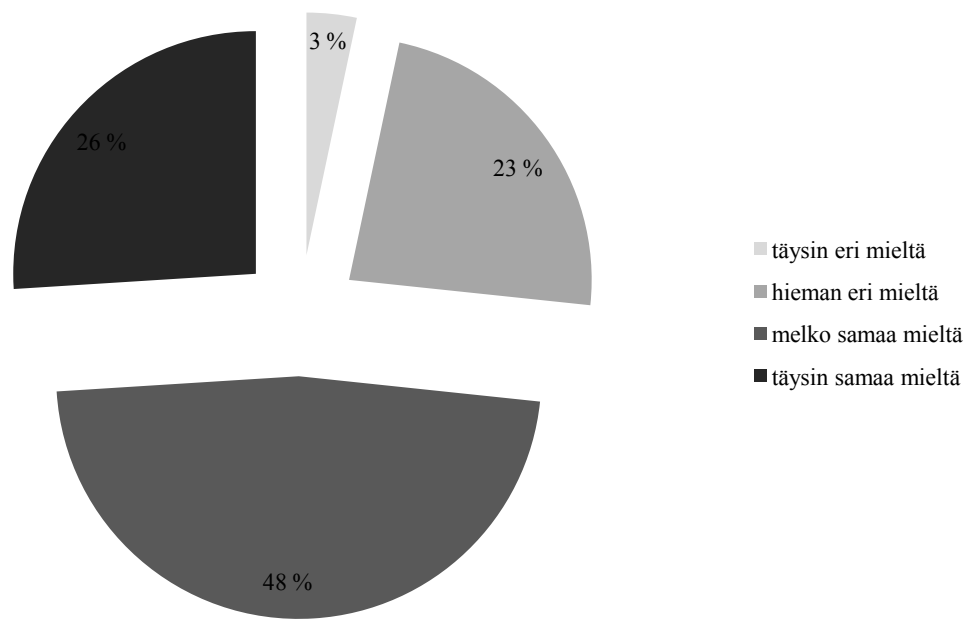
Yritysten edustajilta³¹ kysyttiin mielipidettä kolmeen väitteeseen, joilla pyrittiin selvittämään heidän näkemyksiä yritystukien³² olemassa olon tarkoituksesta. Saadut vastaukset ovat suuntaa-antavia pohdittaessa yritysten omia avustuksen hakemusperusteita. Väitteet selviävät seuraavien kolmen kuvion otsikoista. Kuvioista on nähtävissä myös vastausvaihtoehdot sekä vastausjakauma.

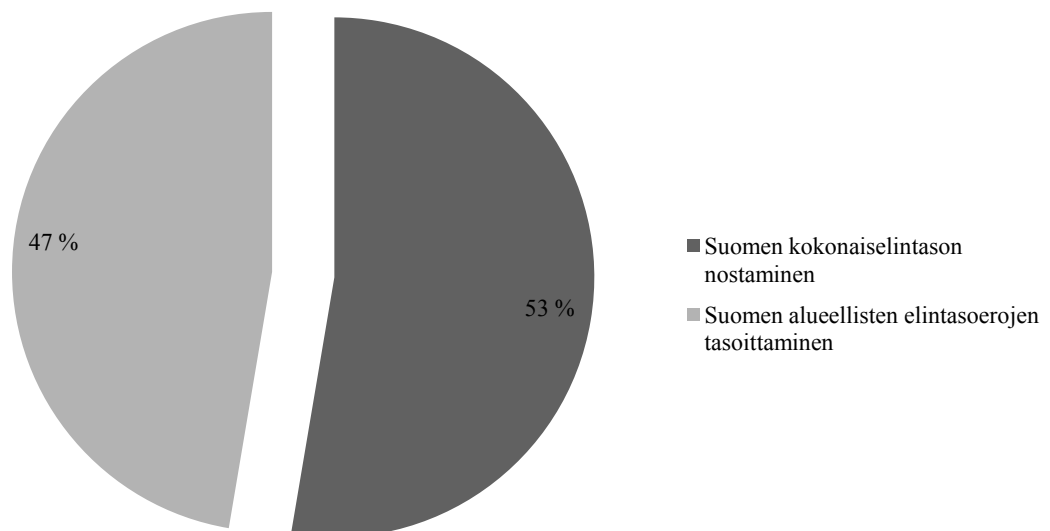
Kuvio 2. Väite 1: Harkinnanvarainen yritystukien myöntäminen yrityksille on tarpeellista Suomen kansalaisten hyvinvoinnin/elintason kannalta ajateltuna.

³¹ Kyselyn ohjeistuksessa mainittiin että, kyselyyn tulee vastata tuetun hankkeen pääasiallisessa vastuussa ollut henkilö tai hankkeesta perillä oleva henkilö

³² On tärkeä huomioida, että kysely kohdistui yritystukiin eikä ainoastaan yritysavustuksiin.

Kuvio 3. Väite 2: Suomen alueellisten elintasoerojen tasoittaminen on tärkeää senkin uhalla, että sillä on negatiivinen vaikutus Suomen kokonaiselintasoon.

Kuvio 4. Väite 3: Mielestäni tärkeämpi peruste yritystukien myöntämiselle seuraavista kahdesta on.

Kuviosta 2 on nähtävissä, että lähes kaikkien vastaajien mielestä harkinnanvaraisilla yritystuilla³³ voidaan vaikuttaa positiivisesti yleiseen elintasoon tai hyvinvointiin Suomessa. Harkinnanvaraiset yritystuet nähdään siis tarpeellisiksi. Jäljempänä olevan taulukon 2 mukaan mielipiteet jakautuvat melko samalla tavalla eri tukialueiden vastaajien kesken. Kuviosta 3 ilmenevällä väitteellä pyrittiin selvittämään vastaajien yleisiä mielipiteitä alueellisista elintasoeroista viittaamatta laisinkaan yritystukiin. 74 prosenttia vastaajista pitää alueellisten elintasoerojen tasoittamista melko tärkeänä tai erittäin tärkeänä, vaikka sillä olisi negatiivinen vaikutus Suomen kokonaiselintasoon. Vahvan enemmistön mielestä alueellinen tasa-arvoisuus on siis melko tärkeä tai tärkeä tavoite. Taulukosta 3 näkee, että tukialueen 2 vastaajat pitävät alueellista tasa-arvoisuutta keskimäärin vähemmän tärkeänä tavoitteena.

Kuvion 4 väitteellä pyrittiin selvittämään vastaajien mielipidettä yritystukien myöntämisen perusteista. Tarkemmin ilmaistuna, haluttiin tietää pitävätkö vastaajat talousteoreettisia vai alueellisen tasa-arvoisuuden perusteita tärkeämpinä perusteina yritystukien myöntämiseksi. Vastausvaihtoehtona annettu Suomen kokonaiselintason nostamisen peruste voidaan nähdä olevan linjassa talousteoreettisten perusteiden kanssa, sillä talousteoreettiset perusteet pyrkivät markkinoiden epätäydellisyyksien korjaamiseen, jotta saavutettaisiin resurssien tehokkaampi allokaatio ja siten korkeampi elintaso. Toisena vastausvaihtoehtona annettu Suomen alueellisten elintasoerojen tasoittamisen peruste on yhtenäinen alueellisen tasa-arvoisuuden perusteen kanssa. Väitteen 3 vastauksista ei silti voida päätellä mitään siitä, mitkä ovat vastaajan mielestä tärkeimmät yritystukien myöntämisen perusteet tai kuinka hän näitä painottaa. Painotus ilmenee ainoastaan annettujen vaihtoehtojen välillä toisen vaihtoehdon priorisointina. Keskimäärin kaikkien vastaajien joukossa ei syntynyt merkittävää eroa Suomen kokonaiselintason nostamisen ja Suomen alueellisten elintasoerojen tasoittamisen perusteiden priorisoinnin välillä. Taulukosta 4 ilmenee, että tukialueiden välillä on keskimäärin pieni näkemysero perusteiden priorisoinnin välillä. Tietyltä kannalta taulukon 4 luvut eivät ole yllätyksellisiä, sillä

³³ Harkinnanvaraisuus yritystuen myöntämisessä tarkoittaa, että tuen saanti ei ole tietyssä mielessä automaatio (kuten on esimerkiksi joissain maissa käytetyt t&k -menojen verohelpotukset), vaan tukea myöntävä viranomainen käyttää harkintaa myöntäessään tukea.

tukialueen 1, joka on määritelmällisesti kehittymättömämpi alue verrattuna tukialueeseen 2, vastaajista suurempi osa pitää alueellisen tasa-arvon perustetta tärkeämpänä, kun taas tukialueen 2 vastaajista suurempi osa pitää Suomen kokonaisuutensa nostamista tärkeämpänä perusteena. Oman edun kannalta ajateltuna, heikommin kehittyneiden alueiden vastaajilla voisi olettaa olevan taipumus priorisoida alueellisen tasa-arvoisuuden perustetta verrattuna kehittyneempien alueiden vastaajiin.

Taulukko 2. Väitteen 1 prosentuaalinen vastausjakauma tukialueittain.

	Tukialue 1	Tukialue 2
täysin erimieltä	1,9	3,1
hieman erimieltä	5,7	1,0
melko samaa mieltä	30,2	27,8
täysin samaa mieltä	62,3	68,0

Taulukko 3. Väitteen 2 prosentuaalinen vastausjakauma tukialueittain.

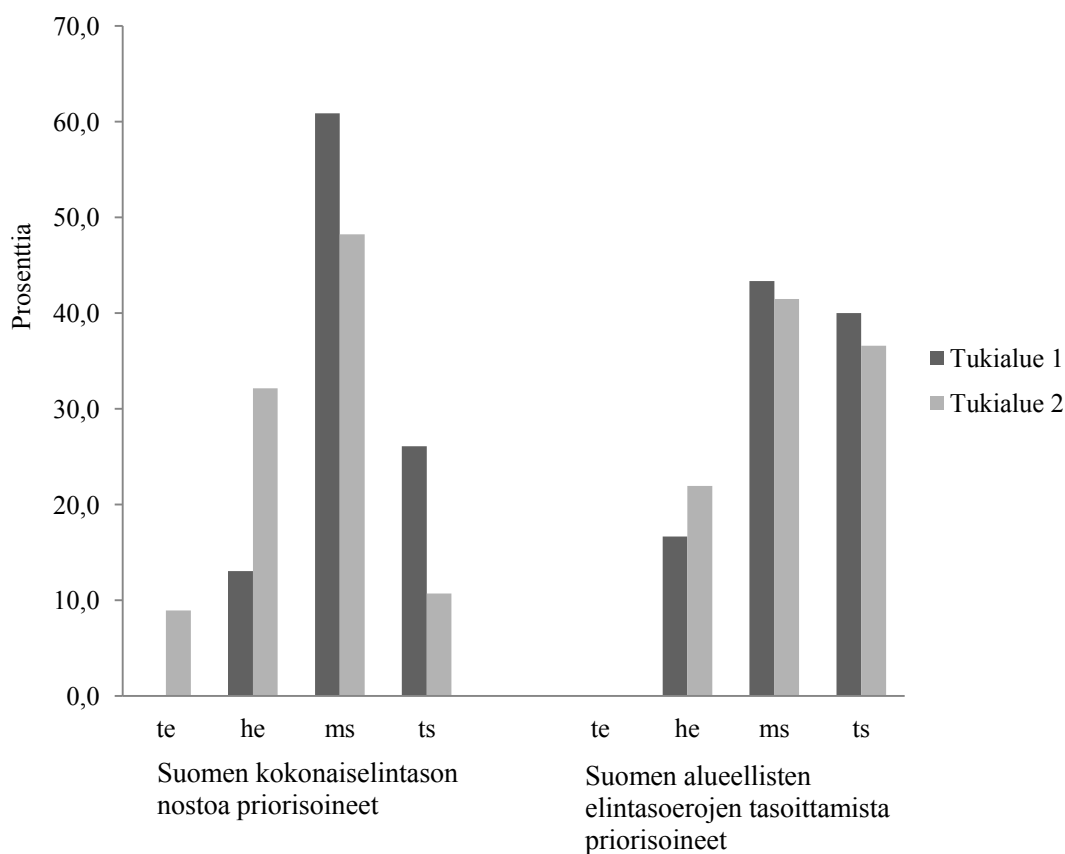
	Tukialue 1	Tukialue 2
täysin erimieltä	0,0	5,2
hieman erimieltä	15,1	27,8
melko samaa mieltä	50,9	45,4
täysin samaa mieltä	34,0	21,6

Taulukko 4. Väitteen 3 prosentuaalinen vastausjakauma tukialueittain.

	Tukialue 1	Tukialue 2
Suomen kokonaisuutensa nostaminen	43,4	57,7
Suomen alueellisten elintasoerojen tasoittaminen	56,6	42,3

Saatujen vastauksien tarkempaa analyysia varten on tarpeellista keskittyä yksittäisten vastaajien vastauksiin. Liitteen 5 kuvioista näkee vastausyhdistelmien jakauman, eli tietyn vastausyhdistelmän valinneiden vastaajien lukumäärän. Vastausyhdistelmä koostuu vastaajan väitteisiin yksi, kaksi ja kolme antamista vastauksista. Jakaumia on tarkasteltu erikseen tukialueittain. Seuraavaksi keskitytään kuitenkin väitteisiin kaksi ja kolme, jotta saataisiin tarkemmin arvioitua vastaajien mielipiteitä yritystukien myöntämisen perusteista, ja siten saataisiin myös suuntaa antavaa tietoa yritysten omista avustusten hakemusperusteista.

Kuviosta 5 ilmenee vastaajien mielipiteet väitteeseen 2: Suomen alueellisten elintasoerojen tasoittaminen on tärkeää senkin uhalla, että sillä on negatiivinen vaikutus Suomen kokonaiselintason. Vastaukset on jaoteltu tukialueittain sekä vastaajien väitteeseen 3 antamien mielipiteiden perusteella. Suomen kokonaiselintason nostamista priorisoineet ovat kuviossa vasemmalla ja Suomen alueellisten elintasoerojen tasoittamista priorisoineet ovat kuviossa oikealla. Kuvion 5 vaak akselilla olevissa vastausyhdistelmissä on käytetty lyhenteitä. Lyhenne te. tarkoittaa täysin erimieltä, he. hieman erimieltä, ms. melko samaa mieltä ja ts. täysin samaa mieltä.

Kuvio 5. Vastaajien mielipiteet väitteeseen 2, jaoteltuna tukialueittain sekä väitteeseen 3 annetun mielipiteen perusteella.

Kuviosta 5 nähdään, että alueellista tasa-arvoisuutta yritystukien myöntämisen perusteena priorisoineiden vastaajien vastausjakauma väitteen 2 vaihtoehtojen kohdalla on melko samankaltainen molemmilla tukialueilla. Huomattavasti suurimman osan alueellista tasa-arvoisuutta priorisoineiden mielestä Suomen

alueellisten elintasoerojen tasoittaminen on melko tärkeää tai tärkeää senkin uhalla, että sillä on negatiivinen vaikutus Suomen kokonaiselintason. Tästä voidaan tehdä suuntaa antava päätelmä, että heidän mielestään yritystukia tulee myöntää pääasiassa niiden alueellista tasa-arvoisuutta lisäävän vaikutuksen perusteella.

Tarkasteltaessa Suomen kokonaiselintason nostoa priorisoineiden mielipiteitä väitteeseen 2 voidaan huomata, että eri tukialueiden vastaajien välillä on eroavaisuus. Keskimäärin molempien tukialueiden vastaajat pitävät Suomen alueellisten elintasoerojen tasoittamista on tärkeänä, tai melko tärkeänä, senkin uhalla, että sillä on negatiivinen vaikutus Suomen kokonaiselintason. Tukialueen 2 vastaajat pitävät alueellista tasa-arvoa kuitenkin keskimäärin vähemmän tärkeänä verrattuna tukialueen 1 vastaajiin. Suomen kokonaiselintason nostoa priorisoineiden, eli implisiittisesti talousteoreettisia perusteita yritystukien myöntämiselle priorisoineiden vastaajien mielestä yritystukia tulee myöntää pääasiassa talousteorian antamien ohjeiden perusteella. Vaikka moni Suomen kokonaiselintason nostoa priorisoinut vastaaja on pitänyt Suomen alueellisten elintasoerojen tasoittamista tärkeänä, niin heidän mielestään yritystukien päätavoite ei ole kuitenkaan alueellisten elintasoerojen tasoittaminen.

Kyselystä saaduista mielipiteistä voi tehdä suuntaa antavan päätelmän koskien yritysavustusta ELY-keskuksesta, käytetyn aineiston ajanjaksolla, saaneiden yritysten avustusten hakuperusteista. Erityisesti mielipiteiden tasainen jakautuminen väitteeseen 3 antaa viitettä siitä, että useaa myönnettyä avustusta ei ole haettu puhtaasti talousteorian mukaisilla perusteilla. Tämä korostuu hieman enemmän tukialueen 1 yritysten kohdalla.

4 YRITYSAVUSTUKSET SUOMESSA

Tässä tutkielmassa keskitytään ohjelmakauden 2007–2013 alkupuolella ELY-keskusten myöntämiin lain valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006) mukaisiin yritysavustuksiin, eli yrityksen kehittämisavustukseen ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukseen, kuten on aiemmin jo mainittu. ELY-keskuksilla on tapana erotella valmistelurahoitus yrityksen kehittämisavustuksesta, mutta tässä tutkielmassa valmistelurahoitus sisältyy yrityksen kehittämisavustukseen, kuten valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (675/2007) 4§ määrittelee³⁴. Valmistelurahoitusta myönnetään tutkimus- ja kehittämistoimenpiteiden valmisteluun pk-yritykselle. Lain (1336/2006) mukaan yrityksen kehittämisavustusta voidaan myöntää investointeihin³⁵, muihin kehittämistoimenpiteisiin sekä lisäksi pienelle yritykselle uusien työpaikkojen aiheuttamien palkkamenojen ja muiden toiminnan aloittamiseen tai laajentamiseen liittyvien menojen perusteella. Avustusta voidaan myöntää myös pienelle innovatiiviselle yritykselle toiminnan aloittamiseen tai laajentamiseen liittyvien asiantuntija- ja muiden palvelujen käytöstä aiheutuviin menoihin sekä toimitilojen ja laitteiden vuokramenoihin. Useampaakin näistä avustusmuodoista, lukuun ottamatta valmistelurahoitusta, voidaan myöntää yksittäiseen hankkeeseen. 8.4.2010 alkaen on voitu myöntää tietyillä alueilla yksin yritystoimintaa harjoittavalle yrittäjälle ensimmäisen työntekijän palkkamenoihin 30 prosenttia ensimmäisen 12 kuukauden ajalta ja 15 prosenttia seuraavan 12 kuukauden ajalta (245/2010). Laki (1336/2006) tarkentaa yritysavustusmuotoja seuraavasti. Investoinnilla tarkoitetaan aineellista ja aineetonta investointia. Aineellisella investoinnilla tarkoitetaan maa-alueiden, rakennusten, koneiden, laitteiden ja kaluston hankintaa sekä koneiden ja laitteiden pitkäaikaista vuokraamista. Aineettomalla investoinnilla tarkoitetaan tekniikan siirtoon liittyvien patenttioikeuksien, käyttöilupien, tietotaidon ja patentoimattoman teknisen

³⁴ Valmistelurahoitusta on voitu myöntää 18.12.2008 alkaen valtioneuvoston asetuksen valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (1055/2008) perusteella.

³⁵ Tässä tutkielmassa kirjoitettaessa investoinneista muussa kuin yritysavustusmuotojen yhteydessä, tarkoitetaan investoinneilla yleisesti rahallista panostusta tiettyyn kohteeseen, jonka odotetaan tuottavan tuloja tulevaisuudessa.

tietämyksen hankintaa. Muilla kehittämistoimenpiteillä tarkoitetaan yrityksen liiketoimintaosaamisen, kansainvälistymisen ja tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämistä ja muuta niihin rinnastettavaa yritystoiminnan merkittävää kehittämistä sekä yrityksen perustamis- ja toimintaedellytysten selvittämistä. Lain (1336/2006) 9§ toteaa yrityksen kehittämisavustusta voitavan myöntää myös alueiden kehittämislain (602/2002) 38§:ssä tarkoitetulla kehitysalueella, eli tukialueilla 1 ja 2 myös kunnille tai sellaisille kiinteistöyhtiöille, joissa kunta on omistajana, sellaisiin investointeihin, joissa rakennetaan toimitiloja pienille tai keskisuurille yrityksille. Laki ja asetukset ohjaavat yrityksen kehittämisavustusta myönnettäväksi pääasiassa pk-yrityksille³⁶. Suurille yrityksille myönnetään avustusta tiukemmin ehdoin sekä pienemmällä avustusprosentilla.

Lain (1336/2006) ja asetuksen (675/2007) mukaan yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta voidaan myöntää voittoa tavoittelemattomille julkisille ja yksityisille yhteisöille sekä säätiöille hankkeisiin, joiden tarkoituksena on yritysten toimintaympäristön tai yritystoiminnan kehittämisedellytysten parantaminen. Julkisella yhteisöllä tarkoitetaan kuntaa, kuntayhtymää, yliopistoa, ammattikorkeakoulua tai muuta voittoa tavoittelematonta julkiseksi yhteisöksi luokiteltavaa tahoa. Yksityisellä yhteisöllä tarkoitetaan voittoa tavoittelematonta yhdistystä, osuuskuntaa, yritystä tai muuta yhteisöä. Avustusta voidaan myöntää pk-yritysten tarvitsemien palvelujen kehittämishankkeisiin, yritystoiminnan kannalta tarpeellisiin selvityksiin, yritysten ja oppilaitosten sekä yritysten ja muiden julkisten yhteisöjen välisen sekä yritysten välisen yhteistyön edistämiseen liittyviin hankkeisiin sekä muihin yritysten toimintaympäristöä ja kehittämisedellytyksiä parantaviin toimenpiteisiin liittyviin hankkeisiin.

Suomessa on 15 ELY-keskusta. Alla olevasta kuviosta 6 näkee ELY-keskusten maantieteelliset toimialueet. Taulukko 5 ilmoittaa ELY-keskuksittain myönnetty avustukset kappale- sekä rahamääräisesti. Lisäksi taulukon kaksi viimeistä saraketta näyttävät yritystoimipaikkojen määrät sekä myönnettyjen avustusten kappalemäärän

³⁶ Sisältäen myös mikroyritykset, eli kokoluokaltaan kaikkein pienimmät yritykset. Katso liitteestä 4 kokoluokitukset.

ja yritystoimipaikkojen suhdeluvun³⁷. Suhdeluvusta nähdään, että valtio puuttuu, yritysavustuksia myöntämällä, markkinoiden toimintaan vaihtelevasti eri ELY-keskusten toimialueilla. Suomen rakennerahastostrategian 2007–2013 tavoitteet sekä Valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet vuosiksi 2007–2011³⁸ korostavat Pohjois- ja Itä-Suomen alueiden erityisasemaa³⁹, mikä näkyy myös näiden alueiden korkeina suhdelukuina. Suhteessa alueen yritystoimipaikkojen kokonaismäärään, useampi yritystoimipaikka on saanut avustusta ELY-keskuksesta Pohjois- ja Itä-Suomessa. Suhdeluvut kertovat myös, että valtio on puuttunut markkinoiden toimintaan merkittävästi tarkastellulla ajanjaksolla. Täytyy myös huomioida, että ELY-keskuksen myöntämät tuet ovat vain osa Suomen yritystukijärjestelmän kautta yrityksiä saamista tuista.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksia myönnettiin kappalemääräisesti keskimäärin noin 2,5 prosenttia kaikista myönnetyistä tuista⁴⁰, mutta rahamääräisesti yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukset vastasivat keskimäärin noin 7,6 prosenttia⁴¹. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksia myönnettiin siis huomattavasti vähemmän, mutta myönnetty avustukset olivat keskimäärin suurempia kuin yrityksen kehittämisavustukset.

³⁷ Yksi yritystoimipaikka on voinut saada useamman avustuksen, joten taulukon myönnettyjen avustusten kappalemäärä voi hieman yliarvioida avustusta saaneiden yritystoimipaikkojen määrää, joten mitattaessa valtion markkinoiden toimintaan puuttumisen intensiteettiä eri yritystoimipaikkojen avustamisella, suhdeluvut voivat olla hieman liian korkeita.

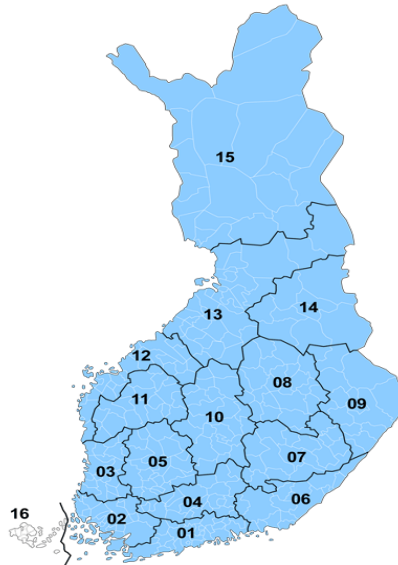
³⁸ Katso Suomen rakennerahastostrategian 2007–2013 tavoitteet sekä Valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet vuosiksi 2007–2011 liitteestä 1.

³⁹ Suomen rakennerahastostrategia 2007–2013 sanoo: ”Yrityskohtaista kehittämisavustusta suunnataan komission hyväksymille valtioneuvostokäyttöalueille 1 ja 2 tukialueille, jotka sijaitsevat pääosin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Tämän alueen ulkopuolella yritys kohtaista tukea voivat saada vain pk-yritykset. Tukialueen 1 ulkopuolella kehittämistoimien painopiste on muissa yritysten kehittämistoimissa kuin investoinneissa”.

⁴⁰ Huomattavaa on, että kaikilla myönnettyillä avustuksilla tässä tarkoitetaan myönnettyjen yrityksen kehittämisavustusten ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusten summaa.

⁴¹ ELY-keskuksittain nämä suhdeluvut vaihtelivat 0,7-6,8 %:n ja vastaavasti 0,6-14,5 %:n välillä. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen luvut olivat 1,6 % ja 3,5%.

- 01 Uudenmaan ELY-keskus
- 02 Varsinais-Suomen ELY-keskus
- 03 Satakunnan ELY-keskus
- 04 Hämeen ELY-keskus
- 05 Pirkanmaan ELY-keskus
- 06 Kaakkois-Suomen ELY-keskus
- 07 Etelä-Savon ELY-keskus
- 08 Pohjois-Savon ELY-keskus
- 09 Pohjois-Karjalan ELY-keskus
- 10 Keski-Suomen ELY-keskus
- 11 Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
- 12 Pohjanmaan ELY-keskus
- 13 Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
- 14 Kainuun ELY-keskus
- 15 Lapin ELY-keskus
- 16 Ahvenanmaa

Kuvio 6. Alueelliset ELY-keskukset (Tilastokeskus).

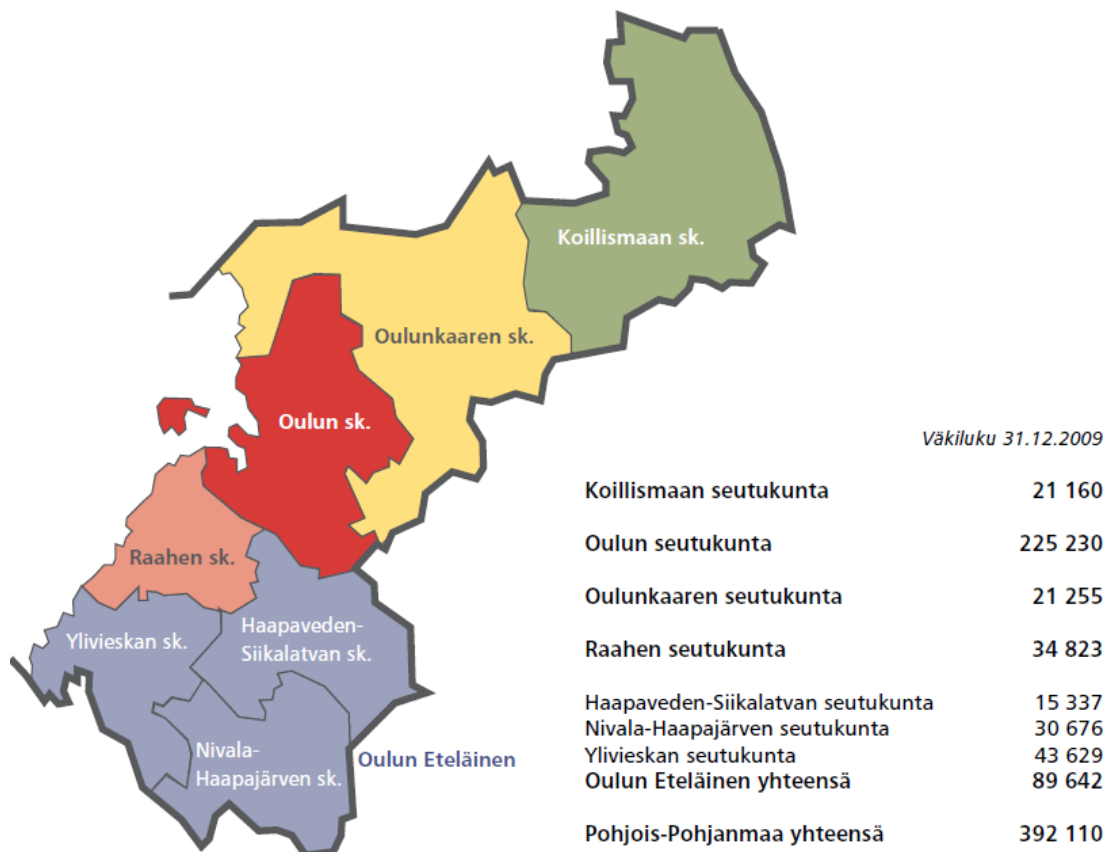
Taulukko 5. Yritystoimipaikkojen määrät sekä ELY-keskusten myöntämät avustukset 21.6.2007–7.6.2010.

ELY-keskus	Yrityksen kehittämisavustus (€)	Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus (€)	Yhteensä (€)	Myönnetty (kpl)	Yritystoimipaikkoja (kpl)	Myönnetty/yritystoimipaikat (%)
Etelä-Pohjanmaa	8 801 086	53 623	8 854 709	277	17 129	1,62
Etelä-Savo	25 846 380	2 131 844	27 978 224	481	10 573	4,55
Häme	16 169 041	2 452 837	18 621 878	601	24 248	2,48
Kaakkois-Suomi	23 767 127	648 052	24 415 179	552	18 472	2,99
Kainuu	20 866 380	2 442 753	23 309 133	299	4 465	6,70
Keski-Suomi	20 288 335	779 612	21 067 947	451	16 084	2,80
Lappi	41 761 727	2 708 955	44 470 682	697	11 197	6,22
Pirkanmaa	18 479 396	3 137 106	21 616 502	518	30 184	1,72
Pohjanmaa	16 789 483	1 003 502	17 792 985	446	18 758	2,38
Pohjois-Karjala	36 725 999	2 167 836	38 893 835	624	9 833	6,35
Pohjois-Pohjanmaa	41 338 467	1 492 777	42 831 244	1134	22 053	5,14
Pohjois-Savo	39 924 025	1 761 688	41 685 713	486	15 269	3,18
Satakunta	11 207 144	1 850 572	13 057 716	278	16 155	1,72
Uudenmaa	16 749 510	1 627 257	18 376 767	993	96 235	1,03
Varsinais-Suomi	13 982 052	1 399 670	15 381 722	434	34 072	1,27
Kaikki yhteensä	352 696 152	25 658 084	378 354 236	8271	344 728	2,40

Yritystoimipaikkojen lukumäärä laskettu keskiarvona vuosien 2007–2010 arvoista. Lähteet: Tilastokeskus ja Yrtti-raportointijärjestelmä

5 YRITYSAVUSTUKSET POHJOIS-POHJANMAALLA

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus toimii Pohjois-Pohjanmaan maakunnan alueella. Kuviosta 7 näkee maakunnan jakautumisen seutukuntiin⁴². Kuviosta ilmenee myös seutukuntien väkiluvut. Väkiluvultaan huomattavasti suurin seutukunta on Oulun seutukunta. Alueet jakautuvat tukialueisiin pääosin seutukunnittain. Pohjois-Pohjanmaan maakunnan seutukunnista ohjelmakaudella 2007–2013 tukialueeseen 1 kuuluvat Koillismaan, Oulunkaaren, Haapaveden-Siikalatvan ja Nivala-Haapajärven seutukunnat. Tukialueeseen 2 kuuluvat Oulun, Raahen ja Ylivieskan seutukunnat.

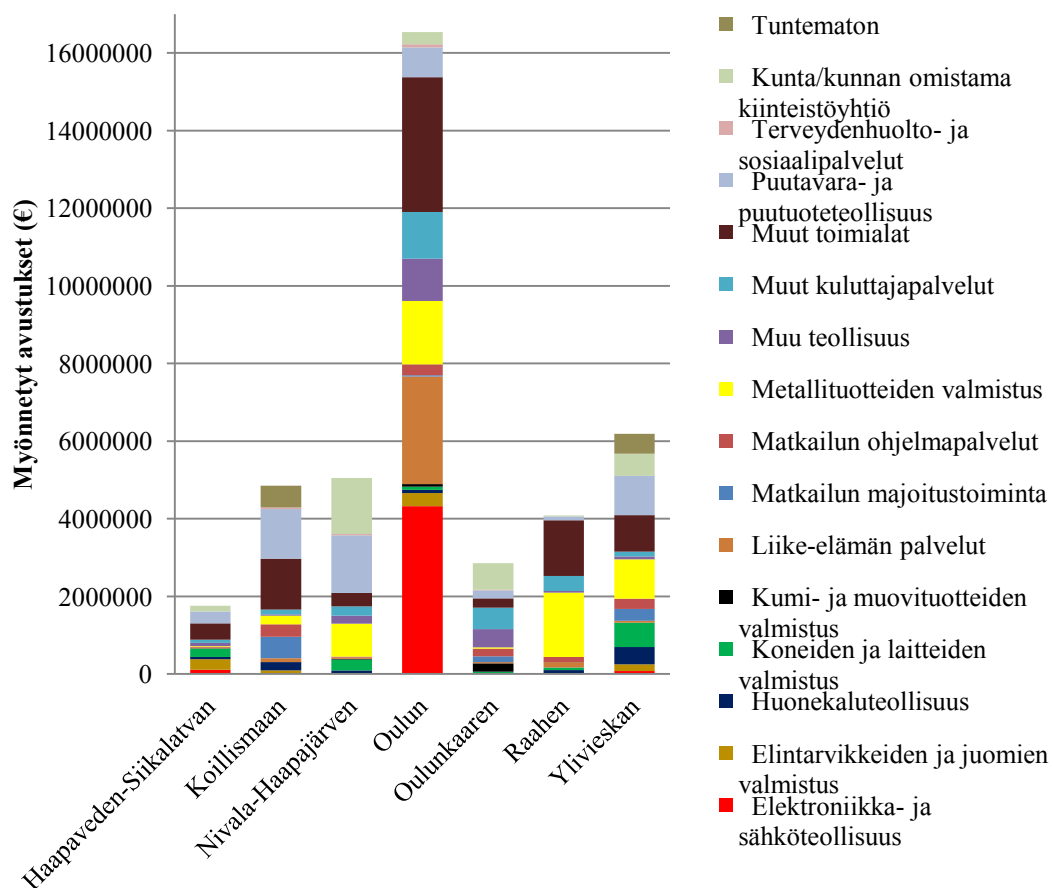

Kuvio 7. Pohjois-Pohjanmaan seutukunnat (Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2011–2014).

⁴² Liitteessä 6 on eritelty kunnat ja kaupungit, joista Pohjois-Pohjanmaan seutukunnat muodostuvat.

5.1 Myönnetty yrityksen kehittämisavustukset

Lukujen 5 ja 6 yritysavustuksia koskeva aineisto on saatu Yrtti-raportointijärjestelmästä. Ajanjaksolla 21.6.2007–7.6.2010 myönnettyjen yrityksen kehittämisavustusten rahamääräinen jakautuminen toimialoittain seutukuntatasolla on nähtävissä kuviosta 8. Oulun seutukunta on väkiluvultaan ja yritystoimipaikkojen määrältään huomattavasti suurin Pohjois-Pohjanmaalla⁴³. Oulun seutukunnassa toimiville yritystoimipaikoille on myös myönnetty kokonaismääräisesti huomattavasti suurin osuus Pohjois-Pohjanmaan avustuksista.

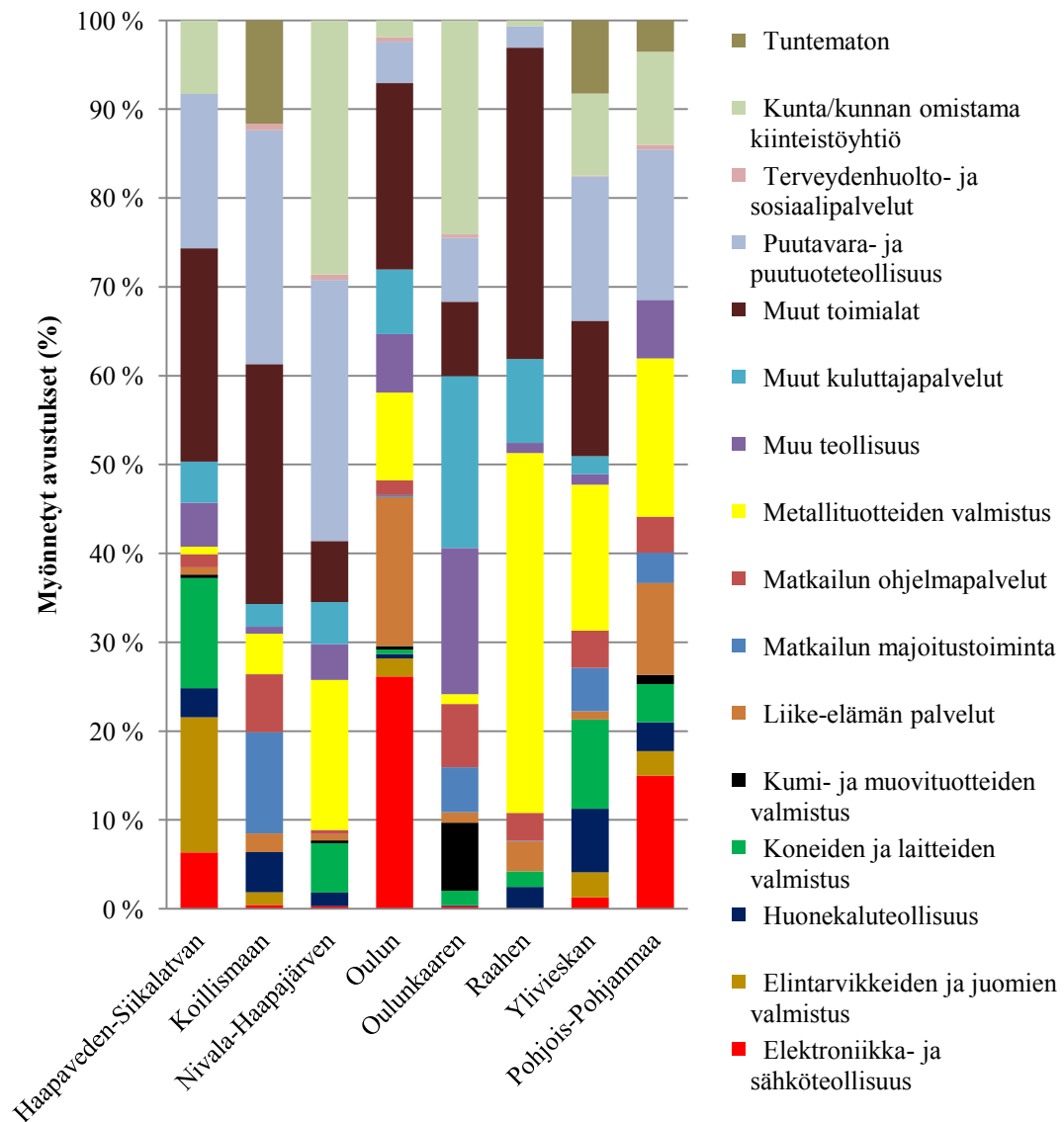

Kuvio 8. Myönnettyjen yrityksen kehittämisavustusten rahamääräinen jakautuminen toimialoittain seutukuntatasolla Pohjois-Pohjanmaalla 21.6.2007–7.6.2010.

Kuviosta 9 näkee seutukunnittain myönnettyjen yrityksen kehittämisavustusten prosentuaalisen jakautumisen eri toimialojen hankkeisiin. Tarkastellulla ajanjaksolla

⁴³ Pohjois-Pohjanmaan yritystoimipaikat seutukunnittain on jaoteltu taulukossa 6.

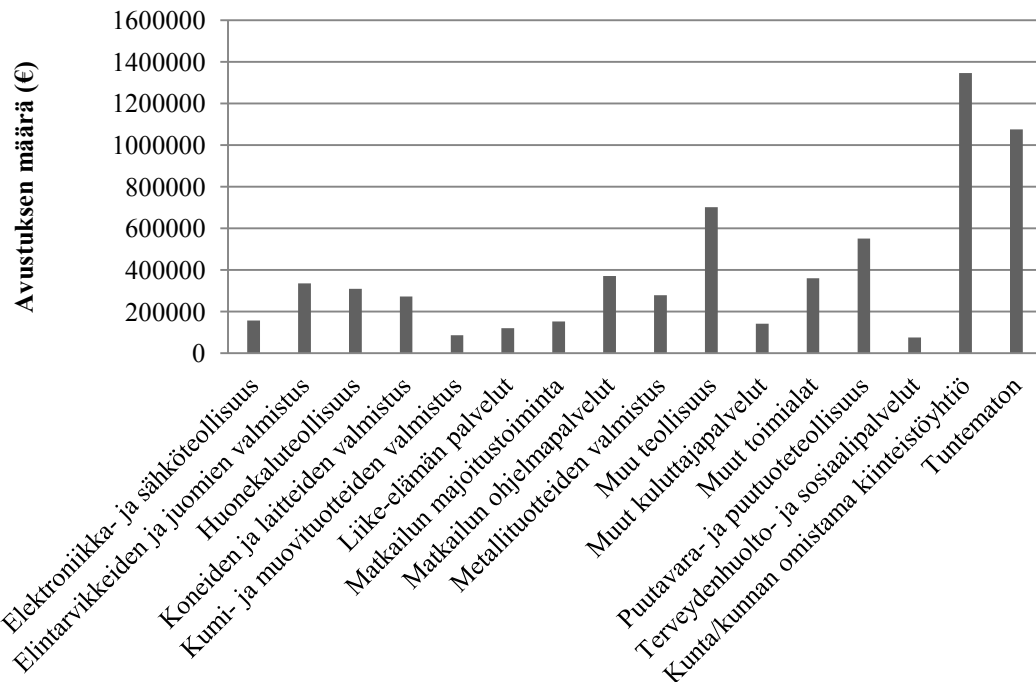
jokaisella seutukunnalla on omat erityispainotuksensa. Esimerkiksi Raahen seutukunnassa avustukset ovat jakautuneet suurimmaksi osaksi kahdelle eri toimialalle, metallituotteiden valmistukseen sekä muille toimialoille. Joitain yhtäläisyyksiäkin on nähtävissä. Esimerkiksi Oulun Eteläisellä alueella⁴⁴ sekä Koillismaalla puutavara- ja puuteollisuuden hankkeisiin on myönnetty suhteessa suuri osa avustuksista.

Kuvio 9. Myönnettyjen yrityksen kehittämisavustusten prosentuaalinen jakautuminen toimialoittain seutukuntatasolla Pohjois-Pohjanmaalla 21.6.2007–7.6.2010.

⁴⁴ Haapaveden-Siikalatvan, Nivala-Haapajärven ja Ylivieskan seutukunnat, katso kuvio 7.

Kuviosta 10 ilmenee kuinka paljon avustetut hankkeet ovat keskimäärin saaneet avustusta toimialoittain. Keskimäärin suurimpia avustuksia ovat saaneet kunnan tai kunnan omistaman kiinteistöyhtiön hankkeet, tuntemattoman toimialan hankkeet sekä muu teollisuus toimialan hankkeet.

Kuvio 10. Myönnetyt keskimääräiset yrityksen kehittämisavustukset toimialoittain Pohjois-Pohjanmaalla 21.6.2007–7.6.2010.

Taulukosta 6 ilmenee seutukunnittain yritystoimipaikkojen⁴⁵ ja myönnettyjen avustusten määrät sekä suhdeluku, joka kuvaa valtion markkinoiden toimintaan puuttumisen intensiteettiä tietyssä seutukunnassa. Taulukon alimman rivin suhdeluvun ollessa suurempi on valtio tukenut suhteessa useampaa seutukunnan yritystoimipaikkaa⁴⁶, ja siten puuttunut enemmän markkinoiden toimintaan. Oulun ja Koillismaan seutukunnissa näyttää olleen eniten avustusten myöntämisen

⁴⁵ Taulukon 6 yritystoimipaikkojen yhteismäärä Pohjois-Pohjanmaalla ei täsmää taulukon 5 vastaavaan lukuun. Taulukossa 6 on käytetty tilastokeskuksen kuntakohtaista yritystoimipaikkatilastoa, kun taas taulukossa 5 on käytetty tilastokeskuksen maakuntakohtaista tilastoa.

⁴⁶ Yksi yritystoimipaikka on voinut saada useamman avustuksen, joten taulukon myönnettyjen avustusten kappalemäärä voi hieman yliarvioida avustusta saaneiden yritystoimipaikkojen määrää, joten mitattaessa valtion markkinoiden toimintaan puuttumisen intensiteettiä eri yritysten avustamisella, suhdeluvut voivat olla hieman liian korkeita.

kriteereihin⁴⁷ sopineita hankkeita, joihin on haettu avustusta, kyseisten seutukuntien yritystoimipaikkoihin nähden.

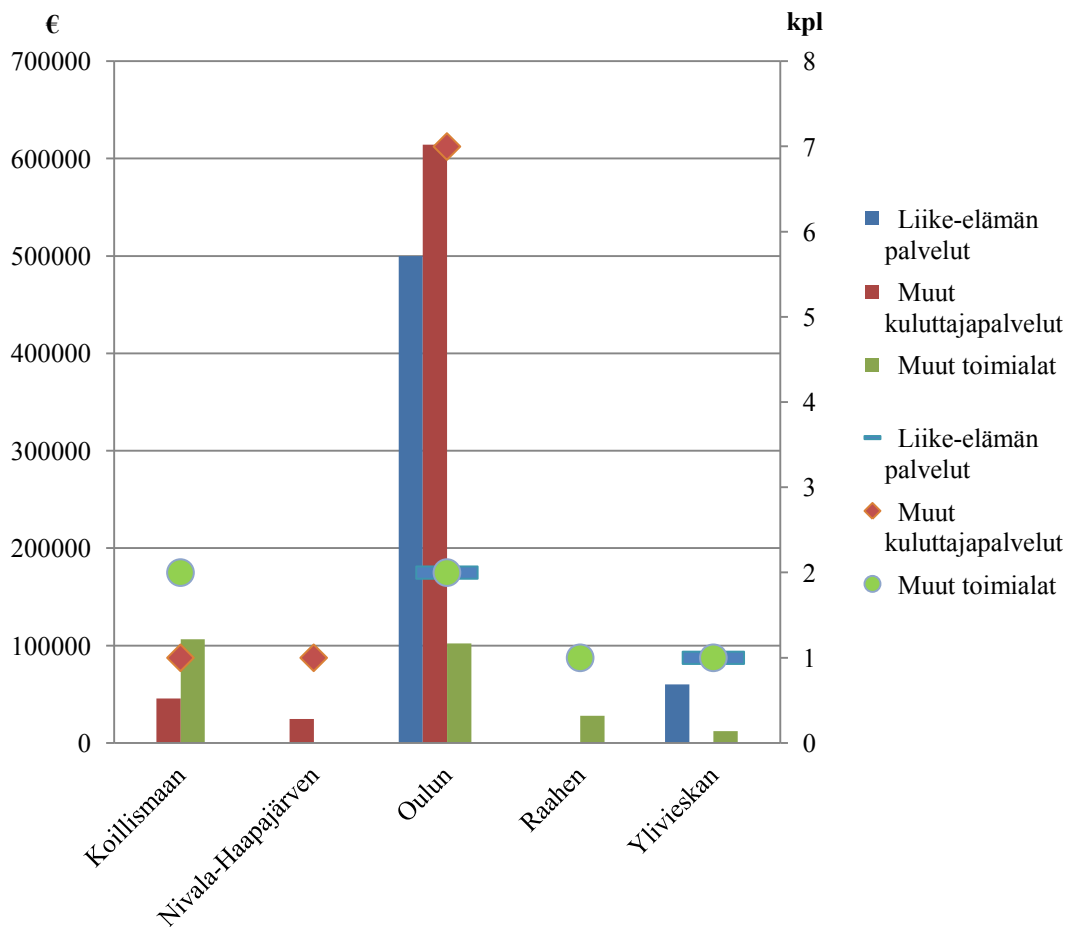
Taulukko 6. Yrityksen kehittämisavustusta saaneiden yritystoimipaikkojen määrä suhteessa seutukunnan yritystoimipaikkojen kokonaismäärään 21.6.2007–7.6.2010.

Seutukunta	Haapaveden- Siikalatvan	Koillis- maan	Nivala- Haapa- järven	Oulun	Oulun- kaaren	Raa- hen	Yli- vieskan	Yht.
Myönnetyt avustukset (kpl)	54	98	107	615	51	67	124	1 116
Yritystoi- mipaikat (kpl)	1 266	1 413	2 339	10 639	1 649	1 958	3 283	22 546
Myönnetyt/ toimipaikat (%)	4,3	6,9	4,6	5,8	3,1	3,4	3,8	

5.2 Myönnetyt yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukset

Kappalemääräisesti Pohjois-Pohjanmaalla myönnettiin tarkastellulla ajanjaksolla, 21.6.2007–7.6.2010, vain 18 yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta. Kuvio 11 ilmoittaa myönnettyjen yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusten raha- ja kappalemäärät seutukuntatasolla. Keskimääräinen yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus Pohjois-Pohjanmaalla oli noin 53 480 euroa. Tosin Oulun seudun keskimääräinen luku ylittää reilusti koko Pohjois-Pohjanmaan keskiarvon, johtuen lähinnä suurista liike-elämän palvelut toimialan saamista avustuksista.

⁴⁷ Tässä tarkoitetaan kriteereitä, jotka ELY-keskuksen virkamiesten tulee huomioida myöntäessään avustuksia, ja jotka eivät välttämättä ole talousteorian mukaisia.

Kuvio 11. Myönnetyt yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukset rahamääräisesti (pylväät, vasen pystyakseli) ja kappalemääräisesti (erikoismerkit, oikea pystyakseli) Pohjois-Pohjanmaan seutukuntatasolla 21.6.2007–7.6.2010.

5.3 Loppuun maksetut avustukset

Valtioneuvoston asetuksen valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (675/2007) mukaan yrityksen kehittämisavustusta voidaan myöntää hankkeisiin, joilla on merkittävä vaikutus yrityksen kasvuun, teknologiaan, kansainvälistymiseen, tuottavuuteen tai liiketoimintaosaamiseen. Avustuksen myöntämisen puoltavana tekijänä pidetään hankkeen myönteisiä työllisyys-, ympäristö- ja tasa-arvovaikutuksia. Lain valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006) mukaan yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että hankkeen arvioidaan edistävän merkittävästi alueen pienten ja keskisuurten yritysten perustamista, laajentamista tai kehittämistä. ELY-keskukselle ei ole asetettu konkreettisia määritelmiä, esimerkiksi liikevaihdon

kasvuprosenttia, hankkeen synnyttämien vaikutusten merkittävyyden tasolle. Hankkeiden synnyttämien vaikutusten merkittävyyttä seurataan hankkeen valmistumisen jälkeen. Yrityksille, joiden hanketta on tuettu ELY-keskuksen yritysavustuksella, lähetetään jälkikäteiskysely hankkeen vaikuttavuudesta. Jälkikäteiskysely lähetetään aikaisintaan kaksi vuotta avustuksen viimeisen maksuerän jälkeen. Ohjelmakaudella 2007–2013 jälkikäteiskysely lähetetään ainoastaan yrityksen kehittämisavustusta, yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusta ja yritystukilain mukaista työllisyysperusteista avustusta⁴⁸ saaneille. Valmistelurahoitusta saaneiden hankkeiden vaikuttavuutta ei tiedustella. Jälkikäteiskyselyssä tiedustellaan hankkeen vaikuttavuutta ajanhetkellä kaksi vuotta hankkeen valmistumisen jälkeen⁴⁹. Hankkeen vaikuttavuutta tiedustellaan myös hakemusvaiheessa sekä jokaisen maksatushakemuksen yhteydessä.

Yrityksen kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden kohdalla jälkikäteiskyselyllä tiedustellaan hankkeen synnyttämiä yritystason vaikutuksia liikevaihtoon, vientiin ja työllisyyteen. Jälkikäteiskyselyn liitesivulla⁵⁰ ELY-keskus ilmoittaa hankkeen vaikutuksella yrityksen liikevaihtoon tarkoitettavan hankkeen synnyttämää vuositason (12 kk) liikevaihdon lisäystä (euroa) kahden vuoden kuluttua hankkeen valmistumisesta verrattuna tuen hakemishetken tilanteeseen/ hakemishetkellä voimassa olleeseen tilinpäätöksen (12 kk) tilanteeseen. Vaikutus vientiin määritellään samalla tavoin. Vaikutuksella vientiin tarkoitetaan suoraa vientiä, ei esimerkiksi suomalaisen päämiehen kautta vientimarkkinoille päätyvää alihankintaa. Työllisyysvaikutuksella tarkoitetaan hankkeen synnyttämiä uusia kokoaikaisia pysyviä työpaikkoja⁵¹. Yrityksen kehittämisavustuksen kohdalla jälkikäteiskyselyllä tiedustellaan suoraa asetuksen (675/2007) mukaisista tavoitelluista vaikutuksista ainoastaan hankkeen merkittävyyttä yrityksen kasvuun (liikevaihto), työllisyyteen, tasa-arvoisuuteen (naistyöpaikkojen osuus syntyneistä työpaikoista), ja osittain kansainvälistymiseen (vientii) sekä teknologiaan (t&k -työpaikkojen osuus syntyneistä työpaikoista). Hankkeen merkittävyydestä yrityksen tuottavuuteen ja

⁴⁸ Tässä tutkielmassa ei keskitytä yritystukilain mukaisiin työllisyysperusteisiin avustuksiin. Loppuun maksettuja yritystukilain mukaisia työllisyysperusteisia avustuksia oli 1 kpl tarkasteluajanjaksolla.

⁴⁹ Liitteissä 7 ja 8 esimerkkilomakkeet jälkikäteiskyselystä.

⁵⁰ Katso liite 7.

⁵¹ Katso tarkempi kuvaus liitteestä 7.

liiketoimintaosaamiseen voidaan tehdä jälkikäteiskyselyn perusteella ainoastaan perusteltuja arvauksia yhdistelemällä tietoja hankekuvauksesta edellä mainittuihin vaikuttavuusarvioihin. Myöskään hankkeen synnyttämiä ympäristövaikutuksia ei tiedustella jälkikäteiskyselyssä.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden kohdalla jälkikäteiskyselyllä tiedustellaan hankkeen vaikutuksia pk-yrityksiin ja hankkeen synnyttämien työpaikkojen määrää avustuksen saajayhteisössä. Vaikutuksilla pk-yrityksiin tarkoitetaan pk-yritysten lukumäärää joihin hanke välittömästi vaikuttaa kaksi vuotta hankkeen valmistumisen jälkeen. Hankkeen vaikutuksella avustuksen saajayhteisön työpaikkojen määrään tarkoitetaan kokoaikaisia pysyviä työpaikkoja, jotka määritellään samoin kuin yrityksen kehittämisavustuksen tapauksessa. Edellytyksenä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustukselle on sen merkittävä edistävä vaikutus alueen pienten ja keskisuurten yritysten perustamiseen, laajentamiseen tai kehittämiseen. Jälkikäteiskyselyn tulisi olla tarkempi näiden vaikutusten tiedustelussa, jotta hankkeen vaikuttavuudesta saataisiin tarkempi kuva.

Ohjelmakaudella 2007–2013 Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen myöntämiä yrityksen kehittämisavustuksia ja yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksia, jotka oli loppuun maksettu 7.6.2010 mennessä, oli yhteensä 327 kappaletta. Jälkikäteiskyselyyn oli 30.8.2012 mennessä saatu vastaukset yhteensä 214 hankkeesta⁵², joista oli 206 kappaletta yrityksen kehittämisavustuksella tuettua ja 8 kappaletta yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuettua. Tässä alaluvussa, tästä eteenpäin, keskitytään näihin 214 avustettuun hankkeeseen. Ensin tarkastellaan 206 yrityksen kehittämisavustuksella tuettua hanketta. Taulukosta 7 on nähtävissä yrityksen kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden jakautuminen seutukunnittain ja kokoluokittain. Tässä joukossa yrityksen kehittämisavustusta saaneet yritykset ovat suurelta osalta pieniä sekä mikrokoon yrityksiä. Taulukon 7 perusteella voidaan nähdä lain (1336/2006) 1§ tavoitteen täyttyneen. Kyseinen pykälä määrittelee tavoitteeksi erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten

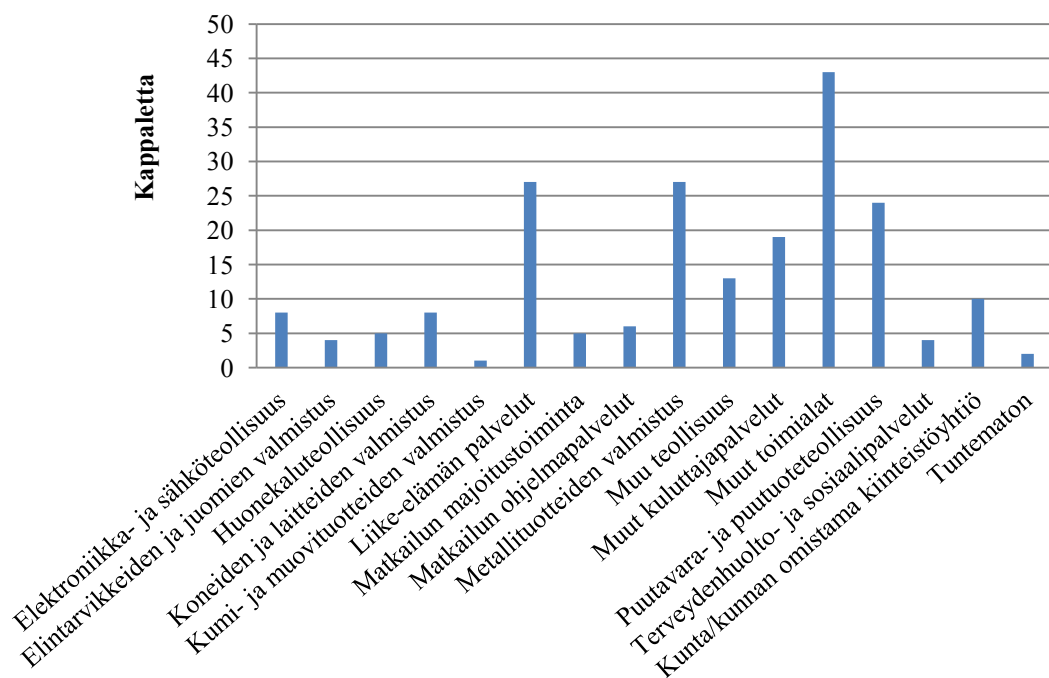
⁵² Viidestätoista hankkeesta ei ole lähetetty jälkikäteiskyselyä, sillä niiden kohdalla oli avustusten takaisinperintä meneillään. Kuuden yrityksen, joille lähetettiin jälkikäteiskysely, toiminta oli lakannut, joten näiltä yrityksiltä ei vastausta jälkikäteiskyselyyn saatu.

hankkeiden tukemisen. Kuviosta 12 selviää näiden 206 hanketta toteuttaneen yrityksen toimiala.

Taulukko 7. Loppuun maksettujen ohjelmakauden 2007–2013 yrityksen kehittämisavustusta saaneiden hankkeiden lukumäärät Pohjois-Pohjanmaalla seutukunnittain ja yrityskokoluokittain.

Seutukunta	Haapaveden-Siikalatvan	Koillismaan	Nivala-Haapajärven	Oulun	Oulun-kaaren	Raahen	Ylivieskan	yht.
mikro	3	7	8	16	1	6	14	55
pieni	6	14	13	62	8	6	12	121
keskisuuri	6	0	2	7	0	1	4	20
suuri	0	0	0	0	1	0	1	2
kunta/kunnan omistama kiinteistöyhtiö	1	0	3	1	1	1	1	8
yhteensä	16	21	26	86	11	14	32	206

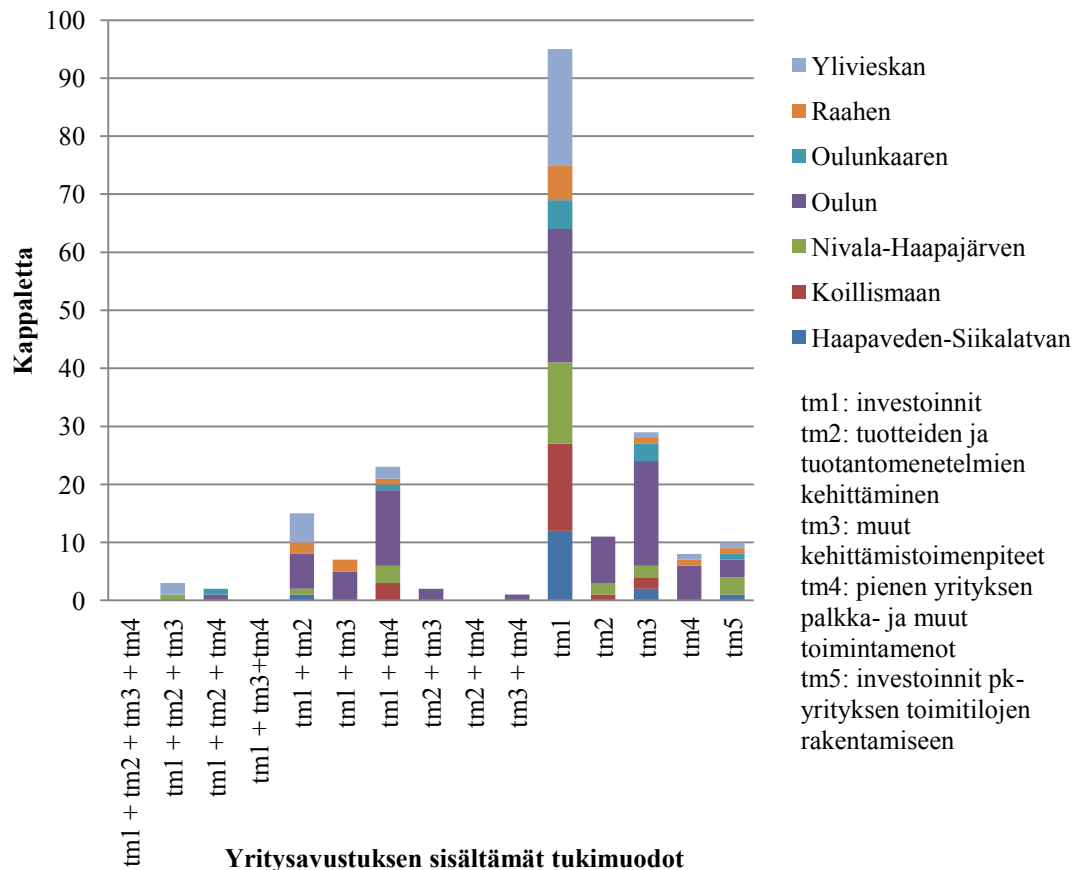
Taulukko sisältää ainoastaan jälkikäteiskyselyyn 30.8.2012 mennessä vastanneet yritykset.

Kuvio 12. Jälkikäteiskyselyn vastausmäärät 31.8.2012 mennessä ohjelmakauden 2007–2013 yrityksen kehittämisavustuksella tuetuista hankkeista toimialoittain.

Hankkeelle on myönnettävissä useampaa yrityksen kehittämisavustuksen tukimuotoa (tm). Kuviosta 13 selviää tietyllä tukimuotoyhdistelmällä tuettujen hankkeiden esiintymisjakauma. Selvästi eniten avustuksia on myönnetty puhtaasti investointeihin. Myös hankkeita, joissa investointien tukemiseen on yhdistetty muiden toimenpiteiden kehittämisen tai pienen yrityksen palkka- ja muiden

toimintamenojen tukeminen, on useita. Luvun 4 alussa muihin kehittämistoimenpiteisiin luettiin mukaan tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen, mutta lopun tutkielman ajaksi tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen on erotettu muista kehittämistoimenpiteistä.

Kuvio 13. Tietyllä tukimuotoyhdistelmällä tuettujen hankkeiden esiintymisjakauma.

Aiemmin tutkielmassa mainittiin, että yritysavustuksilla tulee tukea toimintaa, joka on yksityistä toimintaa täydentävää. Taulukosta 8 on nähtävissä yritysten ilmoittamat yrityksen kehittämisavustusten vaikutukset hankkeen toteutumiseen. Yksityistä toimintaa eniten täydentävänä voidaan pitää sellaisten hankkeiden toteutumista, jotka eivät olisi toteutuneet ilman avustusta. Näitä oli 206 hankkeen joukosta hieman alle viidesosa. Taulukon 8 luvuista ei tule tehdä suurempia päätelmiä, sillä ne ovat alttiita mahdolliselle yritysten strategisesta käyttäytymisestä aiheutuvalle uskottavuusongelmalle.

Tokila ja Haapanen (2009) tutkivat missä määrin avustukset ovat täydentäneet yksityistä toimintaa, vuosien 2000–2003 aikana investointi- ja kehittämisavustuksilla tuettuja hankkeita koskevalla aineistolla. Heidän tuloksensa perustuvat tukia myöntäneiden virkamiesten arvioihin sekä tukea saaneiden yritysten vastauksiin. Heidän tutkimuksensa mukaan lähes yhdellä kolmasosalla avustuksista on tuettu täysin yksityistä toimintaa korvaavaa toimintaa. Tämä tulos perustui yritykselle esitettyyn kysymykseen, jossa tiedusteltiin olisiko avustuksen osuus voitu korvata kokonaan tai osittain muulla rahoitusmuodolla. Jos avustus olisi voitu korvata kokonaan muulla rahoituksella, tekivät he johtopäätöksen, että avustuksella on tuettu täysin yksityistä toimintaa korvaavaa toimintaa. Jos taas avustus olisi voitu korvata osittain muulla rahoituksella, johtopäätöksenä oli, että avustuksella on tuettu osittain yksityistä toimintaa korvaavaa toimintaa. Tämän kaltainen kysymyksen asettelu ei ota huomioon mahdollisuutta, jossa hankkeen toteutuminen ei ole riippuvainen rahoituksen saannista, vaan kannustimesta toteuttaa hanke, eli hankkeen alhaisesta yksityisestä tuotosta. Siten yritykset ovat voineet vastata, että avustus olisi voitu korvata muulla rahoitusmuodolla tarkoittamatta kuitenkaan, että hanke olisi tuolloinkin toteutettu. Näin ollen tällä keinoin saatu tulos avustusten täydentävyydestä on todennäköisesti täydentävyyttä aliarvioiva. Aliarviointia voi lisätä myös se, että yritykset ovat voineet tarkoittaa muulla rahoitusmuodolla erimuotoista julkista tukea, kuten julkisin varoin tuettua lainaa. Aineiston, joka käsitti avustuksia myöntäneiden virkamiesten sekä yritysten suorat arviot avustusten täydentävyydestä, tulokset olivat erilaiset verrattuna edellä mainitulla epäsuoralla menetelmällä saatuihin tuloksiin. Virkamiesten arvioiden mukaan 1,4 prosenttia ja yritysten mukaan 11,3 prosenttia avustuksista oli myönnetty täysin yksityistä toimintaa korvaavaan toimintaan. Kuten Tokila ja Haapanenkin mainitsevat, voidaan yritysten antamaa tietoa pitää lähempänä todellisuutta olevana. Kun avustus myönnetään hankkeisiin, jotka olisivat toteutuneet joka tapauksessa, mutta suppeampana tai ei niin korkeatasoisena tai myöhemmässä aikataulussa, on erittäin vaikea mitoitaa yritysavustusta niin, ettei osittain korvata myös yksityistä toimintaa.

Taulukko 8. Yrityksen hakemusvaiheessa ilmoittama yrityksen kehittämisavustuksen vaikutus hankkeen toteuttamiselle.

Seutukunta	Täydentävyys			
	Hanketta ei toteuteta ilman myönnettävää avustusta	Hanke toteutetaan laajempina	Hanke toteutetaan korkeatasoisempina	Hankkeen aikataulu aikaistetaan
Haapaveden-Siikalatvan	6	5	3	2
Koillismaan	2	9	6	4
Nivala-Haapajärven	8	11	5	2
Oulun	11	46	21	8
Oulunkaaren	4	3	4	0
Raahen	4	5	5	0
Ylivieskan	4	14	7	7
Yhteensä	39	93	51	23

Yritykset voivat käyttäytyä strategisesti ja yliarvioida hankkeensa synnyttämiä vaikuttavuuksia hakemusvaiheessa, saadakseen avustuksen. Strategista käyttäytymistä voi olla myös seurantavaiheessa, koska saatetaan ajatella hyvin läpiviedyn avustetun hankkeen olevan apuna avustuksen saannille myös tulevaisuudessa. Tässä tutkielmassa kuitenkin oletetaan, että jälkikäteiskyselyllä saadut seurantavaiheen vaikuttavuustiedot ovat todellisia. Seurantavaiheen vaikuttavuusarviot voivat olla vääristyneitä ilman strategista yliarviointiakin. Hankkeen synnyttämää vaikuttavuutta voi olla vaikea tai jopa mahdoton tarkkaan arvioida, edes jälkikäteen. Jälkikäteiskyselylomakkeessa näytettävä maksatusvaiheen vaikuttavuusarvio voi olla huono asia seurantavaiheen vaikuttavuusarvion todenmukaisuuden kannalta, sillä se voi vaikuttaa yrityksen seurantavaiheen arvioon.

Taulukko 9 kertoo yrityksen kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden vaikuttavuuksista seutukunnittain. Taulukosta ilmenee avustuspäätös vaiheessa arvioidut vaikuttavuudet, seurantavaiheessa todetut todelliset vaikuttavuudet, sekä näiden erotus. Erotukset ovat erittäin suuria, eli avustuspäätös vaiheen vaikuttavuuden arviot ovat jokaisen seutukunnan kohdalla olleet kokonaismääräisesti huomattavasti suurempia kuin todelliset vaikuttavuudet. Avustuspäätös vaiheen vaikuttavuusarviot perustuvat hanketta käsittelevän virkamiehen sekä avustuksen hakijayrityksen yhteiseen arvioon hankkeen vaikuttavuudesta sillä ajanhetkellä, kun avustushakemus on virkamiehen käsittelyssä ennen avustuspäätöstä.

Avustuspäätösvaiheen vaikuttavuusarvioihin vaikuttaa todennäköisesti merkittävästi hakijayrityksen arvio, sillä oletettavasti yrityksellä on parempi tieto hankkeen mahdollisista vaikutuksista.

Pohjois-Pohjanmaan tasolla syntyneet työpaikat olivat kokonaismääräisesti noin 42 prosenttia alhaisemmat ja liikevaihdon kasvu noin 58 prosenttia alhaisempi kuin avustuspäätösvaiheessa arvioitiin. Vientiä oli yliarvioitu kaikkein eniten. Todellinen viennin kasvu oli noin 77 prosenttia arvioitua alhaisempi. On tärkeää kuitenkin huomioida, ettei vaikuttavuuksien yliarviointia ole tapahtunut läheskään kaikilla yrityksillä. Avustetuista hankkeista 110 hankkeen kohdalla, 206 hankkeesta, arvioitu työpaikkavaikutus oli suurempi kuin todellinen. Huomioitavaa on että, 14 hankkeen kohdalla ei hankkeella arvioitu olevan työpaikkavaikutusta avustuspäätös- eikä seurantavaiheessa. Liikevaihdon kasvun kohdalla yliarviointi oli yleisempää. 137 hankkeen kohdalla arvioitu liikevaihdon kasvu ylitti todellisen. Kahden hankkeen kohdalla ei hankkeella arvioitu olevan liikevaihtovaikutusta avustuspäätös- eikä seurantavaiheessa. Vientivaikutusta olivat yliarvioineet 85 hankkeen toteuttajat, tosin 97 hankkeen kohdalla ei hankkeen arvioitu vaikuttavan viennin kasvuun avustuspäätös- eikä seurantavaiheessa.

Taulukko 9 ilmoittaa myös hankemenojen⁵³ ja vaikuttavuusindikaattoreiden suhteet, joista näkee kuinka paljon liikevaihtoa ja vientiä on saatu aikaiseksi yhdellä eurolla. Lisäksi nähdään kuinka suuri hankkeen on täytynyt keskimäärin rahamääräisesti olla, jotta yksi työpaikka on syntynyt. Taulukon luvuista voi päätellä, että yhden työpaikan synnyttämiseen on tarvittu kohtalaisen paljon rahaa. Täytyy kuitenkin muistaa, ettei työllisyyden edistäminen ollut ensisijainen tavoite avustusten myöntämiselle. On vaikea arvioida onko avustetuilla hankkeilla ollut suhteellisesti merkittävä vaikutus yritysten liikevaihdon ja viennin kasvuun, koska ei ole saatavilla tietoja yritysten liikevaihdon ja viennin tasoista. Merkittävyyden arvioimiseksi tulisi tietää myös hankkeen synnyttämien vaikutusten realisoitumisajankohta. Vaikutukset realisoituvat hankekohtaisesti eri ajankohtina ja vaikutusten kesto vaihtelee suuresti.

⁵³ Saatavilla oli vain tieto hankkeen kustannuksista, jotka on hyväksytty tuen piiriin. Tästä johtuen taulukossa raportoidut hankemenot todennäköisesti aliarvioivat todellisia hankkeiden kokonaiskustannuksia.

Lisäksi eri aloilla liikevaihdon suuruuden merkitys yrityksen menestykselle vaihtelee merkittävästi, siten hankkeen synnyttämästä liikevaihdon kasvusta ei voi päätellä paljoa hankkeen onnistumisesta.

Taulukko 9. Yrityksen kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden vaikutukset ELY-keskuksittain.

	Haapa- veden- Siikalat- van	Koillismaan	Nivala- Haapajärven	Oulun	Oulunkaaren	Raahen	Ylivieskan	P-Pohjan- maa	
Avustus (€)	693 163	661 621	1 700 674	2 707 440	889 682	1 569 144	2 990 612	11 212 336	
Keskim. tuki-%	27	34	31	36	34	29	25	31	
Hanke-menot	3 699 653	2 318 070	6 663 402	11 419 824	6 272 977	9 556 352	20 951 557	60 881 835	
Avustuspäätös vaihe	Uudet yritykset	1	7	2	31	2	2	5	50
	Uudet työpaikat	80	58	78	266	62	43	117	704
	Liikevaih- don kasvu (€)	17 770 000	13 341 000	24 056 000	68 815 600	28 470 000	15 667 000	42 663 000	210 782 600
	Viennin kasvu (€)	8 210 000	5 175 000	7 783 000	43 556 000	17 516 000	10 490 000	11 380 000	104 110 000
Seurantavaihe	Uudet työpaikat	35	38	60	177	12	25	60	407
	Liikevaih- don kasvu (€)	8 603 018	5 620 755	9 933 479	31 888 306	1 825 500	4 606 900	27 019 017	89 496 975
	Viennin kasvu (€)	1 110 000	678 400	2 260 000	13 563 835	900 000	452 000	4 603 290	23 567 525
Erotus	Uudet työpaikat	45	20	18	89	50	18	57	297
	Liikevaih- don kasvu (€)	9 166 982	7 720 245	14 122 521	36 927 294	26 644 500	11 060 100	15 643 983	121 285 625
	Viennin kasvu (€)	7 100 000	4 496 600	5 523 000	29 992 165	16 616 000	10 038 000	6 776 710	80 542 475
Avustuspäätös vaihe	Hankem./ uud. työp. Lv:n kasvu/ hankem.	4,8	5,8	3,6	6,0	4,5	1,6	2,0	3,5
	Viennin kasvu/ hankem.	2,2	2,2	1,2	3,8	2,8	1,1	0,5	1,7
	Hankem./ uud. työp. Lv:n kasvu/ hankem.	105 704	61 002	111 057	64 519	522 748	382 254	349 193	149 587
Seurantavaihe	Viennin kasvu/ hankem.	1,0	1,1	1,3	0,7	0,1	0,4	2,4	0,9
	Viennin kasvu/ hankem.	0,1	0,1	0,3	0,3	0,1	0,0	0,4	0,2

Avustuspäätös vaiheessa yliarvioitujen vaikuttavuuksien taustalla voi olla yleisesti havaittu yrittäjien taipumus epärealistiseen optimismiin. Myöskään rahoittajat eivät ole aina immuuneita ylioptimistisuudelle. (De Meza 2002.) Alhaisempien todellisten vaikuttavuuksien syynä voi olla monia asioita, kuten pidentynyt matalasuhdanne kotimaassa tai ulkomailla, jota ei osattu ennakoida. Luvussa 6 tutkitaan löytyykö vaikuttavuuksien virhearvioinnille systemaattisia selityksiä. Rajoitetun käytettävissä

olevan havaintoaineiston takia, keskitytään löytämään tilastollisesti merkitsevää selittävää voimaa yritysten ja avustusten ominaisuuksista.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuetuista hankkeista saatiin seurantavaiheen vaikuttavuusarviot kahdeksalta yhteisöltä, joista kuusi oli tukialueelta 2 ja kaksi tukialueelta 1. Yhteisöistä yksi oli mikrokoon yritys, neljä pientä ja kaksi suurta yritystä. Avustuksia myönnettiin yhteensä 576 451 euroa, eli keskimäärin noin 72 056 euroa per hanke. Keskimääräinen tukiprosentti oli noin 49 prosenttia tuen piiriin hyväksytyistä hankkeen kustannuksista. Yhteisöjen avustuspäätösvaiheen ilmoitusten mukaan avustuksen saannin vaikutus hankkeen toteuttamiselle olisi ollut viidessä tapauksessa se, että hanketta ei olisi toteutettu ilman avustusta, yhdessä tapauksessa hanke toteutettiin laajempaan ja kahdessa tapauksessa hanke toteutettiin korkeatasoisempaan. Taulukosta 10 on nähtävissä yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden vaikuttavuusien laajuus. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen tapauksessa todellisten ja arvioitujen vaikuttavuusien erot ovat päinvastaiset yrityksen kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden vaikuttavuuksiin nähden. Todelliset vaikuttavuudet ovat huomattavasti suurempia verrattuna avustuspäätösvaiheen arvioihin.

Taulukko 10. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksella tuettujen hankkeiden vaikutukset.

	uudet työpaikat	pk-yritykset joihin hankkeella vaikutusta
avustuspäätösvaihe	61,0	370,0
seurantavaihe	108,0	574,0

6 ARVIOIDUN JA TODELLISEN VAIKUTTAVUUDEN ERON SELITTÄMINEN

Alaluvun 5.3 taulukosta 9 havaittiin, että yritykset ja avustusta käsittelevät virkamiehet ovat yhdessä arvioineet virheellisesti hankkeiden vaikuttavuutta avustuspäätös vaiheessa. Avustuspäätös vaiheen arviot olivat suuressa osassa hankkeita selvästi todellisia vaikuttavuuksia suurempia. Tässä luvussa pyritään regressioanalyysin avulla selvittämään virhearviointien syitä. Mallit rakennetaan ainoastaan liikevaihdon kasvun sekä työpaikkojen lisääntymisen osalta. Vientiä ei käsitellä, koska ei ole informaatiota siitä, mitkä yrityksistä oli vientiyrityksiä.

Tässä luvussa keskitytään ainoastaan yrityksen kehittämisavustuksella tuettuihin hankkeisiin. Syy tähän on yritysten toimintaympäristön kehittämisavustusten poikkeavat ominaisuudet sekä niistä olevien seurantatietojen vähäinen määrä. Regressioanalyseissä käytettyä aineistoa kuvattiin alaluvussa 5.3. Aineistossa on 206 yrityksen kehittämisavustuksella tuetun hankkeen tietoja.

Liikevaihdon kasvun tapauksessa mallin selitettävä muuttuja on:

- avustuspäätös vaiheessa arvioidun ($\ln(\text{arv_lv})$) sekä todellisen liikevaihdon kasvun ($\ln(\text{tod_lv})$) erotus (liikevaihdon kasvusta otettu luonnollinen logaritmi)⁵⁴

Liikevaihdon kasvun tapauksessa mallien selittävät muuttujat ovat:

- $\text{tm}3$: muut kehittämistoimenpiteet⁵⁵ (binäärimuuttuja)
- koko : yrityksen koko (luokiteltu muuttuja, mikro=1, pieni=2, keskisuuri=3, suuri=4)
- ϵ : mallin virhetermi

⁵⁴ Katso hankkeen synnyttämän liikevaihdon kasvun määrittäminen liitteestä 7.

⁵⁵ Yrityksen liiketoimintaosaamisen ja kansainvälistymisen kehittäminen sekä yrityksen perustamis- ja toimintaedellytysten selvittäminen sekä muu niihin rinnastettavaa yritystoiminnan merkittävä kehittäminen. Tärkeä huomio lukuun 4 nähden on, että muista kehittämistoimenpiteistä on erotettu tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen erilleen.

Käytettävissä olleet selittävät muuttajat edellä mainittujen lisäksi olivat:

- tukialue (binäärimuuttuja)
- tm1: investoinnit (binäärimuuttuja)
- tm2: tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen (binäärimuuttuja)
- tm4: pienen yrityksen palkka- ja muut toimintamenot (binäärimuuttuja)
- tm5: kunnan osaomistaman kiinteistöyhtiön tai kunnan investoinnit pk-yrityksille rakennettaviin toimitiloihin (binäärimuuttuja)
- avustetun hankkeen tukiprosentti
- mielipide alaluvussa 3.2 ilmenneeseen väitteeseen 3 (binäärimuuttuja)
- ikä (luonnollinen logaritmi iästä, joka mitattu päivissä y-tunnuksen voimaantulosta avustuspäätöspäivään)

Jäljempänä mainitut selittävät muuttajat eivät osoittaneet tilastollisesti merkitsevää selittävää voimaa erilaisissa malleissa, ja jäivät siten pois tässä tutkielmassa raportoitavista liikevaihdon kasvua koskevista malleista. Mallit estimoidaan pienimmän neliösumman menetelmällä ja oletetaan virhetermien heteroskedastisuus. Tulkinnat kaikkien mallien kerroinparametreista tehdään ceteris paribus periaatteella, eli oletetaan muiden kuin tulkittavan muuttujan pysyvän muuttumattomana. Arvioitu ja todellinen liikevaihdon kasvu sekä ikä on skaalattu ottamalla niistä luonnollinen logaritmi. Näin mittakaavaerot kaventuvat ja estimoidut parametrit tulevat absoluuttisilta arvoiltaan järkevimiksi.⁵⁶

Alla ovat löydetty kaksi mallia. Taulukko 9 raportoi tulokset. Mallien selityksasteet ovat alhaiset, joten malleilla ei ole suurta ennustavaa voimaa. Kerroinparametrit ovat kuitenkin suuria ja tilastollisesti merkitseviä, joten niistä saadaan suuntaa antavia huomioita yrityksen kehittämisavustusta myöntäville virkamiehille. Selitettävän

⁵⁶ Kun työpaikka- tai liikevaihtovaikutuksia ei arvioitu olevan (eli vaikutus oli suuruudeltaan nolla), vaikuttavuusarviot täytyi olettaa ykkösen suuruisiksi, jotta voitiin ottaa logaritmi. Oletus ei ole tulosten kannalta merkittävä.

muuttujan muodon vuoksi kertoimien tulkinnessa tarvitaan logaritmien laskusääntöjä.⁵⁷

$$\ln\left(\frac{arv - lv}{tod - lv}\right)_i = \beta_0 + \beta_1 tm3_i + \varepsilon_i \quad (1)$$

$$\ln\left(\frac{arv - lv}{tod - lv}\right)_i = tm3_i + \beta_1 koko_i + \varepsilon_i \quad (2)$$

Taulukko 11. Mallit liikevaihdon kasvun virhearvioinnille.

Selittäjä	(1)	(2)
tm3	3,09*** (1,09)	2,96*** (1,10)
koko		1,22**** (0,24)
vakiotermin	2,22**** (0,44)	
havainnot	206	199
selitysaste	0,044	0,036
korjattu selitysaste	0,039	0,031

** = 5 %:n merkitsevyystaso, *** = 1 %:n merkitsevyystaso ja **** = 0,1 %:n merkitsevyystaso, Yrityksen koko ei ollut määriteltävissä kunnan hankkeiden tapauksissa, eikä osassa kunnan omistamien kiinteistöyhtiöiden hankkeiden tapauksissa (7 kpl).

Mallissa (1), kun yrityksen kehittämisavustuksella tuetun hankkeen tukimuotoihin kuuluu muiden kehittämistoimenpiteiden tukimuoto (tm3), on arvioidun ja todellisen liikevaihdon kasvun suhde likimäärin 309 prosenttia suurempi. Muilla tukimuodoilla ei ollut tilastollisesti merkitsevää selityskykyä.

Mallissa (2), kun yrityksen kehittämisavustuksella tuetun hankkeen tukimuotoihin kuuluu muiden kehittämistoimenpiteiden tukimuoto (tm3), on arvioidun ja todellisen liikevaihdon kasvun suhde likimäärin 296 prosenttia suurempi. Muilla tukimuodoilla ei ollut tilastollisesti merkitsevää selityskykyä. Koon kasvaessa yhdellä kokoluokalla, on arvioidun ja todellisen liikevaihdon kasvun suhde likimäärin 122 prosenttia suurempi.

⁵⁷ $\log_a\left(\frac{x}{y}\right) = \log_a(x) - \log_a(y)$

Hankkeen synnyttämien työpaikkojen tapauksessa mallin selitettävä muuttuja on:

- työp_ero: avustuspäätös vaiheessa arvioitu hankkeen synnyttämien työpaikkojen määrä vähennettynä todellisella työpaikkojen määrällä⁵⁸

Hankkeen synnyttämien työpaikkojen tapauksessa mallien selittävät muuttujat ovat:

- tm1: investoinnit (binäärimuuttuja)
- koko: yrityksen koko (luokiteltu muuttuja, mikro=1, pieni=2, keskisuuri=3, suuri=4)
- ikä (luonnollinen logaritmi iästä, joka mitattu päivissä y-tunnuksen voimaantulosta avustuspäätöspäivään)
- ε : mallin virhetermi

Käytettävissä olleet selittävät muuttujat edellä mainittujen lisäksi olivat:

- tukialue (binäärimuuttuja)
- tm2: tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittäminen (binäärimuuttuja)
- tm3: muut kehittämistoimenpiteet (binäärimuuttuja)
- tm4: pienen yrityksen palkka- ja muut toimintamenot (binäärimuuttuja)
- tm5: kunnan osaomistaman kiinteistöyhtiön tai kunnan investoinnit pk-yrityksille rakennettaviin toimitiloihin (binäärimuuttuja)
- avustetun hankkeen tukiprosentti
- mielipide alaluvussa 3.2 ilmenneeseen väitteeseen 3 (binäärimuuttuja)

Jäljempänä mainitut selittävät muuttajat eivät osoittaneet tilastollisesti merkitsevää selittävää voimaa erilaisissa malleissa, ja jäivät siten pois tässä tutkielmassa raportoitavista työpaikkojen kasvua koskevista malleista.

Alla ovat löydetty kolme mallia. Taulukko 10 raportoi tulokset. Mallit selittävät 11,6–13,2 prosenttia selitettävän muuttujan vaihtelusta. Kerroinparametrit ovat

⁵⁸ Katso hankkeen synnyttämien työpaikkojen määrittäminen liitteestä 7.

suuria ja tilastollisesti merkitseviä, joten niistä saadaan suuntaa antavia huomioita yrityksen kehittämisavustusta myöntäville virkamiehille.

$$työp_ero_i = \gamma_0 + \gamma_1 koko_i + \varepsilon_i \quad (3)$$

$$työp_ero_i = \gamma_1 koko_i + \gamma_2 ikä + \varepsilon_i \quad (4)$$

$$työp_ero_i = \gamma_0 + \gamma_1 koko_i + \gamma_2 tml + \varepsilon_i \quad (5)$$

Taulukko 12. Mallit työpaikkojen virhearvioinnille.

Selittäjä	(3)	(4)	(5)
koko	2,56** (1,00)	2,33*** (0,83)	2,63*** (1,01)
ikä		-3,78** (0,17)	
tml			1,25* (0,65)
vakiotermit	-3,30** (1,65)		-4,34** (1,98)
havainnot	199	199	199
selitysaste	0,129	0,120	0,141
korjattu selitysaste	0,122	0,116	0,132

* = 6 %:n merkitsevyydestä, ** = 5 %:n merkitsevyydestä, *** = 1 %:n merkitsevyydestä ja **** = 0,1 %:n merkitsevyydestä, Yrityksen koko ei ollut määriteltävissä kunnan hankkeiden tapauksissa, eikä osassa kunnan omistamien kiinteistöyhtiöiden hankkeiden tapauksissa (7 kpl).

Mallissa (3) arvioidun ja todellisen työpaikkavaikutuksen eroa selittää yrityksen koko. Koon kasvu yhdellä kokoluokalla aiheuttaa arvioidun ja todellisen työpaikkavaikutuksen erotuksen kasvun 2,56 työpaikalla. Eli suurempien yritysten arvioidun ja todellisen työpaikkavaikutuksen erotus on suurempi verrattuna pienempiin yrityksiin.

Mallissa (4) arvioidun ja todellisen työpaikkavaikutuksen erotusta selittää yrityksen koko ja ikä. Koolta on suuruusluokaltaan melko samansuuruinen vaikutus kuin mallissa (3). Koon kasvu yhdellä kokoluokalla aiheuttaa arvioidun ja todellisen työpaikkavaikutuksen erotuksen kasvun 2,33 työpaikalla. Eli suurempien yritysten arvioidun ja todellisen työpaikkavaikutuksen erotus on suurempi verrattuna pienempiin yrityksiin. Iän kasvaessa arvioidun ja todellisen työpaikkavaikutuksen erotus pienenee. Iän kasvaessa yhdellä prosentilla, laskee arvioidun ja todellisen

työpaikkavaikutuksen erotus 0,0378 verran. Näin ollen arvioidun ja todellisen työpaikkavaikutuksen erotus laskee iän kasvaessa, mutta laskevassa suhteessa. Tähän voi loogisena selityksenä ajatella olevan yrityksen vaikuttavuusarviointia koskevien taitojen lisääntyminen iän myötä.

Mallissa (5) arvioidun ja todellisen työpaikkavaikutuksen erotusta selittää yrityksen koko ja tukimuoto 1. Koon kasvu yhdellä kokoluokalla aiheuttaa arvioidun ja todellisen työpaikkavaikutuksen erotuksen kasvun 2,63 työpaikalla. Eli suurempien yritysten arvioidun ja todellisen työpaikkavaikutuksen erotus on suurempi verrattuna pienempiin yrityksiin. Tulosten mukaan investointeihin avustusta saanut yritys arvioi työpaikkavaikutuksen 1,25 työpaikkaa todellista työpaikkavaikutusta suuremmaksi.

Regressiomallien tulosten robustisuus tulisi varmentaa eri ajanjakson ja mahdollisesti eri ELY-keskuksen havaintoaineistolla. Liitteessä 9 raportoitujen korrelaatioiden perusteella mallien antamat tulokset eivät ole harhaisia johtuen selittävien muuttujien keskinäisestä korrelaatiosta tai selittävien muuttujien endogeenisuudesta. Tuloksia voi vääristää hieman otoksesta johtuva harha, sillä kuusi hanketta jäi pois otoksesta johtuen yritystoiminnan lakkaamisesta. Jälkikäteiskyselyyn vastanneilla yrityksillä tai niiden hankkeilla voi myös olla jokin yhteinen ominaisuus, joka erottaa ne vastaamatta jättäneistä yrityksistä ja niiden hankkeista. Jos tämä ominaisuus vaikuttaa suuresti saatuihin tuloksiin, ei tuloksien yleistäminen suurempaan populaatioon ole mahdollista. Saatuihin tuloksiin vaikuttaa todennäköisesti myös oletus siitä, että jälkikäteiskyselyllä saatu seurantavaiheen vaikuttavuus vastaa todellisuutta.

7 YHTEENVETO

Tutkielman tavoitteena oli tutkia myöntääkö ELY-keskukset yritysavustuksia talousteoreettisin perustein, ja selvittää millä perusteella yritykset ovat itse hakeneet avustusta ELY-keskuksesta. Tutkielmassa kuvattiin myös yritysavustusten allokointumista Suomessa eri ELY-keskusten alueille. Pohjois-Pohjanmaan kohdalla kuvailtiin yritysavustusten allokointumista tarkemmin, jonka lisäksi kuvailtiin tuettujen hankkeiden yritystason vaikuttavuutta liikevaihtoon, vientiin ja työpaikkoihin yrityksen kehittämisavustuksen kohdalla. Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustuksen kohdalla kuvattiin lyhyesti hankkeiden vaikutuksia avustuksen saajayhteisön työpaikkoihin sekä hankkeen vaikutuksia pk-yrityksiin.

Vahvimmat talousteoreettiset yritysavustusten myöntämisen perusteet löytyvät hankkeiden positiivisista ulkoisvaikutuksista, innovaatioita koskevista järjestelmäpuutteista sekä epäsymmetrisestä informaatiosta johtuvasta moral hazard -ilmiön ongelmasta. ELY-keskusten tavoitteiden analyysistä havaittiin, etteivät talousteorian mukaiset perusteet yritysavustusten myöntämiselle tule eksplisiittisesti selvästi esille yritystukiohjelmien tavoitteista, vaikka laissa yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997) mainitaan yritystukiohjelmien ensisijaisena tavoitteena olevan markkinoiden toiminnan puutteiden korjaaminen. On kuitenkin vaikea perustella väitettä, ettei osa ELY-keskusten tavoitteista johda yritysavustusten myöntämiseen myös talousteoreettisin perustein. On kuitenkin selvää, että tavoitteet ohjaavat avustusten myöntämistä myös alueellista tasa-arvoa lisäävään toimintaan, ja siten avustuksia ei puhtaasti myönnetä talousteoreettisin perustein.

Lain yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997) kolmatta pykälää tulisi muuttaa niin, että kyseisessä pykälässä määritelty yritystukiohjelmien ensisijainen markkinoiden toiminnan puutteiden poistamisen tarkoitus tulisi tarkemmin esille. Lain esitöiden tarkempi määrittely markkinoiden toiminnan puutteiden poistamisesta tulisi nostaa lain tasolle, jotta talousteorian mukaiset perusteet tulisivat varmemmin käytäntöön yritystukiohjelmien valmistelussa ja toimeenpanossa. Vastaavasti yritystukiohjelmiä koskevassa tarkemmassa lainsäädännössä talousteorian mukaiset perusteet

avustusten myöntämiselle tulisi olla selvästi esillä, jotta avustuksia myöntävien virkamiesten avustuspäätöstoiminta olisi varmemmin talousteorian mukaista.

Yritystoimipaikkoihin suhteutettuna valtio on tukenut ohjelmakauden 2007–2013 alkupuolella ELY-keskusten myöntämällä yritysavustuksilla suhteellisesti eniten Pohjois- ja Itä-Suomea. Pohjois-Pohjanmaalla Oulun ja Koillismaan yritystoimipaikoista suhteellisesti suurempi osa on saanut ELY-keskusten avustusta verrattuna alueen muihin seutukuntiin. Pohjois-Pohjanmaalla avustettujen hankkeiden synnyttämät vaikutukset raportoitiin, mutta merkittävämpiä johtopäätöksiä vaikuttavuuksien merkittävyyksistä oli mahdotonta tehdä.

Avustuksia myöntävien virkamiesten avustuspäätösten teko muuttuu vaikeammaksi, jos yritykset käyttäytyvät strategisesti tai epärealistisen optimistisesti ilmoittaessaan hankkeen vaikuttavuuden avustushakemuksessaan. Ohjelmakauden 2007–2013 alkupuolella Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen myöntämien avustusten kohdalla oli havaittavissa suuri ero useimpien avustettujen hankkeiden kohdalla avustuspäätösvaiheessa arvioitujen hankkeiden vaikuttavuuksien ja todellisten vaikuttavuuksien välillä. Suuressa osassa hankkeita vaikuttavuus oli yliarvioitu avustuspäätösvaiheessa. Regressioanalyysillä pyrittiin löytämään käytettävissä olevasta aineistosta selittäviä tekijöitä arviointivirheille. Käytettävissä oleva aineisto sisälsi havaintoja yritysten ja avustusten ominaisuuksista.

Yrityksen kehittämisavustuksella tuetun hankkeen synnyttämän liikevaihdon kasvun ja työpaikkojen lisääntymisen arviointivirhettä selittävien regressiomallien tuloksista saadaan suuntaa antavia huomioita avustuksia myöntäville virkamiehille. Kun myönnetään avustusta muiden kehittämistoimenpiteiden kehittämishankkeeseen, eli yrityksen liiketoimintaosaamisen tai kansainvälistymisen kehittämiseen tai muuhun niihin rinnastettavaan yritystoiminnan merkittävään kehittämiseen tai yrityksen perustamis- ja toimintaedellytysten selvittämiseen, niin avustuspäätösvaiheessa arvioidun liikevaihdon kasvu todennäköisesti yliarvioi todellista liikevaihdon kasvua. Mallien tulosten mukaan suuremmilla yrityksillä on myös taipumus tehdä suhteellisesti suurempia yliarviointeja verrattuna pienempiin yrityksiin. Hankkeen synnyttämien työpaikkojen arvioinnissakin koko on tilastollisesti merkitsevä selittäjä

arvioitujen ja todellisten työpaikkojen erotukselle. Mallien tulosten mukaan suurempien yritysten arvioitujen ja todellisten työpaikkojen erotus on suurempi kuin pienempien. Mitä vanhempi yritys on, sitä pienempi on arvioitujen ja todellisten työpaikkojen erotus. Erotus laskee iän myötä laskevassa suhteessa. Erään mallin tulosten mukaan myös avustuksen myöntäminen investointeihin todennäköisesti merkitsee hankkeen synnyttämien työpaikkojen määrän yliarviointia avustuspäätösvaiheessa.

Regressiomallien tulosten robustisuus tulisi varmentaa eri ajanjakson ja mahdollisesti eri ELY-keskuksen havaintoaineistolla. Liitteessä 9 raportoitujen korrelaatioiden perusteella mallien antamat tulokset eivät ole harhaisia johtuen selittävien muuttujien keskinäisestä korrelaatiosta tai selittävien muuttujien endogeenisuudesta. Tuloksia voi vääristää hieman otoksesta johtuva harha, sillä kuusi hanketta jäi pois otoksesta johtuen yritystoiminnan lakkaamisesta. Jälkikäteiskyselyyn vastanneilla yrityksillä tai niiden hankkeilla voi myös olla jokin yhteinen ominaisuus, joka erottaa ne vastaamatta jättäneistä yrityksistä ja niiden hankkeista. Jos tämä ominaisuus vaikuttaa suuresti saatuihin tuloksiin, ei tuloksien yleistäminen suurempaan populaatioon ole mahdollista. Saatuihin tuloksiin vaikuttaa todennäköisesti myös oletus siitä, että jälkikäteiskyselyllä saatu seurantavaiheen vaikuttavuus vastaa todellisuutta.

LÄHTEET

- Akerlof, G.A. (1970). The Market for "Lemons": Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly Journal of Economics* 84(3), 488–500.
- Asplund, R. & Kiander, J. (2003). *Yritystukimuotojen arviointi ja vertailu: kirjallisuuskatsaus*. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Bhattacharya, S. & Ritter, J.R. (1983). Innovation and communication: Signalling with partial disclosure. *The Review of Economic Studies* 50(2), 331–346.
- Boadway, R. & Keen, M. (2006). Financing and taxing new firms under asymmetric information. *FinanzArchiv* 62(4), 471–502.
- Boekholt, P., Lankhuizen, M., Arnold, E., Clark, J., Kuusisto, J., de Laat, B., Simmonds, P., Cozzens, S., Kingsley, G. & Johnston, R. (2001). *An international review of methods to measure relative effectiveness of technology policy instruments*. Brighton/Amsterdam: Technopolis.
- Chaminade, C. & Edquist, C. (2006). Rationales for public policy intervention from a systems of innovation approach: the case of VINNOVA. CIRCLE Paper No. 2006/04. Saatavilla: <http://www4.lu.se/upload/CIRCLE/workingpapers/200604_Chaminade_Edquist.pdf>. Viitattu 10.11.2012.
- Chaminade, C. & Edquist, C. (2010). *Rationales for public policy intervention in the innovation process: A systems of innovation approach. The theory and practice of innovation policy: An international research handbook*. Cheltenham, UK and Northampton, MA, USA: Edward Elgar.
- De Meza, D. (2002). Overlending? *The Economic Journal* 112(February), F17–F31.
- De Meza, D. & Webb, D.C. (1987). Too much investment: a problem of asymmetric information. *The Quarterly Journal of Economics* 102(2), 281–292.
- Edquist, C., Hommen, L., Johnson B., Lemola, T., Malerba, F., Reiß, T. & Smith, K. (1998). The ISE Policy Statement—the Innovation Policy Implications of the ‘Innovations Systems and European Integration’. Research project funded by the TSER programme (DG XII). Linköping: Linköping University.
- Felsenstein, D. & Fleischer, A. (2002). Small–Scale Entrepreneurship and Access to Capital in Peripheral Locations: An Empirical Analysis. *Growth Change* 33(2), 196–215.
- Felsenstein, D., Fleischer, A. & Sidi, A. (1998). Market failure and the estimation of subsidy size in a regional entrepreneurship programme. *Entrepreneurship & Regional Development* 10(2), 151–165.

- Hellmann, T. & Stiglitz, J. (2000). Credit and equity rationing in markets with adverse selection. *European Economic Review* 44(2), 281–304.
- Holmström, B. (1979). Moral hazard and observability. *The Bell Journal of Economics* Vol 10, No 1, 74–91.
- Holmström, B. & Tirole, J. (1997). Financial intermediation, loanable funds, and the real sector. *The Quarterly Journal of Economics* 112(3), 663–691.
- Hyytinen, A. & Väänänen, L. 2004a. Could mr. and mrs. capital market imperfection please step forward? An Empirical analysis of adverse selection and moral hazard in capital markets, Discussion papers No. 887. ETLA, Helsinki.
- Hyytinen, A. & Väänänen, L. 2004b. Mandatory auditor choice and small firm finance: Evidence from Finland, Discussion papers No. 950. ETLA, Helsinki.
- Hyytinen, A. & Pajarinen, M. 2004. Is the Cost of Debt Capital Higher for Younger Firms? Discussion papers No. 946. ETLA, Helsinki.
- Hyytinen, A. & Väänänen, L. (2006). Where do financial constraints originate from? An empirical analysis of adverse selection and moral hazard in capital markets. *Small Business Economics* 27(4), 323–348.
- Hyytinen, A. & Väänänen, L. (2002). Government funding of small and medium-sized enterprises. Discussion papers No. 832. ETLA, Helsinki.
- Kanniainen, V. (2006). Yrittäjyyden ja yritysten verokannustimet. Discussion papers No. 1058. ETLA, Helsinki.
- Kerr, W. & Nanda, R. (2009). Financing constraints and entrepreneurship. NBER Working paper series No. 15498.
- Klein Woolthuis, R., Lankhuizen, M. & Gilsing, V. (2005). A system failure framework for innovation policy design. *Technovation* 25(6), 609–619.
- Laitinen, O. (2009). Suomen aluepoliittinen yritystukilainsäädäntö EU-jäsenyyden aikana. Referee-artikkeli, versio 1.0. Saatavilla: <www.edilex.fi/lakikirjasto/6336>. Viitattu 10.11.2012.
- Lerner, J. (2002). When bureaucrats meet entrepreneurs: The design of effective public venture capital programmes. *The Economic Journal* 112(477), F73–F84.
- Lofgren, K., Persson, T. & Weibull, J.W. (2002). Markets with Asymmetric Information: The Contributions of George Akerlof, Michael Spence and Joseph Stiglitz. *The Scandinavian Journal of Economics* 104(2), 195–211.
- Mera, K. (1967). Tradeoff between aggregate efficiency and interregional equity: A static analysis. *The Quarterly Journal of Economics* 81(4), 658–674.

- Murray, G., Hyytinen, A. & Maula, M. (2009). Growth Entrepreneurship and Finance, In Evaluation of the Finnish National Innovation System – Full Report. Taloustieto Oy, Helsinki.
- Myers, S.C. & Majluf, N.S. (1984). Corporate financing and investment decisions when firms have information that investors do not have. *Journal of Financial Economics* 13(2), 187–221.
- Niinimäki, J.P. & Takalo, T. (2007). Benchmarking and comparing entrepreneurs with incomplete information. *Finnish Economic Papers* 20(2), 91–107.
- North, D.C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Parker, S. C. 2009. *The Economics of Entrepreneurship*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pekkala, S. (2000). *Regional convergence and migration in Finland 1960–95*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Petersen, M.A. & Rajan, R.G. (1994). The benefits of lending relationships: Evidence from small business data. *Journal of Finance* 49(1), 3–37.
- Smith, K. (2000). Innovation as a systemic phenomenon: Rethinking the role of policy. *Enterprise and innovation management studies* 1(1), 73–102.
- Sorenson, O. & Stuart, T.E. (2001). Syndication Networks and the Spatial Distribution of Venture Capital Investments. *American Journal of Sociology* 106(6), 1546–1588.
- Stiglitz, J.E. & Weiss, A. (1981). Credit rationing in markets with imperfect information. *American Economic Review* 71(3), 393–410.
- Takalo, T. (2009). Rationales and instruments for public innovation policies. Discussion papers No. 1185. ETLA, Helsinki.
- Takalo, T. & Tanayama, T. (2010). Adverse selection and financing of innovation: Is there a need for R&D subsidies? *The Journal of Technology Transfer* 35(1), 16–41.
- Tokila, A. (2011). Econometric studies of public support to entrepreneurship. *Jyväskylä studies in business and economics* 1457–1986; 104.
- Tokila, A. and Haapanen, M. 2009. “Evaluating project deadweight measures: Evidence from Finnish business subsidies” *Environment and Planning C: Government and Policy* 27(1), 124–140.
- Yritysten rahoituskysely vuosi 2010 (2011). Elinkeinoelämän Keskusliitto, Finanssialan Keskusliitto, Finnvera Oyj, Suomen Pankki, Suomen Yrittäjät & työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.

Lisäksi

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi ja yritystoiminnan tukemisesta annetun lain 41 §:n muuttamisesta (HE 162/2006)

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yritystuen yleisistä ehdoista ja laiksi yritystuesta annetun lain 21 §:n muuttamisesta (HE 252/1996)

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi 22.12.2006/1336

Laki yritystuen yleisistä ehdoista 11.7.1997/786

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2011–2014

Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013

Suomen rakennerahastostrategia 2007–2013

Valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet vuosiksi 2007–2011

Valtionavustuslaki 27.7.2001/688

Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi 7.6.2007/675

Yrtti-raportointijärjestelmä

www.ely-keskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Liite 1

Kansallisen ja Euroopan yhteisön alue- ja rakennepolitiikan tavoitteet ja painotukset

Säännös/ohjelma/ strategia	Tavoitteet ja painotukset
EU:n rakennerahasto- ohjelma 2007–2013: Kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen toimenpideohjelmat	Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteen toimenpideohjelmien tavoitteena on vahvistaa Suomen kansallista ja alueellista kilpailukykyä ottaen huomioon alueelliset erityispiirteet ja koheesiopolitiikan keskeiset periaatteet. Ohjelmien strategisina painopisteinä ovat kilpailukykyisten ja innovatiivisten yritysten toimintaedellytysten parantaminen, yritysten kansainvälistyminen, verkostoituminen, tasapainoinen alueellinen kehitys ja alueellisten vetovoimatekijöiden edistäminen.
Valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet vuosiksi 2007–2011	<p>1) Alueiden kansallisen ja kansainvälisen kilpailukykyyn vahvistaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alueellista innovatiopolitiikkaa tehostetaan - Alueiden innovatiivisuuden tukeminen - Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämislinjaukset <p>- Yritystoiminnan edellytyksiä alueilla parannetaan</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alueellisten työmarkkinoiden toimivuutta parannetaan - Työvoiman alueellinen saatavuus ja kohtaanto - Työelämän kehittäminen <p>- Aktiivisella tietoyhteiskuntapolitiikalla lisätään alueiden kilpailukykyä ja alueellista tasa-arvoa</p> <p>2) Alueiden elinvoimaisuuden vahvistaminen ja alueellisten kehityserojen pienentäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Monikeskuksisen aluerakenteen vahvistaminen - Alueellisten erojen pienentäminen ja alueellisen koheesion vahvistaminen - Sosiaalisten erojen tasoittaminen - Liikennepalvelut ja yhteydet - Alueiden vetovoimatekijät <ul style="list-style-type: none"> - Hyvinvointi - Ympäristö - Kulttuuri-liikunta- ja vapaa-ajan palvelut <p>3) Alueellisten erityishaasteiden ratkaiseminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rakennemuutosten ennakointi ja hallinta - Muuttovoitto- ja muuttotappioalueet <ul style="list-style-type: none"> - Itä- ja Pohjois-Suomen erityisasema - Harvaanasutut maaseutualueet ja saaristo - Venäjä ja Itämeri -politiikka
Suomen rakennerahastostrategia 2007–2013	<p>Strategia on vahvistaa kansallista ja alueellista kilpailukykyä, työllisyyttä ja hyvinvointia.</p> <p>Strategian tavoitteena on tukea toimia, joilla voidaan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kansallisesti ja alueellisesti menestyksekkäästi vastata kiristyvään kansalliseen ja kansainväliseen kilpailuun, 2) ennakoida ja reagoida joustavasti maailmantalouden muutoksiin, 3) luoda houkuttelevia yritys-, osaamis-, työ- ja asuin ympäristöjä sekä 4) edistää alueiden välisten kehittyneisyserojen tasoittamista. <p>Toimenpiteitä suunnataan erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomeen, harvaan asutuille alueille sekä Etelä- ja Länsi-Suomen kehityshaasteissa oleville alueille.</p> <p>Suomen kansallisen rakennerahastostrategian tavoitteisiin pyritään kohdentamalla rakennerahastovarot ja niitä vastaavat kansalliset vastinrahat neljälle toisiaan täydentävälle painopistealueelle, jotka ovat seuraavat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yritystoiminnan edistäminen

-
2. Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen ja osaamisrakenteiden vahvistaminen
 3. Osaaminen, työvoima, työllisyys ja yrittäjyys
 4. Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen

Painopisteitä 1, 2 ja 4 toteutetaan Euroopan aluekehitysrahaston toimenpitein ja painopistettä 3 Euroopan sosiaalirahaston toimenpitein. Painopisteen 1 (Yritystoiminnan edistäminen) toimenpiteet kohdistuvat yksittäisiin yrityksiin ja yritysyhmiin, kun taas painopisteen 2 (Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen ja osaamisrakenteiden vahvistaminen) toimenpiteet kohdistuvat toimintaympäristöjen, verkottumisen sekä osaamis- ja innovaatorakenteiden vahvistamiseen ja sitä kautta myös välillisesti yritystoiminnan kehittämiseen. EAKR:n ja ESR:n toimet tukevat ja täydentävät toisiaan erityisesti osaamis- ja innovaatiojärjestelmien rakentamisessa sekä yrittäjyyden edistämässä.

Liite 2

Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelman 2007–2013 tavoitteet

Ohjelma	Tavoite
Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013	- innovaatiokilpailukyvyyn lisääminen, yritysten kasvun edistäminen, saavutettavuuden parantaminen ja vetovoimatekijöiden vahvistaminen
Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Yritystoiminnan edistäminen (TL 1)	Pohjois-Suomen elinkeinorakenteen monipuolistaminen, yritysten perustamisen, kasvun ja tuottavuuden sekä kansainvälistymisen edistäminen ja t&k -toiminnan lisääminen pk-yrityksissä.
Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Yritystoiminnan edistäminen (TL 1)	Toimintalinjan keskeisiä teemoja ovat: 1) Tutkimus- ja kehittämistoiminnan edistäminen, teknologian siirto ja yhteistyöverkostojen kehittäminen sekä uusiutuvan energian käytön edistäminen 2) Uuden liiketoiminnan synnyttäminen ja yritysten kasvun edistäminen 3) Tieto- ja viestintäteknologioiden sekä sähköisten palveluiden kehittäminen
Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Yritystoiminnan edistäminen (TL 1)	Toimintalinjan erityistavoitteet alueen vahvuuksien säilyttämiseksi ja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi: - vahvistaa yritysten teknologista osaamista sekä ICT:n käyttöä - tukea yritysten kansainvälistymistä - vauhdittaa kasvuhakuisten yritysten kasvua - tukea yritysten tutkimus- ja kehittämispanostusten lisäämistä sekä aktivoita innovaatioita - edistää sähköisten palvelujen kehittämistä - alue- ja klusteripohjaisten kasvuprosessien vahvistaminen Toimintalinjan erityistavoitteet heikkouksien poistamiseksi ja uhkien torjumiseksi: - edistää kansallista ja kansainvälistä verkostoitumista - tukea osaavan työvoiman saatavuutta - monipuolistaa yritysten rahoitusjärjestelmiä - edistää sukupolvenvaihdoksia
Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Yritystoiminnan edistäminen (TL 1)	Tuettava toiminta: - uuden yritystoiminnan edistäminen - yritysten liiketoimintojen uusiutumisen ja vahvistumisen edistäminen - yritysten kansainvälistymisen edistäminen - kasvua edistävät kehittämisinvestoinnit - uusiutuvien energiamuotojen käyttöteknologian kehittäminen - ympäristöteknologian kehittäminen ja hyödyntäminen - ekotehokkuuden lisääminen yrityksissä - yritystukipalvelujen käytön lisääminen ja helpottaminen - pk-yritysten rahoitusmahdollisuuksien monipuolistaminen - t&k -toiminnan edistäminen yrityksissä - innovaatioiden tuotteistaminen ja kaupallistaminen - yritysverkostojen ja klustereiden kehittäminen - tieto- ja viestintäteknologian tehokas hyödyntäminen - saamelaisten yritystoiminnan edistäminen
Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Yritystoiminnan edistäminen (TL 1)	Hankkeiden valintakriteerit: - luo uutta yritystoimintaa - tukee yritysten kilpailukyvyyn parantumista ja kasvua - edistää pk-yritysten pääsyä kansainvälisille markkinoille - edistää yritysten verkostoitumista ja klustereiden muodostumista - vahvistaa innovaatiojärjestelmien syntymistä ja kehittymistä - edistää tietoyhteiskunnan mahdollisuuksien hyödyntämistä

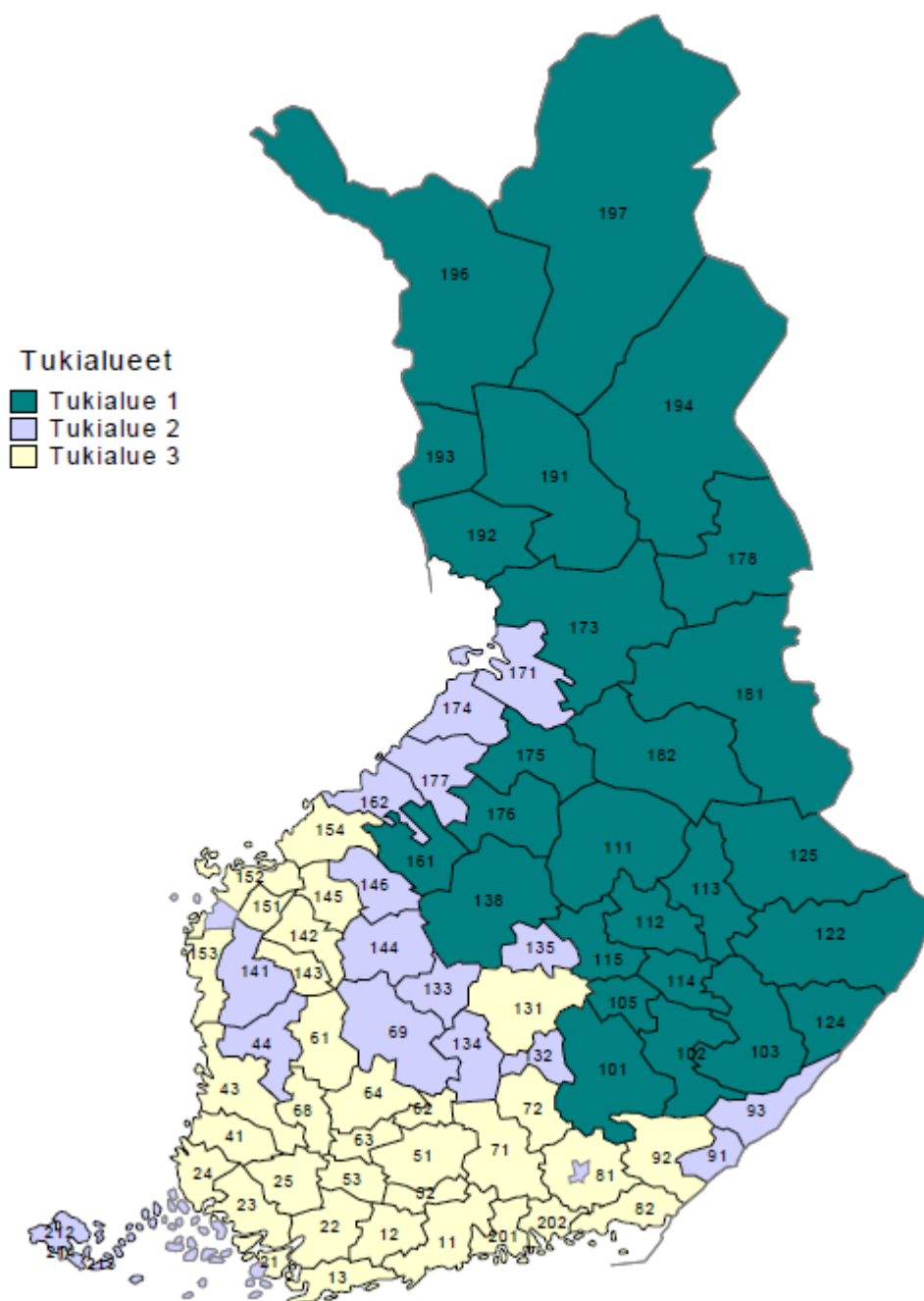
	<ul style="list-style-type: none"> - lisää t&k toimintaa pk-yrityksissä - parantaa työllisyyttä tai turvaa työpaikkoja - tukee tasa-arvon edistämistä - tukee kestäväää kehitystä
Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Yritystoiminnan edistäminen (TL 1)	<p>Tuensaajat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - alkavat ja kasvuhakuiset pk-yritykset tai pk-yritysrhytmät - yrityksiä palvelevat organisaatiot ja yhdistykset - suuret yritykset silloin, kun ne ovat osa hanketta, joka edistää teknologian siirtoa pk-yrityksiin tai toimialan klusterioitumista
Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen sekä osaamiskeskusten vahvistaminen (TL 2)	<p>Toimintalinjan tavoitteena on uusilla, dynaamisilla ja innovatiivisilla toimintakonsepteilla ja strategioilla vahvistaa yritysten kehittämistä tukevia innovaatioympäristöjä. Tavoitteena on myös osaamiskeskusten vahvistaminen tutkimus- ja koulutusjärjestelmän ja oppimisympäristöjen osalta.</p>
Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen sekä osaamiskeskusten vahvistaminen (TL 2)	<p>Toimintalinjan erityistavoitteet alueen vahvuuksien säilyttämiseksi ja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kehitetään alueellisesti kattavaa korkeatasoista tutkimus- ja koulutustarjontaa - vahvistetaan yliopistojen, yliopistokeskusten ja ammattikorkeakoulujen huippuosaamista ja verkostoitumista keskenään sekä yritysten että kehittämis- ja välittäjäorganisaatioiden ja viranomaisten kanssa tutkimus- ja kehittämistoiminnassa - lisätään tutkimus- ja kehittämispäivätoimia sekä aktivoidaan innovaatiopolitiikkaa - tuetaan alueen yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintaa soveltavalla tutkimuksella - hyödynnetään teknologiaa alueen erityisolosuhteiden mukaisesti <p>Toimintalinjan erityistavoitteet heikkouksien poistamiseksi ja uhkien torjumiseksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - edistetään kansainvälisen tutkimusrahoituksen ja -verkostojen hyödyntämistä - kehitetään osaamista teknologian soveltamiseksi - kehitetään koulutuksen vastaavuutta alueen työmarkkinoiden tarpeisiin
Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen sekä osaamiskeskusten vahvistaminen (TL 2)	<p>Tuettava toiminta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - innovaatiotoimijoiden yhteistyön ja t&k -toiminnan tukeminen - teknologian siirron edistäminen - tulevan teknologian ennakoinnin kehittäminen - innovaatioita edistävä kansainvälinen benchmarking - osaamiskeskusten ja -keskittymien sekä muiden välittäjäorganisaatioiden kehittäminen - opetus- ja t&k -toimintaa tukevat kehittämisympäristöt - yritysten, oppilaitosten ja tutkimuslaitosten yhteistyöverkostot - yliopistojen ja korkeakoulujen yritysälähtöisten tutkimus- ja kehittämispalvelujen edistäminen - oppi- ja tutkimuslaitosten tukeminen uusien yritysten luomisessa - verkottuminen alueellisten, kansallisten ja kansainvälisten tutkimus- ja osaamistahojen kanssa. - yrityshautomotoiminnan kehittäminen - yrityspuistojen ja työpaikkakeskittymien kehittäminen - saamelaisten osaamiseen, koulutukseen ja perinteeseen liittyvä kehittäminen ja investoinnit
Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen	<p>Hankkeiden valintakriteerit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - edistää t&k toimintaa yrityksissä ja koulutus- ja tutkimuslaitoksissa - luo ja kehittää opetus- ja t&k -toimintaa tukevia kehittämisympäristöjä sekä yritysälähtöisiä tutkimus- ja kehittämispalveluja - kehittää osaamiskeskusten ja -keskittymien sekä muiden

<p>edistäminen sekä osaamisrakenteiden vahvistaminen (TL 2)</p>	<p>välittäjäorganisaatioiden toimintaa</p> <ul style="list-style-type: none"> - edistää yritysten, oppilaitosten, korkeakoulujen, yliopistojen, osaamiskeskusten ja -keskittymien verkostoitumista alueellisesti, kansallisesti sekä kansainvälisesti - tukee innovaatioita edistävää kansainvälistä toimintaa - parantaa alueen innovaatioympäristöä - kehittää tulevien teknologioiden ennakoitua - tukee yrityksiä uuden teknologian ja tuotantomenetelmien hyödyntämisessä ja käyttöönotossa - tukee uusien yritysten luomista sekä kehittää yrityshautomotoimintaa - edistää yrityspuistojen ja työpaikkakeskittymien kehittämistä - vahvistaa saamelaisten osaamiseen, koulutukseen ja perinteeseen liittyvää kehittämistä - tukee kestävästä kehitystä - edistää tasa-arvoa
<p>Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen (TL3)</p>	<p>Toimintalinjan teemat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Alueiden vetovoimaisuuden lisääminen 2) Luonnonympäristön tilan turvaaminen ja parantaminen 3) Uusiutuvan energian käytön ja energiatehokkuuden edistäminen
<p>Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen (TL3)</p>	<p>Toimintalinjan tavoitteena on lisätä Pohjois-Suomen vetovoimaa sekä yritysten että niiden henkilöstön ja matkailun näkökulmasta niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Toimenpiteillä edistetään maakuntaohjelmien tavoitteiden ja strategioiden toteuttamista.</p>
<p>Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen (TL3)</p>	<p>Toimintalinjan erityistavoitteet alueen vahvuuksien säilyttämiseksi ja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi tavoitteena on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - alueen helppo matkailullinen saavutettavuus - ulkomaisten matkailijoiden ja erityisesti kesäaikaisten yöpymisten lisääntyminen - laadukkaan, monimuotoisen ja puhtaan luonnonympäristön säilyminen - runsas sähköisten palveluiden tarjonta ja niiden korkea käyttöaste <p>Toimintalinjan erityistavoitteet heikkouksien poistamiseksi ja uhkien torjumiseksi tavoitteena on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - houkuttelevat, korkeatasoiset ja viihtyisät taajama- ja matkailuympäristöt - sähköiset palvelut ja modernit, verkostoitumista edistävät ympäristöt - korkeatasoinen infrastruktuuri ml. tietoliikenneinfra ja toimiva logistiikka - kestävä kehityksen mukaiset ja energiatehokkaat rakenteet ja toimintatavat
<p>Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen (TL3)</p>	<p>Tuettava toiminta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uusiutuvan energian teollisen tuotannon edistäminen ja tehokkaiden energianhallintajärjestelmien kehittäminen - ympäristöriskien ehkäiseminen ja niiden ratkaisemiseen tarkoitettujen suunnitelmien ja toimenpiteiden kehittäminen - luonnon- ja kulttuuriympäristöjen tilaa parantavat ja vetovoimaa lisäävät hankkeet sekä matkailun toimintaympäristön kehittävät investoinnit ja tapahtumat - logistiikkajärjestelmien ja -palvelujen kehittäminen - elinkeinoelämän edellyttämät liikenne- ja tietoliikenneyhteydet - elinkeinoelämän edellyttämät yhdyskuntatekniikan ja ympäristöhallintamenetelmien uudenlaiset ratkaisut - toimintalinjan tavoitteisiin ja sisältöön liittyvät tutkimukset, selvitykset ja suunnitelmat sekä markkinointitoimenpiteet - sähköisten palvelujen ja sovellusten kehittäminen ja käyttöönotto - saamelaisväestön elinkeinoihin ja kulttuuriin liittyvät toimintaympäristöä parantavat hankkeet

Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013, Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen (TL3)	Tuettavien hankkeiden valinnassa painotetaan toimenpiteitä, joilla on: <ul style="list-style-type: none">- uutuusarvoa- välittömiä tai välillisiä työllisyysvaikutuksia- maakunnallisia tai suuraluetason vaikutuksia- yhteyksiä kansainvälisiin verkostoihin- strategista merkitystä toimialan tai painoalan kehittämisessä ja yhteys johonkin alueelliseen tai maakunnallisen kehittämisohjelmaan
---	---

Pohjois-Suomen EAKR-toimenpideohjelman sisältämät tavoitteet pohjautuvat kiinteästi Keski-Pohjanmaan, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmiin 2007–2010.

Tukialueet

Lähde: Suomen rakennerahastostrategia 2007–2013 liite 6.

Liite 4

Yritysavustusten enimmäisprosenttiosuudet hankkeiden menoista sekä kokoluokkamäärittelyt

YRITYKSEN KEHITTÄMISAVUSTUS

Avustusten enimmäismäärä investoinnin hankintamenoista (675/2007), 8 §.

	Enimmäisprosenttiosuus		
	Tukialue 1	Tukialue 2	Tukialue 3
Suuri yritys	15	10	-
Keskisuuri yritys	25	15	7,5 (10)
Pieni yritys	35	25	15 (20)
Mikroyritys	35	25	20
Mikroyritys harvaan asutulla maaseudulla	35	35	30

Suluissa 18.12.2008 asetuksella 1055/2008 muunnetut enimmäisprosenttiosuudet. Tukialueilla on myös erikseen määritellyjä poikkeusalueita.

Avustusten enimmäismäärä liikenteen toimialan yritysten investointeihin (675/2007), 13 §.

	Enimmäisprosenttiosuus		
	Tukialue 1	Tukialue 2	Tukialue 3
Suuri yritys	15	10	-
Keskisuuri yritys	15	15	7,5 (10)
Pieni yritys	15	15	15

Suluissa 18.12.2008 asetuksella 1055/2008 muunnetut enimmäisprosenttiosuudet. Tukialueilla on myös erikseen määritellyjä poikkeusalueita.

Muut enimmäisprosenttiosuudet.

Kyläkaupan investoinnit ⁵⁹	40
Muut kehittämismenot ⁶⁰	50
Palkkamenot ja muut toimintamenot ⁶¹	50
Ensimmäisen työntekijän palkkamenot ⁶²	30/15
Pk-yritysten tutkimus- ja kehittämistoimenpiteiden valmistelumenot ⁶³	70

⁵⁹ Yrityksen kehittämisavustusta voidaan myöntää kaupunki- tai kuntakeskuksen taikka muun siihen verrattavan taajaan asutun alueen ulkopuolella sijaitsevalle päivittäistavaroita myyvälle kyläkaupalle investointiin, jolla parannetaan tai monipuolistetaan palveluja. Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että kaupan päivittäistavaroiden vuosimyynti on alle kaksi miljoonaa euroa ja päivittäistavaroiden myyntipinta-ala on vähemmän kuin 400 neliometriä (675/2007, 15§).

⁶⁰ Liittyvät liiketoimintaosaamisen, kansainvälistymisen ja muun niihin rinnastettavan toiminnan sekä tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämiseen sekä yrityksen perustamis- ja toimintaedellytysten selvittämiseen.

⁶¹ Palkat, ulkopuoliset palvelut, asiantuntijat sekä toimitilojen ja laitteiden vuokrat. Avustusta mahdollista myöntää asiantuntija-, toimitila ja laitteiden vuokrausmenoihin vain aloittavalle tai laajentavalle pienelle innovatiiviselle yritykselle, mutta palkkoihin myös aloittavalle tai laajentavalle pienelle yritykselle. Avustusta myönnetään enintään 24 kuukauden ajaksi.

⁶² Tietyille alueille yksin toimintaa harjoittavalle yrittäjälle ensimmäisen työntekijän palkkamenoihin 30 prosenttia ensimmäisen 12 kuukauden ajalta ja 15 prosenttia seuraavan 12 kuukauden ajalta (245/2010).

Myönnettäessä avustusta investointeihin ja muihin kehittämistoimintoihin, ei avustuksen ja muun valtion tueksi katsottavan yhteisösuus tuettavista menoista saa ylittää taulukoiden enimmäisprosenttiosuuksia. Tarkemmat ohjeet kertoo valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (675/2007) sekä asetukseen tehdyt muutokset.

Jotkin avustuksista myönnetään osittain tai kokonaan EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 1998/2006 tarkoitettuna tukena, eli de minimis -tukena.

YRITYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITTÄMISAVUSTUS

Enimmäisprosenttiosuudet.

Yritysten toimintaympäristön kehittämisavustus	80
--	----

Yrityksen koon määrittely Euroopan komission suosituksen mukaan.

	henkilöstö		liikevaihto		tase
mikro	<10	ja	<2milj	tai	<2milj
pieni	<50	ja	<10milj	tai	<10milj
keskisuuri	<250	ja	<50milj	tai	<43milj

Kuuluakseen yllämainittuun kokoluokkaan täytyy yrityksen täyttää riippumattomuutta kuvaavat ja muut suositukseen sisältyvät kyseisen kokoluokan yrityksen tunnusmerkit. Suuri yritys on muu kuin taulukon määritelmiin sopiva yritys.

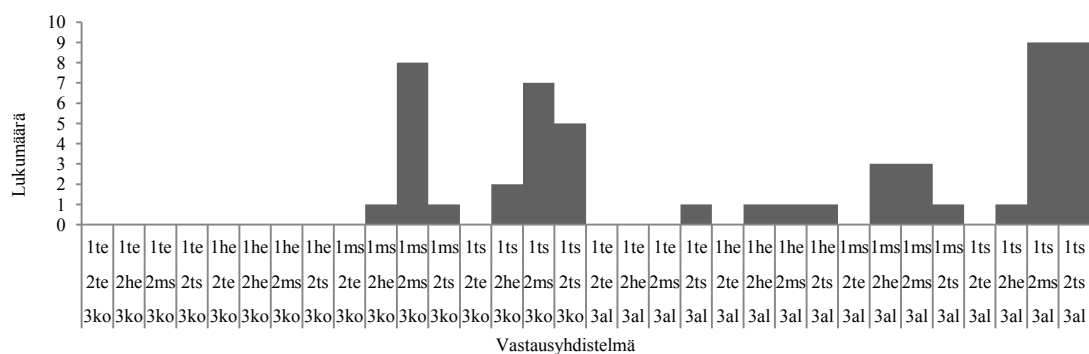
⁶³ Tuli voimaan valtioneuvoston asetuksella valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (589/2008).

Liite 5

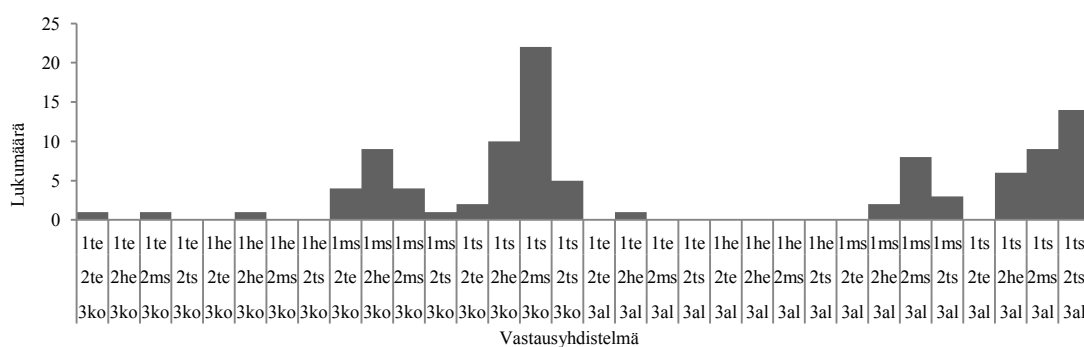
Vastausyhdistelmien jakaumat tukialueittain

Alla olevista kuvioista näkee vastausyhdistelmien jakauman, eli tietyn vastausyhdistelmän valinneiden vastaajien lukumäärän. Vastausyhdistelmä koostuu vastaajan väitteisiin yksi, kaksi ja kolme antamista vastauksista. Kuvioiden vaakakselilla olevissa vastausyhdistelmissä on käytetty lyhenteitä. Lyhenne te. tarkoittaa täysin erimieltä, he. hieman erimieltä, ms. melko samaa mieltä ja ts. täysin samaa mieltä. Lyhenne ko. tarkoittaa Suomen kokonaisu-elintason nostoa ja al. Suomen alueellisten elintasoerojen tasoittamista. Väitteisiin yksi, kaksi ja kolme on viitattu lyhenteiden edessä olevilla numeroilla.

- Väite 1: Harkinnanvarainen yritystukien myöntäminen yrityksille on tarpeellista Suomen kansalaisten hyvinvoinnin/elintason kannalta ajateltuna.
- Väite 2: Suomen alueellisten elintasoerojen tasoittaminen on tärkeää senkin uhalla, että sillä on negatiivinen vaikutus Suomen kokonaisu-elintasaan.
- Väite 3: Mielestäni tärkeämpi peruste yritystukien myöntämiselle seuraavista kahdesta on.

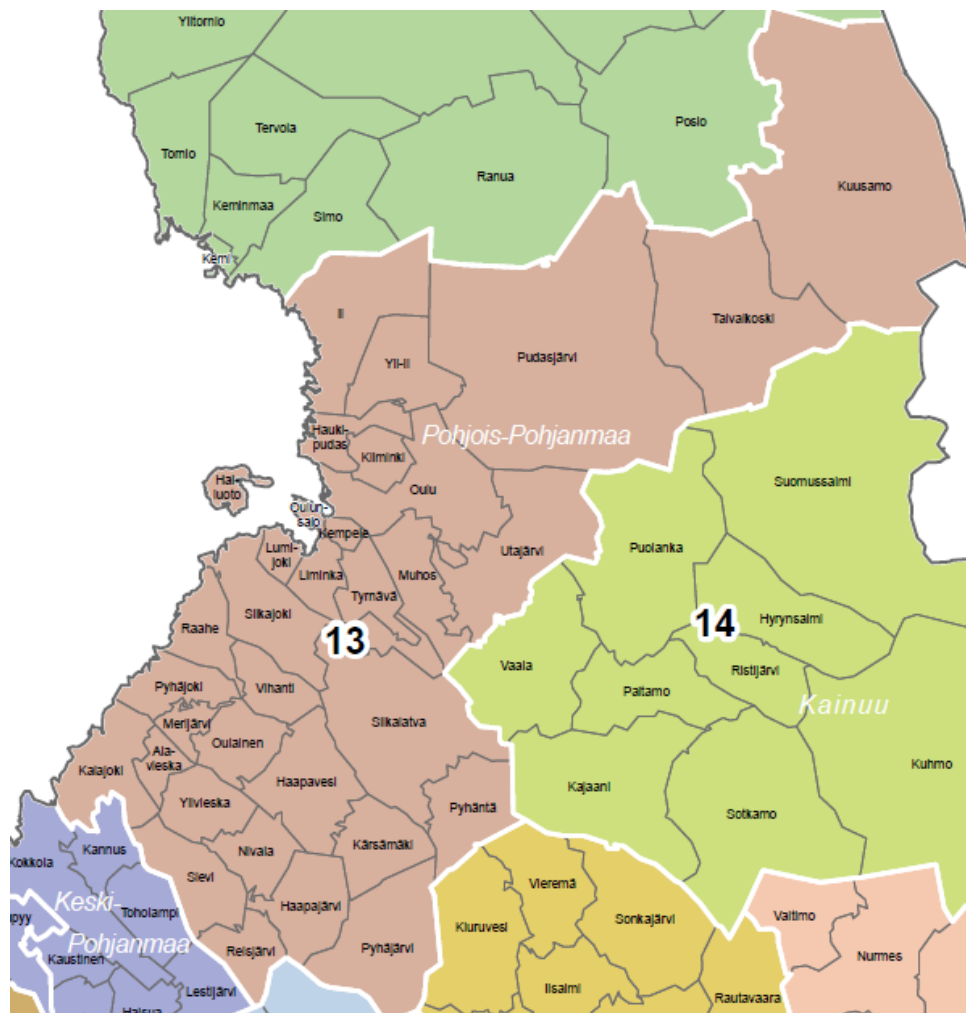
Tukialueen 1 vastausyhdistelmien jakauma.

Tukialueen 2 vastausyhdistelmien jakauma.

Liite 6

Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kunnat ja kaupungit

Kuvio 14. Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kunnat (www.ely-keskus.fi).

Seutukunta	Kunnat ja Kaupungit
Koillismaan seutukunta	Kuusamo, Taivalkoski
Oulun seutukunta	Oulu, Hailuoto, Haukipudas, Kempele, Kiiminki, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulunsalo, Tyrnävä
Raahen seutukunta	Raahe, Pyhäjoki, Siikajoki, Vihanti
Oulunkaaren seutukunta	Ii, Pudasjärvi, Utajärvi, Vaala, Simo
Haapaveden-Siikalatvan seutukunta	Haapavesi, Siikalatva, Pyhäntä
Nivala-Haapajärven seutukunta	Haapajärvi, Pyhäjärvi, Nivala, Kärsämäki, Reisjärvi
Ylivieskan seutukunta	Ylivieska, Kalajoki, Oulainen, Alavieska, Merijärvi, Sievi

Yrityksen kehittämisavustuksella tuetun hankkeen jälkikäteiskysely

	JÄLKIKÄTEISKYSELY	Esimerkki
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
YRITYKSEN KEHITTÄMISAVUSTUKSELLA RAHOITETTAVAN HANKKEEN YRITYSTASON VAIKUTUKSET KAHDEN (2) VUODEN KULUTTUA HANKKEEN VALMISTUMISEN JÄLKEEN		
Avustuksen saaja: Yritys Y		
Päätöspäivä: 20.7.2007 Viimeisen maksuerän päivämäärä: 5.1.2008		
Tuettava hanke: Uutta teknologiaa edustavan maanmittauslaitteen kehittämis- ja kaupallistamishanke		
Ilmoittamanne vaikuttavuusarviot avustuksen viimeisen maksuerän yhteydessä:		
1. VAIKUTUS YRITYKSEN LIIKEVAIHTOON		
Hankkeen toteuttamisen arvioitiin lisäävän liikevaihtoa	50000	euroa
2. VAIKUTUS YRITYKSEN VIENTIIN		
Hankkeen toteuttamisen arvioitiin kasvattavan vientiä (viennillä tarkoitetaan hanketta toteuttavan yrityksen suoraa vientiä)	40000	euroa
3. TYÖLLISYYSVAIKUTUS		
Hankkeen toteuttamisen arvioitiin lisäävän yrityksen työpaikkoja:		
- uusia kokoaikaisia pysyviä työpaikkoja	2	kpl , joista naistyöpaikkoja 1 kpl
PÄIVITTÄKÄÄ SEURAAVAAN OSIOON YLLÄMAINITUT SEKÄ T&K -TYÖPAIKKOJA KOSKEVAT VAIKUTTAVUUSARVIOT TODELLISEN TOTEUMAN MUKAISIKSI (vaikutukset kahden vuoden kuluttua hankkeen valmistumisen jälkeen):		
1. VAIKUTUS YRITYKSEN LIIKEVAIHTOON		
Hankkeen toteuttaminen lisäsi vuotuista liikevaihtoa		euroa
2. VAIKUTUS YRITYKSEN VIENTIIN		
Hankkeen toteuttaminen kasvatti vuosittaisen vientiä (viennillä tarkoitetaan hanketta toteuttavan yrityksen suoraa vientiä)		euroa
3. TYÖLLISYYSVAIKUTUS		
Hankkeen toteuttaminen lisäsi yrityksen työpaikkoja:		
- uusia kokoaikaisia pysyviä työpaikkoja		kpl , joista naistyöpaikkoja kpl
- uusista kokoaikaisista työpaikoista T&k -työpaikkoja (ks. oheinen määrittely)		kpl
, joista naistyöpaikkoja		kpl
Paikka ja pvm	Virallinen allekirjoitus ja nimen selvennys	
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, PL 86, 90101 OULU, puh. 0295 038 000, telefax (08) 816 2869		

VAIKUTTAVUUSTIETOJEN MÄÄRITELMÄT:

1. Vaikutus yrityksen liikevaihtoon:

Hankkeen synnyttämä vuositason (12 kk) liikevaihdon lisäys (euroa) kahden vuoden kuluttua hankkeen valmistumisesta verrattuna tuen hakemishetken tilanteeseen / hakemishetkellä voimassa olleen tilinpäätöksen (12 kk) tilanteeseen.

2. Vaikutus yrityksen vientiin:

Hankkeen synnyttämä vuositason (12 kk) viennin lisäys (euroa) kahden vuoden kuluttua hankkeen valmistumisesta verrattuna tuen hakemishetken tilanteeseen / hakemishetkellä voimassa olleen tilinpäätöksen (12 kk) tilanteeseen. Huomioidaan ainoastaan yrityksen suora vienti, ei esim. suomalaisen päämiehen kautta vientimarkkinoille päätyvää alihankintaa.

3. Työllisyysvaikutus:

Uusi kokoaikainen pysyvä työpaikka

Uusi työpaikka voi olla luonteeltaan

- a) pysyvä kokoaikainen tai
b) kausiluonteinen (kesä/talvi) tai osa-aikainen (esim. 50 % kokopäiväisestä työajasta), mutta kuitenkin luonteeltaan pysyvä työpaikka.

a) *Pysyvä kokoaikainen* lasketaan sellaisenaan työpaikkana. Uusia pysyviä kokoaikaisia työpaikkoja ovat tehtävät, joiden keston voidaan arvioida jatkuvan yli 5 vuotta.

b) *Kausiluonteiset tai osa-aikaiset* työsuhteet, joiden keston voidaan arvioida jatkuvan yli 5 vuotta. Ko. työsuhteet muutetaan pysyviksi kokoaikaisiksi seuraavasti: esimerkiksi kaksi 4-tuntista työpäivää tekevää osa-aikaista työsuhdetta muodostaa yhden työpaikan (oletus 8-tuntisesta työpäivästä, tai muu normaali yrityskohtainen työpäivän pituus). Tai esimerkiksi kaksi jatkuvaa työsuhdetta, joissa työssäoloaika on kuusi kuukautta vuodessa, muodostavat yhden pysyvän kokoaikaisen työpaikan.

Kohdat a ja b yhdessä muodostavat uusien kokoaikaisten pysyvien työpaikkojen yhteismäärän.

T&k -työpaikka

Työpaikka, joka työn sisällön ja vaatimusten osalta selkeästi liittyy yrityksen/yhteisön harjoittamaan tuotekehitys- (ml. palvelut) ja innovaatiotoimintaan.

Liite 8

Yritysten toimintaympäristön kehittämisyavustuksella tuetun hankkeen jälkikäteiskysely

	JÄLKIKÄTEISKYSELY	Esimerkki
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITTÄMISAVUSTUKSELLA RAHOITETTAVAN HANKKEEN AVUSTUKSEN SAAJAYHTEISÖN VAIKUTUKSET KAHDEN (2) VUODEN KULUTTUA HANKKEEN VALMISTUMISEN JÄLKEEN		
Avustuksen saaja: Matkailun kehittämissyhtiö		
Päätöspäivä: 1.2.2010 Viimeisen maksuerän päivämäärä: 5.6.2010		
Tuettava hanke: Kehitetään alueen matkailun yhteismarkkinointia		
Ilmoittamanne vaikuttavuusarviot avustuksen viimeisen maksuerän yhteydessä:		
1. VAIKUTUKSET PK-YRITYKSIIN Hankkeen toteuttamisen arvioitiin välittömästi vaikuttavan _____ 50 kpl pk-yrityksiä		
2. TYÖLLISYYSSVAIKUTUS Hankkeen toteuttamisen arvioitiin lisäävän yrityksen saajayhteisön työpaikkoja: - uusia kokoaikaisia pysyviä työpaikkoja _____ 1 kpl		
PÄIVITTÄKÄÄ SEURAAVAAN OSIOON YLLÄMAINITUT VAIKUTTAVUUSARVIOT TODELLISEN TOTEUMAN MUKAISIKSI (vaikutukset kahden vuoden kuluttua hankkeen valmistumisen jälkeen):		
1. VAIKUTUKSET PK-YRITYKSIIN Hankkeen toteuttaminen vaikutti välittömästi _____ kpl pk-yrityksiä		
2. TYÖLLISYYSSVAIKUTUS Hankkeen toteuttaminen lisäsi yrityksen saajayhteisön työpaikkoja: - uusia kokoaikaisia pysyviä työpaikkoja _____ kpl		
Paikka ja pvm	Virallinen allekirjoitus ja nimen selvennys	
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, PL 86, 90101 OULU, puh. 020 63 60020, telefax (08) 816 2869		

Liite 9

Muuttujien korrelaatiomatriisit sekä mallien selittävien muuttujien ja virhetermien korrelaatiot

Korrelaatiomatriisi 1.

	lv_ero	ln_ikä	työp_ero	tm1	tm2	tm3	tm4	tm5	tp	ta1
lv_ero	1,00									
ln_ikä	0,04	1,00								
työp_ero	0,40	0,02	1,00							
tm1	-0,08	0,10	0,08	1,00						
tm2	-0,05	-0,06	-0,01	-0,10	1,00					
tm3	0,21	0,09	-0,03	-0,52	-0,06	1,00				
tm4	0,03	-0,30	-0,01	0,03	-0,12	-0,19	1,00			
tm5	-0,13	-0,08	0,03	-0,33	-0,09	-0,11	-0,10	1,00		
tp	0,11	-0,14	-0,22	-0,63	0,17	0,60	0,36	-0,18	1,00	
ta1	-0,06	0,10	0,13	0,12	-0,04	-0,07	-0,05	-0,02	-0,04	1,00

korrelaatiomatriisi ilman koko muuttujaa, havaintoja 206 kappaletta

Korrelaatiomatriisi 2.

	lv_ero	ln_ikä	työp_ero	tm1	tm2	tm3	tm4	tm5	tp	ta1	koko
lv_ero	1,00										
ln_ikä	0,00	1,00									
työp_ero	0,38	0,00	1,00								
tm1	-0,12	0,11	0,09	1,00							
tm2	-0,07	-0,06	-0,01	-0,12	1,00						
tm3	0,21	0,09	-0,03	-0,57	-0,07	1,00					
tm4	0,03	-0,30	0,00	0,01	-0,13	-0,20	1,00				
tm5	-0,05	-0,16	0,00	-0,20	-0,06	-0,06	-0,06	1,00			
tp	0,09	-0,15	-0,24	-0,71	0,16	0,60	0,35	-0,13	1,00		
ta1	-0,07	0,10	0,10	0,12	-0,04	-0,07	-0,05	-0,01	-0,05	1,00	
koko	0,06	0,14	0,36	-0,08	-0,02	0,07	-0,12	0,03	-0,18	0,03	1,00

havaintoja 199 kappaletta

Mallien selittävien muuttujien ja virhetermien korrelaatiot.

Selittävä muuttuja	Malli1	Malli2	Malli3	Malli4	Malli5
tm1	0,18				-0,08
tm3		-0,02			
koko		-0,09	0,00	0,05	0,00
ikä				0,09	